บทบาทของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย

นายศักดิ์ศิริ เสาโกมุท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Role of Financial Literacy on Financial Inclusion in Thailand

Mr. Saksiri Saokomut

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Economics in Economics

FACULTY OF ECONOMICS

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทบาทของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย
โดย	นายศักดิ์ศิริ เสาโกมุท
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ขนิษฐา แต้มบุญเลิศชัย

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.โสตถิธร มัลลิกะมาส)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ขนิษฐา แต้มบุญเลิศชัย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชนันท์ โกมลไพศาล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.เนื้อแพร เล็กเฟื่องฟู)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ศักดิ์ศิริ เสาโกมุท : บทบาทของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย. (The Role of Financial Literacy on Financial Inclusion in Thailand) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ขนิษฐา แต้มบุญเลิศชัย

งานศึกษานี้ต้องการศึกษาอิทธิพลของทักษะทางการเงินต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลการสำรวจระดับความรู้ทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนปี พ.ศ. 2561 จำนวน 11,129 ตัวอย่าง สร้างเป็นตัวแปรทักษะทางการเงิน และการเข้าถึงบริการทางการเงินซึ่งมีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ ตามลำดับ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยแบบจำลองการถดถอยแบบสองชั้น (2-Stage Least Squares : 2-SLS) โดยใช้ระดับทักษะทางการเงินเฉลี่ยของจังหวัดที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ และทักษะทางคณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นตัวแปรเครื่องมือ (Instrumental Variable : IV) เพื่อแก้ปัญหาตัวแปรภายใน (Endogeneity) ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินและตัวแปรทักษะทางการเงิน ผลการศึกษาพบว่าระดับทักษะทางการเงินไม่เพียงแต่จะมีความสัมพันธ์กับระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในภาพรวมเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงินกลุ่มต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้การทดสอบยืนยันผลการศึกษาด้วยการแบ่งกลุ่มลักษณะประชากรตามลักษณะรายได้ และลักษณะการกระจายตัวของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน ยังคงแสดงให้เห็นว่าทักษะทางการเงินมีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2565 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6280020229 : MAJOR ECONOMICS

KEYWORD: Financial Inclusion, Financial Literacy, Instrumental Variable

Saksiri Saokomut : The Role of Financial Literacy on Financial Inclusion in Thailand. Advisor: Assoc. Prof. KANITTHA TAMBUNLERTCHAI, Ph.D.

This paper examines the influence of financial literacy on financial inclusion in the context of Thailand. The study uses data from the 2018 Financial Access Survey of Thai Households with 11,129 participants, constructs financial literacy and financial inclusion as quantitative variables respectively, and uses 2-stage least squares (2-SLS) with mean financial literacy score at the provincial level and mathematical skills of the respondents as instrumental variables to solve the potential endogeneity problem caused by reverse causation between financial literacy and financial inclusion. The findings show that financial literacy not only has statistically positive impacts on overall financial inclusion but also increases the likelihood to access various financial products. Moreover, using various sub-groups of population and level of financial inclusion as confirmed robustness check still show that financial literacy influence access to financial inclusion in Thailand.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: Economics Student's Signature .....

Academic Year: 2022 Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาไปได้ เพราะมีบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายท่าน ผู้ศึกษาจึงขอใช้พื้นที่ตรงนี้ขอขอบคุณพวกเขาเหล่านั้น ที่คอยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุน และดูแลของผู้ศึกษาตลอดระยะเวลาการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ รองศาสตาจารย์ ดร. ขนิษฐา แต้มบุญเลิศชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำแนวคิดและมุมมองที่มีประโยชน์กับการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ อีกทั้งคอยช่วยตรวจทานและแก้ไขจุดบกพร่องภายในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ รองศาสตาจารย์ ดร. โสตถิธร มัลลิกะมาส ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ธัชนันท์ โกมลไพศาล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ชี้แนะประเด็นสำคัญที่ล้วนส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และผู้ศึกษาขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. เนื้อแพร เล็กเฟื่องฟู ที่กรุณาให้เกียรติเป็นกรรมภายนอกมหาวิทยาลัย และช่วยเสนอแนะและให้แนวคิดต่างๆ แก่ผู้ศึกษา เพื่อพัฒนาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ครบถ้วนมากขึ้นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาในอนาคตต่อไปได้

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ทาเคชิ อิโนอุเอะ ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษาและให้มุมมองแนวคิดต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ อบรมสั่งสอน และคอยให้กำลังใจผู้ศึกษาอยู่เสมอ และผู้ศึกษาขอขอบคุณอาจารย์ กิ่งกมล สิงห์สมบูรณ์ ที่แบ่งปันเรื่องราวและประสบการณ์ต่างๆ ในสังคมแห่งวิชาการแก่ผู้ศึกษา ทำให้ได้เห็นมุมมองที่แปลกใหม่ซึ่งไม่สามารถหาอ่านได้จากบทความหรือหนังสือเล่มอื่นใดๆ มากยิ่งขึ้น

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ พี่เบญ (คุณกษิรา วรวัฒนะปริญญา) เจ้าหน้าที่หลักสูตรเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่คอยสนับสนุนและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาในด้านต่างๆ มาโดยตลอด

ผู้ศึกษาขอขอบคุณนางสาวณิชนันทน์ ขันกสิกรรม และเพื่อนร่วมหลักสูตรเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่คอยให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ มากมายแก่ผู้ศึกษา คอยให้กำลังกายและกำลังใจ พร้อมทั้งร่วมแบ่งปันประสบการณ์ในมุมมองใหม่ ๆ แก่ผู้ศึกษา ตลอดระยะเวลาการศึกษาในหลักสูตรนี้

ผู้ศึกษาขอขอบคุณครอบครัว “เสาโกมุท” ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจและสนับสนุนอยู่เคียงข้าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ผู้ศึกษามาโดยตลอด และขออุทิศความดีงามทั้งหมดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ คุณยายบุญโฉม สกุลโต ผู้จากไปอย่างไม่มีวันกลับ ในช่วงระหว่างที่ผู้ศึกษากำลังเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อยู่

สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาขอขอบคุณตนเองที่มีพยายามและตั้งใจเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จอย่างที่ตั้งใจไว้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศักดิ์ศิริ เสาโกมุท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สารบัญ

หน้า

..... ค

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ค

..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... ง

กิตติกรรมประกาศ ..... จ

สารบัญ ..... ช

สารบัญตาราง ..... ญ

สารบัญรูปภาพ ..... ฎ

บทที่ 1 บทนำ 1

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์ 7

1.3 คำถามวิจัย 7

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 7

1.5 ขอบเขตการศึกษา 7

บทที่ 2 วรรณกรรมปริทัศน์ 8

2.1 นิยามของการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงิน 8

2.1.1 การเข้าถึงบริการทางการเงิน 8

2.1.2 ทักษะทางการเงิน 10

2.2 ตัวชี้วัดและการประเมินทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงิน 11

2.2.1 ตัวชี้วัดและการประเมินการเข้าถึงบริการทางการเงิน 11

2.2.2 ตัวชี้วัดและการประเมินทักษะทางการเงิน 12

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา 13
2.3.1 ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้ถาวร 13
2.3.2 ทฤษฎีการบริโภคแบบช่วงอายุขัย 13
2.3.3 ทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม 14
2.3.4 ความไม่สมมาตรของข้อมูล 15
2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงิน 16
2.4.1 การศึกษาโดยใช้ข้อมูลระดับมหภาค 16
2.4.2 การศึกษาโดยใช้ข้อมูลระดับจุลภาค 17
2.4.3 การศึกษาด้วยวิธีการทดลองแบบสุ่มโดยมีกลุ่มควบคุมและวิธีการตัวแปรเครื่องมือ ... 18
2.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน 21
2.6 ประเด็นการศึกษาในประเทศไทย 22
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา 25
3.1 แบบจำลองทางเศรษฐมิติ 25
3.1.1 แบบจำลองการถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด 26
3.1.2 ปัญหาทางเศรษฐมิติ 26
3.1.3 การแก้ปัญหาตัวแปรภายใน (Endogeneity) 28
3.2 การเลือกใช้ข้อมูลในการศึกษา 30
3.3 ตัวแปรและสมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา 31
3.3.1 ตัวแปรตาม 31
3.3.2 ตัวแปรอธิบาย 34
3.3.3 สมมติฐานของการศึกษา 40
3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา 41
3.5 การทดสอบยืนยัน 41
บทที่ 4 ผลการศึกษา 42

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

4.1 ลักษณะกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสถิติเชิงพรรณนา 42
4.1.1 ลักษณะการเข้าถึงบริการทางการเงิน 42
4.1.2 ลักษณะทักษะทางการเงิน 43
4.1.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม 45
4.2 ทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย 47
4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินในประเทศไทย 48
4.3.1 การแก้ปัญหาทางเศรษฐมิติก่อนการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย 49
4.3.2 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS และ 2-SLS 51
4.3.3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของการเข้าถึงบริการทางการเงิน 57
4.4 การทดสอบยืนยัน 60
4.4.1 การยืนยันผลการศึกษาด้วยการแบ่งกลุ่มตามคุณลักษณะประชากร 60
4.4.2 การยืนยันผลการศึกษาด้วยแบบจำลองการถดถอยควอนไทล์ 62
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ 64
5.1 ข้อสรุปของผลการศึกษา 64
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 66
5.3 ข้อจำกัดของการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับงานศึกษาในครั้งต่อไป 66
ภาคผนวก 68
บรรณานุกรม 89
ประวัติผู้เขียน 98

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 : สัดส่วนของครัวเรือนที่ไม่รู้จัก/ขาดความรู้ความเข้าใจบริการทางการเงิน 4

ตารางที่ 2 : สัดส่วนของผู้มีระดับทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินตามเกณฑ์คะแนนคาดหวัง (รายภูมิภาค) 6

ตารางที่ 3 : ตัวชี้วัด ของ OECD/INFE และข้อคำถามในแบบสำรวจการติดตามระดับความรู้ 32

ตารางที่ 4: ตารางแสดงเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อใช้คำนวณดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน 33

ตารางที่ 5 : การเทียบเคียงองค์ประกอบในการวัดระดับทักษะทางการเงิน ของ OECD/INFE 35

ตารางที่ 6 : ตารางกำหนดค่าตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา 39

ตารางที่ 7 : ตารางแสดงความสัมพันธ์และคาดการณ์สมมติฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา 40

ตารางที่ 8 : ลักษณะการเข้าถึงบริการทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง 43

ตารางที่ 9 : ลักษณะทักษะทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง 44

ตารางที่ 10 : ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มตัวอย่าง 46

ตารางที่ 11 : ลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม 47

ตารางที่ 12 : ผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย .. 45

ตารางที่ 13 : การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับทักษะทางการเงินกับตัวแปรเครื่องมือ 52

ตารางที่ 14 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในชั้นแรก 52

ตารางที่ 15 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS และ 2-SLS 54

ตารางที่ 16 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงิน 58

ตารางที่ 17 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยตามคุณลักษณะประชากร 61

ตารางที่ 18 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลองการถดถอยควอนไทล์ 62

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สารบัญรูปภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 1 : จำนวนประชากรที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินปี พ.ศ. 2564 2

แผนภาพที่ 2 : สัดส่วนผู้ที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินรายประเทศในปี พ.ศ. 2564..... 2

แผนภาพที่ 3 : ค่าเฉลี่ยทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของคนไทยและกลุ่มประเทศ OECD..... 5

แผนภาพที่ 4 : กรอบแนวคิดในการศึกษา 25

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) เป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับประเทศ เนื่องจาก การมีบัญชีกับสถาบันการเงินจะส่งผลให้ปัจเจกบุคคลสามารถเข้าถึงหรือทำธุรกรรมทางการเงินต่างๆ เช่น การรับจ่ายเงิน การออม การลงทุนกับสถาบันการเงินได้สะดวกมากขึ้น ภาคครัวเรือนมีความสามารถในการจัดการหรือวางแผนรับมือกับสถานการณ์ทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ภาคธุรกิจมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนและตัดสินใจจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวไปพร้อมกับระดับการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น (Beck et al., 2007; Bruhn & Love, 2014; Brune et al., 2016; Burgess & Pande, 2005; Dupas & Robinson, 2013) นอกจากนี้การเข้าถึงบริการทางการเงินยังมีความสัมพันธ์กับการลดลงของปัญหาเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาความยากจน (Burgess & Pande, 2005) ปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Tambunlertchai, 2018) การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ (Demirguc-Kunt et al., 2018) ด้วยเหตุนี้ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไปจนถึงองค์กรระหว่างประเทศตระหนักถึงความสำคัญและร่วมกันผลักดันให้เกิดการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

แม้จะมีความพยายามผลักดันและส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างจริงจังทั้งจากฝั่งของผู้กำหนดนโยบายและฝั่งผู้ให้บริการทางการเงิน รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงินอย่างรวดเร็วในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เช่น ระบบบริการของสถาบันการเงินที่หันเข้าสู่ออนไลน์ หรือการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ ที่ช่วยให้ผู้ที่ยังเข้าไม่ถึงบริการทางการเงินมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินจากสถาบันการเงินในระบบเพิ่มมากขึ้น กลับยังคงพบว่ามีประชากรบางส่วนเข้าไม่ถึงบริการทางการเงินอยู่ ซึ่งผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินในปี พ.ศ. 2564 ของ Demirguc-Kunt et al. (2022) พบว่ามีประชากรอยู่ถึง 1.4 พันล้านคน หรือคิดเป็น 24% ของประชากรโลกยังเข้าไม่ถึงบริการทางการเงินกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา เช่น อินเดีย จีน ปากีสถาน อินโดนีเซีย ไนจีเรีย บังกลาเทศ และอียิปต์ ดังเห็นได้จากแผนภาพที่ 1 และ 2

แผนภาพที่ 1 : จำนวนประชากรที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินปี พ.ศ. 2564

ที่มา : The Global Findex Database 2021

แผนภาพที่ 2 : สัดส่วนผู้ที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินรายประเทศในปี พ.ศ. 2564

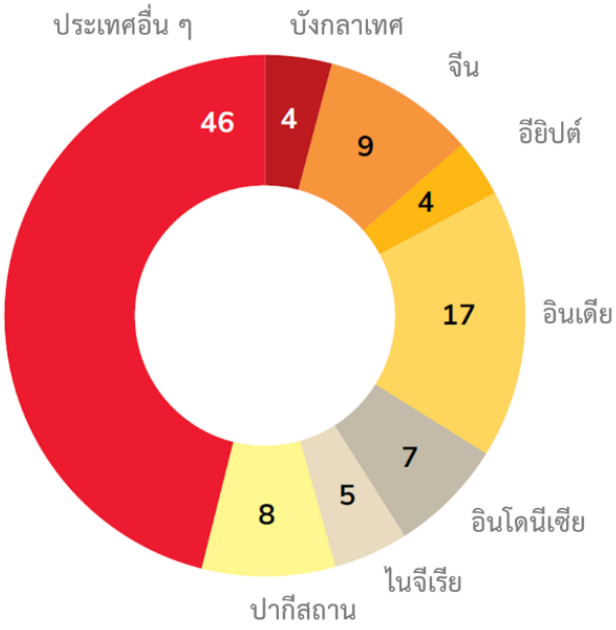

ที่มา : The Global Findex Database 2021

หมายเหตุ : การสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 128,000 ราย ซึ่งอาศัยอยู่ประเทศต่าง ๆ 123 ประเทศทั่วโลก

สำหรับสถานการณ์การเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทยนั้น ในปี พ.ศ. 2563 พบว่ามีครัวเรือนเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับการสำรวจในปี พ.ศ. 2561 โดยปี พ.ศ. 2563 พบว่ามีครัวเรือนที่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน 99.7% เพิ่มขึ้นจาก 98.7% ในปี พ.ศ. 2561 แบ่งเป็นครัวเรือนที่สามารถใช้บริการทางการเงินได้หรือ Usage 96.1% เพิ่มขึ้นจาก 89.8% ในปี พ.ศ. 2561 และครัวเรือนที่เลือกจะไม่ใช้บริการทางการเงินหรือ Self-Exclusion 3.6% ลดลงจาก 8.9% ในปี พ.ศ. 2561 แม้ผลการสำรวจดังกล่าวจะชี้ให้เห็นว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินของครัวเรือนในประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้นแต่ก็ยังมีครัวเรือนอยู่ถึง 0.3% ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน (No Access) กระจุกตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) โดยการขาดความรู้ความเข้าใจทางการเงิน/ไม่รู้จักผลิตภัณฑ์ทางการเงิน เป็นหนึ่งในเหตุผลที่ทำให้ครัวเรือนไทยเข้าไม่ถึงหรือตัดสินใจไม่ใช้บริการทางการเงิน นอกเหนือจากเหตุผลด้านสถานะทางการเงิน/รายได้ไม่เพียงพอ ไม่มีความจำเป็นต้องใช้บริการ และการเข้าถึงบริการทางการเงินมีต้นทุนสูง (Demirguc-Kunt et al., 2018; ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) ดังตารางที่ 1 ได้แสดงให้เห็นสัดส่วนของครัวเรือนที่ไม่รู้จัก/ขาดความรู้ความเข้าใจบริการทางการเงินกับการเข้าไม่ถึงบริการทางการเงินหรือตัดสินใจเลือกไม่ใช้บริการทางการเงินในประเทศไทย

จากข้อมูลในตารางที่ 1 อาจกล่าวได้ว่าการส่งเสริมให้ครัวเรือนมีทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) อาจมีส่วนช่วยเพิ่มโอกาสให้กลุ่ม No Access สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้กลุ่ม Self-Exclusion ตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีงานศึกษาอยู่จำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าทักษะทางการเงินเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการตัดสินใจ จัดการกับสถานการณ์ทางการเงินต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ยกตัวอย่าง เช่น งานศึกษาของ Demirgüç-Kunt and Klapper (2012) ที่อธิบายว่าทักษะทางการเงินมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจแนวคิดทางการเงิน และสามารถจัดการการเงินได้อย่างประสิทธิภาพ นอกจากนี้ทักษะทางการเงินยังมีส่วนช่วยตัดสินใจใช้บริการหรือเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินต่างๆ เช่น การออมเงิน (Adetunji & David-West, 2019; Morgan & Trinh, 2019) การลงทุน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน (Klapper et al., 2013) การวางแผนเกษียณ (Landerretche & Martínez, 2013) การซื้อผลิตภัณฑ์ประกัน (Xu & Zia, 2012) ได้อย่างรวดเร็ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 1 : สัดส่วนของครัวเรือนที่ไม่รู้จัก/ขาดความรู้ความเข้าใจบริการทางการเงิน
จนส่งผลให้เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินหรือตัดสินใจการเลือกไม่ใช้บริการทางการเงิน ปี พ.ศ. 2563

ประเภทการบริการ	% Self Exclusion	% ไม่รู้จัก / ขาดความรู้ความเข้าใจ		% No Access	% ไม่รู้จัก / ขาดความรู้ความเข้าใจ	
		ธพ.[1]	SFIs[2]		ธพ.	SFIs
เงินฝาก	8.8	8.8	10.5	2.8	4.9	4.1
สินเชื่อ (ไม่รวมบัตรเครดิต)	49.5	9.7	9.6	5.0	18.6	-
โอนเงิน	44.6	12.0	11.9	2.8	25.5	22.3
ชำระเงิน	18.8	16.4	15.9	0.8	40.9	47.1

ที่มา : รายงานผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน ปี 2563, รวบรวมโดยผู้ศึกษา

หมายเหตุ : Self Exclusion คือ ผู้ที่เลือกจะไม่ใช้บริการทางการเงิน[3], No Access คือ ผู้ที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงิน[4]

ผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี พ.ศ. 2563 พบว่าคนไทยมีค่าเฉลี่ยด้านทักษะทางการเงินอยู่ที่ 71.0% เพิ่มขึ้นจาก 66.2% ในปี พ.ศ. 2561 แบ่งเป็นการพิจารณาองค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) และทัศนคติทางการเงิน (Financial Attitude) โดยผลการสำรวจดังกล่าวระบุว่าคนไทยมีค่าเฉลี่ยความรู้ทางการเงินต่ำกว่าองค์ประกอบในด้านอื่นๆ (ค่าเฉลี่ยความรู้ทางการเงิน 62.9% พฤติกรรมทางการเงิน 71.1% และทัศนคติทางการเงิน 82.00%) แต่เมื่อเทียบกับผลการสำรวจในปี พ.ศ. 2561 พบว่าค่าเฉลี่ยของความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นจาก 55.7%, 67.8% และ 78.0% ตามลำดับ เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการสำรวจในกลุ่มประเทศ OECD ในปีเดียวกัน (พ.ศ. 2563) พบว่าค่าเฉลี่ยทักษะทางการเงิน และองค์ประกอบของทักษะทางการเงินทั้ง 3 องค์ประกอบของคนไทยสูงกว่าค่าเฉลี่ยทักษะทางการเงินในกลุ่มประเทศ OECD ดังแสดงให้เห็นได้จากแผนภาพที่ 3

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

[1] ธพ. คือธนาคารพาณิชย์

[2] SFIs คือสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ

[3] ผู้เลือกจะไม่ใช้บริการทางการเงิน (Self-Exclusion) และผู้ที่ใช้บริการทางการเงิน (Usage) คือ ผู้ที่เข้าถึงบริการทางการเงิน (Access)

[4] ผู้ที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงิน (No Access) หมายถึง ผู้ที่ต้องการใช้บริการแต่ไม่สามารถใช้บริการทางการเงินได้

แผนภาพที่ 3 : ค่าเฉลี่ยทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของคนไทยและกลุ่มประเทศ OECD

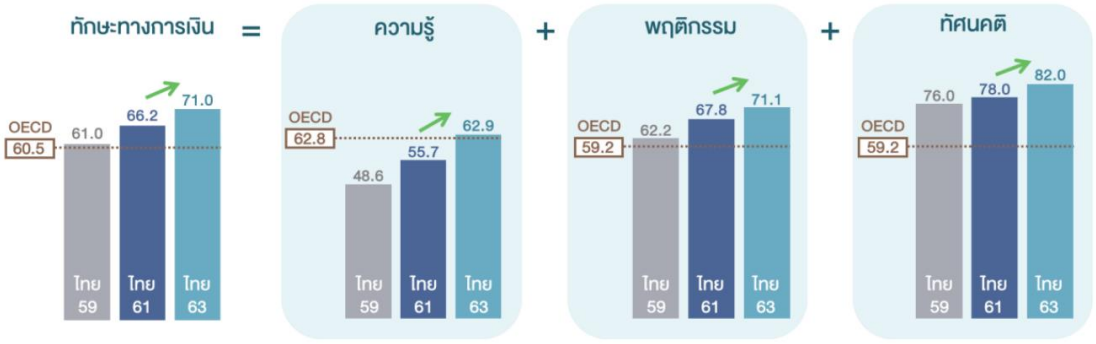

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติและธนาคารแห่งประเทศไทย

แม้ว่าแผนภาพที่ 3 จะแสดงให้เห็นว่าคนไทยมีค่าเฉลี่ยทักษะทางการเงิน และองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านสูงกว่ากลุ่มประเทศ OECD แต่องค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงินกลับมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มประเทศ OECD เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และเมื่อพิจารณาระดับค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางการเงินและองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านในแต่ละภูมิภาคร่วมกับเกณฑ์คะแนนที่คาดหวัง[5] พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่มีระดับทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้านตามเกณฑ์ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ ดังแสดงให้เห็นได้จากตารางที่ 2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

[5] คะแนนที่คาดหวัง (Minimum Targeted Score) หรือ ระดับคะแนนที่ควรจะได้ ถูกนิยามและถูกกำหนดจาก (1) รายงาน Measuring Financial Literacy : Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study 2012 (2) รายงาน OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies 2020

ตารางที่ 2 : สัดส่วนของผู้มีระดับทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินตามเกณฑ์คะแนนคาดหวัง (รายภูมิภาค)

	ทักษะทางการเงิน (คะแนนเต็ม 21 คะแนน) คะแนนคาดหวัง > 14 คะแนน	ความรู้ทางการเงิน (คะแนนเต็ม 7 คะแนน) คะแนนคาดหวัง ≥ 5 คะแนน	พฤติกรรมทางการเงิน (คะแนนเต็ม 9 คะแนน) คะแนนคาดหวัง ≥ 6 คะแนน	ทัศนคติทางการเงิน (คะแนนเต็ม 5 คะแนน) คะแนนคาดหวัง > 3 คะแนน
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	73.6%	71.4%	76.0%	91.5%
ภาคเหนือ	60.3%	53.1%	78.4%	93.3%
ภาคกลาง	64.2%	56.9%	73.2%	91.4%
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	**56.8%**	**53.2%**	**68.7%**	**87.1%**
ภาคใต้	64.6%	58.3%	73.9%	87.8%
ภาพรวมทั้งประเทศ	61.9%	56.0%	73.5%	90.2%

หมายเหตุ : ตัวเลขในตารางหมายถึงร้อยละของประชากรในแต่ละพื้นที่ที่ได้คะแนนตามคะแนนที่คาดหวัง

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติและธนาคารแห่งประเทศไทย, การกำหนดเกณฑ์คะแนนคาดหวังอ้างอิงตามรายงาน OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies, OECD, 2020

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่ากรุงเทพฯ และปริมณฑลเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนประชากรที่ได้คะแนนทักษะทางการเงินสูงกว่า 14 คะแนน หรือมีสัดส่วนผู้มีระดับคะแนนทักษะทางการเงินตามเกณฑ์คะแนนคาดหวังสูงสุด 73.6% ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนผู้มีระดับคะแนนทักษะทางการเงินตามเกณฑ์คะแนนคาดหวังต่ำที่สุดคือ 56.8% เมื่อพิจารณาองค์ประกอบในแต่ละด้านของทักษะทางการเงิน พบว่ากรุงเทพฯ และปริมณฑลยังคงเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนประชากรที่ได้คะแนนความรู้ทางการเงิน 5 คะแนนขึ้นไป หรือมีสัดส่วนผู้มีระดับคะแนนความรู้ทางการเงินตามเกณฑ์คะแนนคาดหวังสูงสุด 71.4% ขณะที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนผู้มีระดับคะแนนความรู้ทางการเงินตามเกณฑ์คะแนนคาดหวังต่ำที่สุดคือ 53.1% และ 53.2% ตามลำดับ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบในด้านพฤติกรรมทางการเงินพบว่าภาคเหนือเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนประชากรที่ได้คะแนนพฤติกรรมทางการเงิน 6 คะแนนขึ้นไป หรือมีสัดส่วนผู้มีระดับคะแนนพฤติกรรมทางการเงินตามเกณฑ์คะแนนคาดหวังสูงสุด 78.4% ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนผู้มีระดับคะแนนพฤติกรรมทางการเงินตามเกณฑ์คะแนนคาดหวังต่ำที่สุดคือ 68.7% และในด้านทัศนคติทางการเงินพบว่าภาคเหนือเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนประชากรที่ได้คะแนนทัศนคติทางการเงินมากกว่า 3 คะแนน กล่าวคือมีสัดส่วนผู้มีระดับคะแนนทัศนคติทางการเงินตามเกณฑ์คะแนนคาดหวังสูงสุด 93.3% ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนผู้มีระดับคะแนนทัศนคติทางการเงินตามเกณฑ์คะแนนคาดหวังต่ำที่สุดคือ 87.1%

จากข้อมูลในตารางที่ 2 ที่แสดงให้เห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนผู้ที่มีระดับคะแนนทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้านตามเกณฑ์คะแนนคาดหวังต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการกระจุกตัวของประชากรที่ไม่สามารถ

เข้าถึงบริการทางการเงินอยู่ อีกทั้งงานศึกษาในต่างประเทศบางประเทศพบว่าทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงบริการทางการเงิน การนำประเด็นบทบาทของระดับทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินมาศึกษาในบริบทของประเทศไทย จึงเป็นอีกหนึ่งหลักฐานที่แสดงให้ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นบทบาทของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน และผลักดันให้เกิดการส่งเสริมทักษะทางการเงินในภูมิภาคดังกล่าวและขยายผลไปสู่ในระดับประเทศเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชากรให้สูงขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาในครั้งนี้ยังช่วยเพิ่มหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นความสำคัญของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทยให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ด้วยการแก้ปัญหาตัวแปรภายใน (Endogeneity) จากความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงิน (Reverse Causation) ซึ่ง ณ ตอนนี้ยังไม่พบงานศึกษาในประเทศไทยที่แก้ปัญหาดังกล่าว ขณะที่งานศึกษาในต่างประเทศมีการแก้ปัญหาดังกล่าวบ้างแล้ว

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอิทธิพลของระดับทักษะทางการเงินต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย

1.3 คำถามวิจัย

ในประเทศไทยทักษะทางการเงินผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินหรือไม่

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถใช้เป็นหลักฐานประกอบการออกนโยบายส่งเสริมให้ประชากรที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินในประเทศไทยมีโอกาสเข้าถึงบริการมากขึ้น และเติมเต็มหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนในประเทศไทย

1.5 ขอบเขตการศึกษา

กลุ่มประชากรในงานศึกษานี้คือ ประชากรไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 53,663,477 คน โดยอาศัยข้อมูลระดับทุติยภูมิ จากการสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือนปี พ.ศ. 2561 และการสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี พ.ศ. 2561

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 2
วรรณกรรมปริทัศน์

เนื้อหาในบทนี้เป็นการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ รวมไปถึงอภิปรายงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินเพื่อนำเสนอประเด็นที่มีประโยชน์ต่อการสร้างกรอบการศึกษาสำหรับตอบคำถามวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้ศึกษาได้แบ่งเนื้อหาในบทนี้ออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ (1) นิยามของทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงิน (2) ตัวชี้วัดและการประเมินทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงิน (3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (4) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงิน (5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน และ (6) ประเด็นการศึกษาในประเทศไทย โดยเนื้อหาในแต่ละส่วนนั้นมีรายละเอียดดังนี้

2.1 นิยามของการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงิน

เนื้อหาส่วนนี้จะทบทวนวรรณกรรมที่มีการนิยามหรือจำกัดความหมายของการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น องค์กรในประเทศและต่างประเทศ งานศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่ออภิปรายและสรุปเป็นคำจำกัดความสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ยิ่งไปกว่านั้นผู้ศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงิน เพื่อนำไปเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จนสามารถอธิบายผลการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

2.1.1 การเข้าถึงบริการทางการเงิน

Ramji (2009) และ Allen et al. (2016) นิยามว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินคือสถานการณ์ที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงและใช้บริการทางการเงินที่หลากหลายจากผู้ให้บริการทางการเงินในระบบมากกว่า 1 ราย สอดคล้องกับ Global Partnership for Financial Inclusion (GPFI) และ The Organisation for Economic Co-operation and Development/ International Network on Financial Education (OECD/INFE) โดย GPFI อธิบายว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินหมายถึงการที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงบริการและผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีคุณภาพ ขณะที่ OECD/INFE มองว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินคือการที่ผู้บริโภคสามารถใช้บริการและผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินด้วยราคาที่เหมาะสมและตรงความต้องการ จากคำนิยามของ GPFI และ OECD/INFE ผู้ศึกษาจึงสรุปว่าการเข้าถึงบริการ

ทางการเงินคือการที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงและค้นหาบริการและผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้สะดวกและตรงตามความต้องการ และได้รับบริการและถูกส่งมอบผลิตภัณฑ์ทางการเงินในราคาที่เหมาะสมตามสถานภาพของพวกเขา (Dev, 2006; Sarma & Pais, 2011)

นอกจากคำนิยามของ GPFI และ OECD/INFE ยังมีคำนิยามของธนาคารโลก (World Bank) ที่นิยามว่าเป็นความสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์และใช้บริการทางการเงินต่างๆ เช่น การรับจ่ายเงิน การให้สินเชื่อ/เครดิต/เงินกู้ การค้ำประกัน และธุรกรรมทางการเงินอื่นๆ เพื่อรับมือกับสถานการณ์ทางการเงินที่อาจส่งผลต่อสถานะทางการเงิน คำนิยามดังกล่าวใกล้เคียงกับคำนิยามของธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand : BOT) ที่นิยามว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินเป็นสถานการณ์ที่บุคคลหรือครัวเรือนมีโอกาสเข้าถึงและสามารถใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน ด้วยต้นทุนที่เป็นธรรมที่สอดคล้องกับระดับรายได้ โปร่งใส และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม โดยการเลือกใช้บริการทางการเงินให้รวมถึงผู้ที่มีความสามารถใช้บริการทางการเงินแต่เลือกไม่ใช้บริการทางการเงินด้วย จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น งานศึกษาครั้งนี้จึงนิยามให้การเข้าถึงบริการทางการเงินนั้น หมายถึง การเข้าถึงผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินที่ตรงตามความต้องการและมีประสิทธิภาพ เพื่อรับมือกับสถานการณ์ทางการเงินต่างๆ อันนำไปสู่ความอยู่ดีกินดีทางการเงินในที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับคำนิยามของ World Bank และ BOT

การเข้าถึงบริการทางการเงินมีความสำคัญอย่างมากทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค ในระดับมหภาค การเข้าถึงบริการทางการเงินมีความสัมพันธ์กับการลดลงของปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ (Beck et al., 2007; Burgess & Pande, 2005; Tambunlertchai, 2018) อีกทั้งยังช่วยเพิ่มปริมาณการจ้างงาน (Bruhn et al., 2016) และทำให้เศรษฐกิจโดยรวมเกิดการขยายตัวเพิ่มขึ้น (Levine, 2005) ในระดับจุลภาค การเข้าถึงบริการทางการเงินมีผลต่อการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมผ่านความสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน (Morduch, 1995) เพิ่มโอกาสให้ภาคครัวเรือนเข้าถึงระบบการศึกษาและระบบสาธารณสุข และยังมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ของครัวเรือน การบริโภคและความอยู่ดีกินดีของครัวเรือนในทิศทางเดียวกันอีกด้วย (Anzoategui et al., 2014; Bruhn & Love, 2014; Dupas & Robinson, 2013) อาจกล่าวได้ว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกระดับ อีกทั้งการเข้าถึงบริการทางการเงินยังเป็นประเด็นที่หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศไปจนถึงองค์กรระหว่างประเทศให้ความสำคัญและผลักดันให้เกิดการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงเป็นหนึ่งในนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Klapper et al., 2015)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

2.1.2 ทักษะทางการเงิน

Huston (2010) และ Schmeiser and Seligman (2013) อธิบายว่าทักษะทางการเงิน คือความสามารถในการทำความเข้าใจข้อมูลทางการเงินและนำข้อมูลเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ตัดสินใจทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Remund (2010) และ Vitt (2005) ที่อธิบายว่าทักษะทางการเงินเป็นความเข้าใจแนวคิดทางการเงินและความสามารถจัดการทางการเงินโดยคำนึงถึงสภาวะทางเศรษฐกิจทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อก่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีทางการเงินของปัจเจกบุคคลในที่สุด จากงานศึกษาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ทักษะทางการเงินหมายถึงความรู้ ความเข้าใจแนวคิดทางการเงิน และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อก่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีทางการเงิน ขณะที่ Atkinson and Messy (2011) อธิบายว่า เป็นความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน เพื่อทำให้เกิดความอยู่ดีกินดีทางการเงินของปัจเจกบุคคล คำอธิบายของ Atkinson and Messy (2011) ได้ขยายขอบเขตของทักษะทางการเงินให้ครอบคลุมถึงทัศนคติ พฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งแตกต่างจาก Huston (2010), Schmeiser and Seligman (2013), Remund (2010) และ Vitt (2005) ที่พิจารณาทักษะทางการเงินผ่านความรู้ทางการเงินเพียงมิติเดียว

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าทักษะทางการเงินมีคำจำกัดความที่หลากหลาย ตั้งแต่การนิยามที่พิจารณาเพียงความรู้ทางการเงินและการจัดการทางการเงิน ไปจนถึงนิยามที่มีการพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน ความมั่นใจทางการเงิน การวางแผนทางการเงิน การเงินส่วนบุคคล ทว่าโดยการนิยามของ Atkinson and Messy (2011) สอดคล้องกับคำนิยามของ OECD/INFE มากที่สุด กล่าวคือ ทักษะทางการเงิน คือ ส่วนผสมระหว่างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินที่จำเป็นต่อการตัดสินใจทางการเงินเพื่อความอยู่ดีกินดีทางการเงิน โดยคำนิยามของ OECD/INFE ถูกใช้อย่างแพร่หลายรวมถึงในประเทศไทย โดย BOT ได้นิยามคำว่า ทักษะทางการเงินให้สอดคล้องกับคำนิยามของ OECD/INFE ว่าเป็น การตระหนักรู้ความรู้ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลมีการตัดสินใจทางการเงินที่เหมาะสม ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงนิยามว่าทักษะทางการเงินเป็นส่วนผสมของความรู้ความเข้าใจแนวคิดทางการเงิน ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินที่จำเป็นต่อการตัดสินใจทางการเงินอันนำไปสู่ความอยู่ดีกินดีทางการเงิน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับคำนิยามของ OECD/INFE และ BOT

ด้วยสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันมีความผันผวนสูง กอปรกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทักษะทางการเงินจึงมีส่วนเสริมสร้างความเข้าใจทางการเงิน (Hogarth et al., 2004) ความสามารถในการวิเคราะห์ (Anderson et al., 2000) ความสามารถในการจัดการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การเงิน (Remund, 2010) ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ทำให้การตัดสินใจทางการเงินมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทักษะทางการเงินยังมีส่วนช่วยในการสื่อสารทางการเงิน (Anderson et al., 2000) และยังมีผลต่อผลลัพธ์ทางการเงินต่างๆ เช่น ระดับการออม (Joo & Grable, 2004) ความอยู่ดีกินดีทางการเงิน (Taft et al., 2013) และพฤติกรรมทางการเงินต่างๆ อีกมากมาย เช่น พฤติกรรมการออมเงิน การตัดสินใจลงทุน พฤติกรรมการวางแผนเกษียณ (Abdullah & Chong, 2014; Al-Tamimi, 2009; Beckmann, 2013; Van Rooij et al., 2011) อย่างไรก็ตามข้อสรุปที่ได้จากงานศึกษาเหล่านี้อาจมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจนำประเด็นบทบาทของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินมาศึกษาในบริบทของประเทศไทย ที่ยังคงมีประชากรบางส่วนเข้าไม่ถึงหรือตัดสินใจไม่ใช้บริการทางการเงินจากการขาดความรู้ความเข้าใจทางการเงิน/ไม่รู้จักผลิตภัณฑ์ทางการเงิน

2.2 ตัวชี้วัดและการประเมินทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงิน

เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวถึงตัวชี้วัดและการประเมินการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงิน เพื่ออภิปรายและหาข้อสรุปเป็นตัวชี้วัดในครั้งนี้ต่อไป

2.2.1 ตัวชี้วัดและการประเมินการเข้าถึงบริการทางการเงิน

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนกตัวชี้วัดและประเมินการเข้าถึงบริการทางการเงินได้ 2 แบบ ได้แก่ (1) ตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการทางการเงินเชิงปริมาณ และ (2) ตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการทางการเงินเชิงคุณภาพ โดยตัวชี้วัดแต่ละแบบนั้นถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับคำนิยามของการเข้าถึงบริการทางการเงินของ OECD/INFE และ World Bank ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

(1) ตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการทางการเงินเชิงปริมาณ

ตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการทางการเงินเชิงปริมาณ หรือ ดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion Index) เป็นตัวชี้วัดที่ถูกพัฒนาให้สอดคล้องกับคำนิยามของ OECD/INFE ซึ่งการเข้าถึงบริการทางการเงินประกอบขึ้นจาก 2 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงิน และ (2) การใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ในส่วนของการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินจะพิจารณาจากการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงิน 4 ประเภท ได้แก่ (1) ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มการชำระเงิน (2) ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเงินฝาก ผลิตภัณฑ์เพื่อการลงทุนและการเกษียณ (3) ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มประกันภัย และ (4) ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเครดิต ขณะที่องค์ประกอบด้านการใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินจะพิจารณา 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) มีการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินมากกว่า 5

ผลิตภัณฑ์ (2) ยังคงใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ถือครองอยู่ในปัจจุบัน (3) มีการพึ่งพาทางการเงินกับครอบครัวและเพื่อน ตัวชี้วัดดังกล่าวจะมีคะแนนเต็ม 7 คะแนน โดยงานศึกษาเชิงประจักษ์ที่เลือกใช้ตัวชี้วัดในลักษณะนี้จะมีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินที่ถูกกำหนดให้ที่มีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ (Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019)

(2) ตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการทางการเงินเชิงคุณภาพ

ตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการทางการเงินเชิงคุณภาพ เป็นตัวชี้วัดที่ถูกพัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับคำนิยามการเข้าถึงบริการทางการเงินของ World Bank ซึ่งพิจารณาจากการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงิน 4 ประเภท ได้แก่ บัญชีสำหรับรับชำระเงิน/ โอนเงิน บัญชีสำหรับเงินออมและการลงทุน บัญชีผลิตภัณฑ์ประกัน และบัญชีสินเชื่อ ตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการทางการเงินเชิงคุณภาพเป็นการใช้ตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ที่แสดงว่าการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินตามที่งานศึกษาสนใจหรือไม่ เช่น บัญชีเงินฝาก สินเชื่อ การลงทุนในตลาดทุน เป็นต้น (Fungáčová & Weill, 2015; Ghosh & Vinod, 2017; Kamanga, 2018)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่างานศึกษาส่วนมากใช้ตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการทางการเงินเชิงคุณภาพในการศึกษา โดยการพิจารณาว่าผู้ถูกสำรวจถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินหรือไม่เท่านั้น แต่งานศึกษาที่ใช้ตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการทางการเงินเชิงปริมาณ ยังมีอยู่ไม่มากนัก การศึกษาในครั้งนี้จึงเลือกใช้ดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินซึ่งเป็นตัวชี้วัดการเข้าถึงบริการทางการเงินเชิงปริมาณ เนื่องจากการใช้ตัวชี้วัดดังกล่าวสอดคล้องกับคำนิยามการเข้าถึงบริการทางการเงินของ OECD/INFE ซึ่งพยายามจำกัดความหมายของการเข้าถึงบริการทางการเงินโดยคำนึงถึงมิติของผู้ใช้บริการทางการเงินและผู้ให้บริการทางการเงินในเวลาเดียวกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.2.2 ตัวชี้วัดและการประเมินทักษะทางการเงิน

จากคำนิยามของ OECD/INFE และ BOT ที่ว่าเป็นส่วนผสมของความรู้ความเข้าใจแนวคิดทางการเงิน ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินที่จำเป็นต่อการตัดสินใจทางการเงินอันนำไปสู่ความอยู่ดีกินดีทางการเงิน ตัวชี้วัดและการประเมินทักษะทางการเงิน จึงถูกวัดจาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน ซึ่งก่อนหน้านี้เครื่องมือดังกล่าวได้ถูกออกแบบมาเพื่อประเมินทักษะทางการเงินผ่านมิติทางด้านความรู้เพียงมิติเดียว อย่างไรก็ตามวรรณกรรมส่วนใหญ่ยังใช้ตัวชี้วัดและประเมินทักษะทางการเงินผ่านความรู้ทางการเงินเพียงองค์ประกอบเดียว ดังนั้นเพื่อให้การพิจารณาทักษะทางการเงินคำนึงถึงองค์ประกอบที่มากกว่าความรู้ทางการเงินเพียงองค์ประกอบเดียวและเพื่อให้สอดคล้องกับคำจำกัดความของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้

ศึกษาจึงเลือกใช้คะแนนทักษะทางการเงิน (Financial Literacy Score) ตามแบบของ Atkinson and Messy (2011) ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของ OECD/INFE เป็นเครื่องมือชี้วัดทักษะทางการเงิน เนื่องจากคะแนนดังกล่าวถูกพิจารณาขึ้นจาก 3 องค์ประกอบได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน (Morgan & Long, 2020)

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2.3.1 ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้ถาวร

ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้ถาวรอธิบายว่า การตัดสินใจบริโภคของปัจเจกบุคคลที่มีเหตุผลจะขึ้นอยู่กับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในปัจจุบันและในอนาคต เรียกว่า รายได้ถาวร (Permanent Income) โดยรายได้ส่วนนี้จะถูกคาดคะเนจากการขายแรงงานหรือความสามารถของแต่ละปัจเจกบุคคล เรียกว่ารายได้จากสินทรัพย์ที่เกิดจากมนุษย์ (Human Wealth) และรายได้ที่คาดคะเนจากการถือสินทรัพย์ เรียกว่าสินทรัพย์ที่ไม่ใช่มนุษย์ (Non-human Wealth) ในขณะเดียวกันรายได้ที่อยู่นอกเหนือการคาดการณ์ จะถูกเรียกว่า รายได้ชั่วคราว (Transitory Income) ซึ่งรายได้ในส่วนนี้จะไม่มีผลต่อการตัดสินใจในการบริโภคของปัจเจกบุคคล

Friedman (1957) อธิบายว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายของปัจเจกบุคคลเป็นผลมาจากรายได้ถาวร หรือรายได้ตลอดช่วงชีวิตของพวกเขา และหากรายได้ในส่วนนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของพวกเขาอีกด้วย อย่างไรก็ตามทฤษฎีดังกล่าวยังมีข้อจำกัดอยู่บางประการ ข้อจำกัดแรกคือการตัดสินใจบริโภคของแต่ละปัจเจกบุคคลนั้นควรขึ้นอยู่กับรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราวไปพร้อมกัน ข้อจำกัดต่อมาคือทฤษฎีดังกล่าวสมมติให้ผู้บริโภคสามารถคาดการณ์อนาคตได้อย่างแม่นยำซึ่งเป็นไปได้ยากในโลกแห่งความเป็นจริง และข้อจำกัดต่อมาก็คือยังมีปัจเจกบุคคลจำนวนไม่มากเป็นผู้ที่มีเหตุผลหรือมีทักษะทางการเงินที่จำเป็นต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงิน (Lusardi & Mitchell, 2014)

ถึงแม้ทฤษฎีดังกล่าวจะมีข้อจำกัด แต่ทว่าการนำทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้ถาวรมาวิเคราะห์อิทธิพลของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในครั้งนี้ เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวอธิบายพฤติกรรมกล่าวคือการบริโภคว่าจะขึ้นอยู่กับการคาดการณ์รายได้ หากปัจเจกบุคคลมีรายได้ถาวรเพิ่มสูงขึ้นการบริโภคจะเพิ่มสูงขึ้นระดับการออมก็จะลดลง

2.3.2 ทฤษฎีการบริโภคแบบช่วงอายุขัย

ทฤษฎีการบริโภคแบบช่วงอายุขัยอธิบายว่า ปัจเจกบุคคลที่มีข้อมูลและความรู้จะตัดสินใจรักษาระดับการบริโภคให้เหมาะสมตลอดช่วงชีวิต โดยการคาดคะเนรายได้ที่จะได้รับตลอด

ช่วงชีวิตนับตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งแตกต่างจากทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้ถาวรที่จะพิจารณาเพียงรายได้ปัจจุบันและอนาคต

ทฤษฎีดังกล่าวได้อธิบายว่าในช่วงชีวิตที่ยังมีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายเพื่อการบริโภค ปัจเจกบุคคลจะพยายามรักษาระดับการบริโภคของพวกเขาโดยการตัดสินใจก่อหนี้ และเมื่อพวกเขาเข้าสู่ช่วงเวลาที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายเพื่อการบริโภค การก่อหนี้ของพวกเขาลดลงและเริ่มมีเงินส่วนเกินเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เงินส่วนเกินของพวกเขาส่วนหนึ่งจะถูกนำไปชำระหนี้ที่ถูกก่อขึ้นในช่วงก่อนหน้านี้ และอีกส่วนหนึ่งจะถูกนำไปเก็บออมไว้เพื่อนำมาใช้ในอนาคตยามที่พวกเขาเกษียณหรือไม่มีรายได้เข้ามา จนเมื่อสิ้นอายุขัยระดับของรายได้ของพวกเขาก็จะหมดไปในที่สุด แต่ทว่าทฤษฎีดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัดบางประการซึ่งทำให้ถูกมองว่าไม่สมเหตุสมผลในโลกแห่งความเป็นจริง เช่น ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมการบริโภคของปัจเจกบุคคลบางกลุ่มที่ยังคงมีรายได้หรือสินทรัพย์คงเหลืออยู่ในช่วงสุดท้ายของชีวิตได้ (Danziger et al., 1982) พฤติกรรมการบริโภคควรขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบันมากกว่าการคาดคะเนรายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดช่วงชีวิตและทัศนคติของแต่ละปัจเจกบุคคลที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน และปัจเจกบุคคลไม่มีข้อมูลและความรู้เพียงพอที่จะสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแม่นยำ (Kamanga, 2018) นอกจากนี้ทฤษฎีไม่ได้กล่าวถึงรูปแบบการออมเงินซึ่งในปัจจุบันมีความหลากหลายกว่าในอดีต

ทฤษฎีการบริโภคแบบช่วงอายุขัยแสดงให้เห็นว่าปัจเจกบุคคลมีการตัดสินใจทางการเงินอยู่เสมอตลอดช่วงชีวิตของพวกเขา เพื่อสร้างและรักษาระดับความมั่งคั่งและการบริโภคให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ผ่านการเข้าถึงบริการทางการเงินในรูปแบบต่างๆ การมีทักษะทางการเงินจึงอาจมีส่วนช่วยให้พวกเขาเหล่านี้เข้าใจแนวคิดและตัดสินใจเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

2.3.3 ทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม

ทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม (Transaction Cost Theory) ของ Williamson (1981) อธิบายว่า ในการผลิตสินค้าและบริการจะมีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกิดจากการผลิตสินค้าและบริการโดยตรง เรียกว่าต้นทุนธุรกรรม หรือ Transaction Cost ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร หากกิจกรรมมีต้นทุนธุรกรรมสูง องค์กรนั้นจะตัดสินใจยกเลิกหรือเลือกกิจกรรมอื่นที่มีต้นทุนธุรกรรมที่ต่ำกว่า ภราดร ปรีดาศักดิ์ (2549) นิยามต้นทุนธุรกรรม ว่าเป็นต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำการซื้อขายสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากราคาหรือมูลค่าของสินค้าและบริการนั้น ยกตัวอย่างเช่น ค่าใช้จ่ายในการค้นหาผู้ซื้อและผู้ขาย ค่าใช้จ่ายด้าน

สถานที่ซื้อขายสินค้าและบริการ ค่าใช้จ่ายในการเก็บรวบรวมข้อมูลสินค้าและบริการ ค่าใช้จ่ายในการจัดทำและบังคับใช้สัญญา เป็นต้น

ผู้ศึกษานำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้อธิบายสถานการณ์การเข้าไม่ถึงบริการทางการเงินของปัจเจกบุคคลในพื้นที่นอกเขตเทศบาลหรือพื้นที่ทุรกันดารว่ามีสาเหตุจากพื้นที่ดังกล่าวสร้างต้นทุนธุรกรรมด้านสถานที่ อีกทั้งระยะทางที่ห่างไกลยังทำให้ต้นทุนการขนส่งสินค้าและบริการของสถาบันการเงินเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นสถาบันการเงินตัดสินใจไม่ลงทุนสร้างหรือขยายสาขาในพื้นที่เหล่านี้ นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาจำนวนมากที่นำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น (Ferreira et al., 2014) ที่นำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่สถาบันการเงินตัดสินใจลงทุนตั้งสาขาและเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ หรือ ATM ในพื้นที่ต่าง ๆ หรืองานศึกษาของ Babych et al. (2018) ที่อธิบายว่า พื้นที่ที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำจะมีจำนวนเครื่อง ATM ต่ำ นอกจากนี้ต้นทุนธุรกรรมยังเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของปัจเจกบุคคลที่มีรายได้น้อยอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย เช่น การกำหนดค่าธรรมเนียมการเปิดบัญชี หรือการกำหนดจำนวนเงินขั้นต่ำในการเปิดบัญชี (Dupas & Robinson, 2013)

2.3.4 ความไม่สมมาตรของข้อมูล

ทฤษฎีความไม่สมมาตรของข้อมูล (Asymmetric Information Theory) ของ Akerlof (1970) อธิบายสถานการณ์ที่ฝ่ายหนึ่งมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพียงพอในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องน้อยกว่า ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล โดยฝ่ายที่มีข้อมูลมากกว่าใช้ข้อมูลที่มีอยู่นั้นในการทำธุรกรรม โดยความไม่สมมาตรของข้อมูลสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) Adverse Selection คือ การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้ข้อมูลที่มากกว่าสร้างความได้เปรียบก่อนที่จะเกิดการทำธุรกรรม และ (2) Moral Hazard คือ การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำข้อมูลที่ตัวเองมีมากกว่า มาสร้างความได้เปรียบหลังจากที่เกิดการทำธุรกรรมไปแล้ว (Huang & Liu, 2014)

ปัญหา Adverse Selection อาจส่งผลให้สถาบันการเงินตัดสินใจไม่ให้สินเชื่อหรือปฏิเสธธุรกรรมต่าง ๆ ให้แก่ผู้ขอกู้หรือผู้ขอทำธุรกรรมทำให้บุคคลเหล่านี้เข้าไม่ถึงบริการทางการเงิน เนื่องจาก บุคคลเหล่านี้มีความได้เปรียบทางข้อมูลมากกว่าสถาบันการเงินซึ่งอาจส่งผลให้สถาบันการเงินมีความเสี่ยง เช่น การที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ หรือไม่ปฏิบัติตามสัญญา ในขณะที่ปัญหา Moral Hazard เกิดจากคู่สัญญาของสถาบันการเงิน มีพฤติกรรมหรือการกระทำที่อาจส่งผลเสียกับสถาบันการเงิน เช่น การผิดสัญญาหรือข้อตกลง การผิดนัดชำระหนี้ทำให้สถาบันการเงินสูญเสียประโยชน์หรือเกิดความเสี่ยงต่อสถาบันการเงิน เพราะคู่สัญญาให้ข้อมูลไม่เพียงพอแก่สถาบันการเงิน ทำให้สถาบันการเงินไม่สามารถรับรู้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเพียงพอที่เกี่ยวข้องกับความสามารถใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การชำระคืน ดังนั้นเพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าวและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นทำให้สถาบันการเงินตัดสินใจลดการปล่อยสินเชื่อให้กับลูกค้าที่ให้ข้อมูลไม่เพียงพอกับสถาบันการเงิน

ในการทบทวนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้ถาวรและทฤษฎีการบริโภคแบบช่วงอายุขัยก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคต้องตัดสินใจทางการเงินอยู่เสมอเพื่อรักษาระดับการบริโภคและระดับความกินดีอยู่ดีให้เหมาะสมกับช่วงอายุขัยและสถานการณ์ทางการเงินต่างๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุที่ทักษะทางการเงินมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจแนวคิดและสถานการณ์ทางการเงินทำให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจทางการเงินหรือจัดการสถานการณ์ทางการเงินต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังแสดงให้เห็นได้จากงานศึกษาของ Lusardi and Mitchell (2014) และ Lusardi et al. (2017) ที่สรุปว่าผู้ที่มีทักษะทางการเงินจะมีพฤติกรรมวางแผน ออมเงิน ลงทุน สร้างความมั่งคั่ง จัดการเงินกู้ได้อย่างเหมาะสม และการจัดสรรรายได้และทรัพยากรที่มีอยู่ตลอดช่วงชีวิตของพวกเขาเพื่อรักษาระดับการบริโภคให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงบริการทางการเงินด้วยกันทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามทั้งสองทฤษฎีข้างต้นมีสมมติฐานอยู่บนความสมบูรณ์ของตลาด ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมีโอกาสเกิดขึ้นน้อยมาก ผู้ศึกษาจึงได้ทบทวนทฤษฎีต้นทุนธุรกรรมและทฤษฎีความไม่สมมาตรของข้อมูลเพิ่มเติม เพื่ออธิบายสถานการณ์การเข้าไม่ถึงบริการทางการเงินภายใต้ความไม่สมบูรณ์ของตลาดที่ผู้ใช้บริการทางการเงินและสถาบันการเงินมีข้อมูลไม่เท่ากัน จนทำให้สถาบันการเงินตัดสินใจลดจำนวนธุรกรรมลงหรือไม่ปฏิเสธธุรกรรมกับผู้ที่ให้ข้อมูลไม่เพียงพอกับสถาบันการเงินเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวในที่สุด

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงิน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ในส่วนนี้เป็นการทบทวนงานศึกษาเชิงประจักษ์ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงิน และนำงานศึกษาเหล่านี้มาเรียบเรียงและอภิปรายเพื่อแสดงให้เห็นว่าการศึกษาในประเด็นนี้มีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของงานศึกษา และนำข้อสรุปที่ได้ไปตั้งสมมติฐานเพื่อใช้ศึกษาในครั้งนี้ โดยเนื้อหาในส่วนนี้จะถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย (1) การศึกษาความสัมพันธ์โดยใช้ข้อมูลระดับมหภาค (2) การศึกษาความสัมพันธ์โดยใช้ข้อมูลระดับจุลภาค และ (3) การศึกษาความสัมพันธ์ด้วยการทดลองแบบสุ่มและมีกลุ่มควบคุมและวิธีการตัวแปรเครื่องมือ

2.4.1 การศึกษาโดยใช้ข้อมูลระดับมหภาค

ผู้ศึกษาพบว่ามีเพียงงานศึกษาเดียวที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินของประเทศโดยใช้ข้อมูลในระดับมหภาคนั้นก็คืองานศึกษา

ของ Grohmann et al. (2018) ที่ใช้ข้อมูลจากแบบสำรวจ S&P Global Financial Literacy และฐานข้อมูล Global Findex ในปี ค.ศ. 2014 ซึ่งเป็นข้อมูลการเข้าถึงบริการทางการเงินและระดับทักษะทางการเงินใน 143 ประเทศทั่วโลก ด้วยแบบจำลองการถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด ผลการศึกษาพบว่าสัดส่วนของผู้มีทักษะทางการเงินสัมพันธ์กับสัดส่วนประชากรที่มีบัญชีเงินฝากในประเทศ งานศึกษาดังกล่าวเริ่มต้นการวิเคราะห์ด้วยการนำสัดส่วนผู้ที่มีทักษะทางการเงินใส่เข้าไปในแบบจำลองเพียงปัจจัยเดียวและพบว่าทักษะทางการเงินสามารถเพิ่มสัดส่วนประชากรให้มีบัญชีเงินฝากได้ถึง 1.44% แต่เมื่อเพิ่มปัจจัยปัจจัยลักษณะของประเทศ และปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินกฎระเบียบของสถาบันการเงินในแบบจำลองผลก็คือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนผู้ที่มีทักษะทางการเงินและสัดส่วนประชากรที่มีบัญชีเงินฝากเท่ากับ 0.712 และ 0.511 ตามลำดับ กล่าวคือ เมื่อสัดส่วนผู้ที่มีทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้น 1% จะเพิ่มสัดส่วนประชากรที่มีบัญชีเงิน 0.712% และ 0.511% เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่ตามลำดับ แม้ว่าการเพิ่มปัจจัยควบคุมจะส่งผลให้บทบาทของทักษะทางการเงินที่มีต่อสัดส่วนประชากรที่มีบัญชีเงินฝากลดลง แต่ก็ยังคงพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ได้นั้นมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง อย่างไรก็ตามผลการศึกษาที่ได้นั้นอาจเกิดปัญหาตัวแปรภายในหรือ Endogeneity จากสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเข้าถึงบริการทางการเงินซึ่งอาจส่งผลให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ได้เกิดความคลาดเคลื่อน Grohmann and Menkhoff (2020) จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคตว่าควรใช้วิธีการ ตัวแปรเครื่องมือ (Instrumental Variable) หรือ การทดลองแบบสุ่มและมีกลุ่มควบคุม (Randomized Controlled Trials : RCT) มาประยุกต์ใช้เพื่อลดปัญหาดังกล่าว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

2.4.2 การศึกษาโดยใช้ข้อมูลระดับจุลภาค

มีงานศึกษาจำนวนมากพบว่าทักษะทางการเงินส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในรูปแบบต่างๆ เช่น ความสามารถในการจัดการการเงินในชีวิตประจำวัน (Hilgert et al., 2003) การลงทุนในตลาดการเงินและการสะสมเงินออมเพื่อยามฉุกเฉิน (Jappelli & Padula, 2013; Van Rooij et al., 2012) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ Kasozi and Makina (2021) ที่ใช้วิธีแบบจำลองการถดถอยลอจิสติก ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและระดับทักษะทางการเงินในยูกันดา ผลการศึกษาพบว่าระดับทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการมีบัญชีเงินฝากและใช้บริการทางการเงินจากสถาบันการเงินในระบบ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Kodongo (2018) ในเคนย่า ซึ่งจำแนกผู้ที่มีระดับทักษะทางการเงินออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่มีระดับทักษะทางการเงินสูง กลาง และต่ำ และพบว่าผู้มีระดับทักษะทาง

การเงินสูงจะมีโอกาสเข้าถึงและใช้บริการทางการเงินมากกว่ากลุ่มอ้างอิง 14.1% ขณะที่ผู้ที่มีระดับทักษะทางการเงินต่ำจะมีโอกาสเข้าถึงและใช้บริการทางการเงินน้อยกว่ากลุ่มอ้างอิงถึง 48.4% ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) Morgan and Long (2020) พบว่าระดับทักษะทางการเงินมีผลต่อการถือผลิตภัณฑ์ทางการเงินประเภทสินเชื่อและเงินออมเท่านั้น แต่ไม่มีผลต่อการถือผลิตภัณฑ์ทางการเงินประเภทการชำระเงินและประกันชีวิต แต่หากปรับตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินจากตัวแปรเชิงคุณภาพเป็นคะแนนการเข้าถึงบริการทางการเงินซึ่งมีลักษณะเชิงปริมาณ พบว่าระดับทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงทางการเงินในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในเวียดนามและกัมพูชา (Morgan & Trinh, 2019) ไนจีเรีย (Adetunji & David-West, 2019)

2.4.3 การศึกษาด้วยวิธีการทดลองแบบสุ่มโดยมีกลุ่มควบคุมและวิธีการตัวแปรเครื่องมือ

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างทักษะทางการเงินกับการเข้าถึงทางการเงินมักเผชิญกับปัญหาตัวแปรภายใน (Endogeneity) ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแปรทั้งสอง ซึ่งส่งผลให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการแปลผลการศึกษามีความคลาดเคลื่อนในที่สุด ด้วยเหตุนี้ Grohmann and Menkhoff (2020) จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคตว่าควรใช้วิธีการทดลองแบบสุ่มและมีกลุ่มควบคุม (Randomized Controlled Trials: RCT) หรือวิธีการตัวแปรเครื่องมือ (Instrumental Variable: IV) มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

(1) การทดลองแบบสุ่มโดยมีกลุ่มควบคุม

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินด้วยวิธีการทดลองแบบสุ่มและมีกลุ่มควบคุม (RCT) มักถูกนำมาใช้เพื่อให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างแม่นยำมากขึ้น (Abarcar et al., 2020; Berry et al., 2018; Bruhn et al., 2016; Calderone et al., 2018; Carpena et al., 2019; Cole et al., 2011; Frisancho, 2020; Horn et al., 2020; Jamison et al., 2014) โดยวิธีดังกล่าวจะทำให้การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเข้าถึงบริการทางการเงินปราศจากปัญหาสาเหตุของความสัมพันธ์และอคติจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มควบคุม

Cole et al. (2011) ใช้วิธีการดังกล่าวเพื่อหาคำตอบว่าอะไรเป็นปัจจัยกำหนดความต้องการใช้บริการทางการเงินในอินเดียและอินโดนีเซีย โดยให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งได้ประเมินระดับทักษะทางการเงินแล้ว เข้าอบรมทักษะทางการเงินหรือรับเงินอุดหนุนในการเปิดบัญชี แม้ผล

การศึกษาจะแสดงให้เห็นว่าการให้เงินอุดหนุนจะมีผลต่อการเปิดบัญชีเงินฝากมากกว่าการอบรมทักษะทางการเงิน แต่การอบรมทักษะทางการเงินก็ส่งผลต่อการเปิดบัญชีเงินฝากเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาและระดับทักษะทางการเงินต่ำ ทว่างานศึกษาของ Cole et al. (2011) นั้นใช้เวลาในการอบรมทักษะทางการเงินสั้นเพียง 2 ชั่วโมง การขยายเวลาอบรมให้นานขึ้นอาจส่งผลให้ผลการศึกษามีความชัดเจนมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ Carpena et al. (2019) จึงได้นำวิธี RCT มาใช้เพื่อตอบคำถามว่าการอบรมทักษะทางการเงินส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินหรือไม่ โดยเพิ่มระยะเวลาการอบรมจาก 2 ชั่วโมง ตามการศึกษาของ Cole et al. (2011) เป็น 10-15 ชั่วโมง โดยให้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการอบรมทักษะทางการเงินเป็นกลุ่มควบคุม ผลการศึกษาพบว่าผู้ที่เข้าร่วมอบรมทักษะทางการเงินจะมีแนวโน้มออมเงินไว้ในสถาบันการเงินในระบบมากกว่ากลุ่มควบคุมถึง 13% และสรุปผลการศึกษาว่าการอบรมทักษะทางการเงินจะช่วยเพิ่มระดับทักษะทางการเงินแก่ผู้อบรมซึ่งช่วยให้พวกเขามีพฤติกรรมการออมเงินเพิ่มขึ้น

งานศึกษาของ Carpena et al. (2019) ถูกตั้งข้อสังเกตว่าพฤติกรรมการออมเงินของกลุ่มตัวอย่างเป็นผลจากการเข้าถึงบริการบัญชีออมทรัพย์หรือระดับทักษะทางการเงินหรือเกิดจากทั้งสองปัจจัย (Jamison et al., 2014) ข้อสังเกตข้างต้นถูกทำให้กระจ่างขึ้นโดยการศึกษาของ Jamison et al. (2014) และ Horn et al. (2020) ในยูกันดาที่พบว่าพฤติกรรมการออมได้รับอิทธิพลจากทักษะทางการเงินมากกว่าการเข้าถึงบริการบัญชีออมทรัพย์ในระยะสั้น แต่ในระยะยาวพฤติกรรมการออมนั้นเกิดจากอิทธิพลของการเข้าถึงบริการบัญชีออมทรัพย์มากกว่าระดับทักษะทางการเงิน โดยงานศึกษาของ Jamison et al. (2014) ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มที่ต้องอบรมทักษะทางการเงิน (2) กลุ่มที่จะได้รับเงินสดเพื่อนำไปใช้สำหรับเปิดบัญชี และ (3) กลุ่มที่อบรมทักษะทางการเงินและได้รับเงินสดเพื่อนำไปใช้สำหรับเปิดบัญชี ในขณะที่ Horn et al. (2020) ได้ใช้วิธีการเดียวกันภายหลังการศึกษาของ Jamison et al. (2014) ใน 5 ปีต่อมา และพบว่าระดับเงินออมของกลุ่มตัวอย่างยังคงเพิ่มขึ้น แต่ระดับทักษะทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างนั้นกลับมีแนวโน้มลดลง Abarcar et al. (2020) พบว่าการอบรมทักษะทางการเงินไม่มีผลต่อการใช้บริการโอนเงินกลับไปให้ครอบครัวในประเทศบ้านเกิดของแรงงานข้ามชาติในฟิลิปปินส์ Bruhn et al. (2016) พบว่าการอบรมทักษะทางการเงินในบราซิลส่งผลให้นักเรียนมีความรู้และพฤติกรรมการเงินที่ดีขึ้นในระยะสั้นแต่ในระยะยาวกลับพบว่านักเรียนเหล่านี้มีพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตมากขึ้น ในทางตรงข้ามการศึกษาของ Frisancho (2020) ในเปรู พบว่านักเรียนที่ได้อบรมทักษะทางการเงินมีปัญหาด้านคะแนนเครดิตน้อยกว่านักเรียนที่ไม่ได้อบรมทักษะทางการเงิน นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาความสัมพันธ์ด้วยวิธีการดังกล่าวยังพบว่าทักษะทางการเงินมีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินอีก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ด้วย โดยส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดการเงิน การเข้าถึงสินเชื่อในระบบ (Klapper et al., 2013) การออมภาคสมัครใจ (Landerretche & Martínez, 2013) การกระจายการลงทุนผลิตภัณฑ์ทางการเงินและการลงทุนต่างๆ (Beckmann, 2013; Cohen & Nelson, 2011)

จากการทบทวนงานศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่าทักษะทางการเงินไม่เพียงส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินผ่านพฤติกรรมทางการเงินเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาแตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ โดย Allen et al. (2016) และ Grohmann et al. (2018) ได้อธิบายว่าผลการศึกษาที่ได้จากวิธี RCT อาจใช้อ้างอิงได้เพียงบางพื้นที่เท่านั้น ไม่สามารถนำไปประยุกต์กับการทดลองในพื้นที่อื่น ทำให้ไม่อาจสรุปได้ว่าทักษะทางการเงินมีส่วนช่วยให้เกิดการเข้าถึงบริการทางการเงินได้หรือไม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย

(2) วิธีการตัวแปรเครื่องมือ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินด้วยวิธีการตัวแปรเครื่องมือ (Instrumental Variable) หรือ IV เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ถูกนำมาใช้แก้ปัญหาระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Grohmann & Menkhoff, 2020) โดย Grohmann et al. (2018); Morgan and Long (2020); Morgan and Trinh (2019) และ Sekita (2013) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินโดยใช้ทักษะทางคณิตศาสตร์ (การคูณและการหาร) เป็นตัวแปรเครื่องมือของทักษะทางการเงิน โดยให้เหตุผลว่าเป็นทักษะที่ถูกบ่มเพาะมาตั้งแต่เยาว์วัย และช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงอายุที่ยังไม่มีความสามารถในการตัดสินใจเข้าถึงบริการทางการเงิน ขณะที่ Van Rooij et al. (2012) ใช้การจบการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์เป็นตัวแปรเครื่องมือของทักษะทางการเงิน แม้จะมีการโต้แย้งว่าการใช้ทักษะทางคณิตศาสตร์อาจทำให้เกิดความสัมพันธ์ปลอม (Spurious Relationship) จากการที่มีนโยบายพัฒนาทักษะทางด้านคณิตศาสตร์และการเข้าถึงบริการทางการเงินไปพร้อมกัน แต่ Grohmann et al. (2018) ได้อธิบายว่าปัญหาดังกล่าวปัญหาดังกล่าวมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นน้อยมาก นอกจากนี้ยังมีการใช้การเผชิญเหตุการณ์วิกฤติทางเศรษฐกิจของสมาชิกในครอบครัวเป็นตัวแปรเครื่องมือของทักษะทางการเงิน เนื่องจากการพบเห็นสมาชิกในครอบครัวประสบกับปัญหาทางการเงินอาจช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ทางการเงินจนส่งผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติทางการเงินในที่สุด (Van Rooij et al., 2011) และยังมีงานศึกษาของ Fernandes et al. (2014) และ Murendo and Mutsonziwa (2017) ที่เลือกใช้ระดับคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่เป็นตัวแปรเครื่องมือของทักษะทางการเงิน ซึ่งการทบทวนงานศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการเลือกใช้ตัวแปรเครื่องมือในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเข้าถึงบริการทางการเงินนั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะงาน

ศึกษา อีกทั้งการเลือกใช้ตัวแปรเครื่องมือเหล่านี้ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของข้อมูลที่นำมาใช้เพื่อลดปัญหาที่จะเกิดขึ้น จนทำให้การวิเคราะห์ผลการศึกษานั้นเกิดความคลาดเคลื่อนและขาดความน่าเชื่อถือในที่สุด

2.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน

เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการทบทวนงานศึกษาเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการเข้าถึงบริการทางการเงินที่นอกเหนือจากทักษะทางการเงิน เพื่อนำมาเรียบเรียงและอภิปรายจนนำไปสู่การสร้างข้อสรุปที่สำคัญต่อการกำหนดเป็นปัจจัยควบคุมต่างๆ เพื่อตอบคำถามวิจัยในครั้งนี้

จากการทบทวนงานศึกษาเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านอุปทาน (Supply - side Factors) และ 2) ปัจจัยด้านอุปสงค์ (Demand - side Factors) โดยปัจจัยด้านอุปทาน หมายถึง ปัจจัยที่ส่งเสริมหรือขัดขวางความสามารถในการขยายช่องทางการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้ให้บริการทางการเงิน ลักษณะทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว (GDP Per Capita) ถือเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Beck et al., 2007; Demirgüç-Kunt & Klapper, 2012; Grohmann et al., 2018) ขณะที่งานศึกษาในประเทศกำลังพัฒนาพบว่านโยบายส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลเครดิตของสถาบันการเงินมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการเข้าถึงบริการทางการเงินโดยเฉพาะด้านสินเชื่อ (Beck et al., 2009) เช่นเดียวกับจำนวนสาขาธนาคาร/ผู้ให้บริการทางการเงินหรือเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ (Babych et al., 2018) ขณะที่ระเบียบข้อบังคับและต้นทุนการทำธุรกรรมของสถาบันการเงินเป็นปัจจัยที่มีผลลบต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Allen et al., 2016; Babych et al., 2018; Beck et al., 2008)

ในด้านอุปสงค์ หรือปัจจัยที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการเข้าถึงบริการทางการเงินแก่ผู้ต้องการผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน งานศึกษาพบว่าบทบาทของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม พื้นที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน สำหรับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่าระดับรายได้และระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลบวกต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Allen et al., 2016; Babych et al., 2018; Tambunlertchai, 2018) ทั้งนี้บางงานศึกษาเกิดปัญหาไม่สามารถใช้ระดับรายได้มาพิจารณาความสัมพันธ์ที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินได้โดยตรง (Latent Variable) จึงนำรายจ่ายครัวเรือนเป็นตัวแปรทดแทนระดับรายได้ (Bollen et al., 2007; Deaton, 1992; Kolenikov & Angeles, 2009) สำหรับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ เช่น เพศ อายุ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ขนาดครัวเรือน สถานภาพการจ้างงาน พบว่ามีความแตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่าง การศึกษาในจีน อินเดีย เวียดนามและเนเธอร์แลนด์ เพศหญิงมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินน้อยกว่าเพศชาย (Fungáčová & Weill, 2015; Ghosh & Vinod, 2017; Morgan & Trinh, 2019; Van Rooij et al., 2011) แต่กลับไม่มีผลในลาว กัมพูชา และพม่า (Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019; Tambunlertchai, 2018) ขณะที่งานศึกษาของ Morgan and Long (2020); Morgan and Trinh (2019) และ Tambunlertchai (2018) พบว่าอายุของผู้ถูกสำรวจมีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในทางบวก ในลาว กัมพูชา พม่า แต่การศึกษาในเวียดนามกลับให้ผลในทิศทางตรงข้าม และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการเข้าถึงบริการทางการเงินในเนเธอร์แลนด์ (Van Rooij et al., 2011) นอกจากนี้ Allen et al. (2016) ยังพบว่าผู้ที่ว่างงาน และครัวเรือนที่มีขนาดใหญ่ เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ สอดคล้องกับ Tambunlertchai (2018) ในพม่าที่พบว่ากลุ่มแรงงานนอกระบบเป็นกลุ่มที่มีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินน้อยกว่า

การทบทวนงานศึกษาเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงบริการทางการเงินสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินสามารถจำแนกออกได้ 2 ประเภท ได้แก่ ปัจจัยด้านอุปทาน ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการขยายช่องทางการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้ให้บริการทางการเงิน (Babych et al., 2018) และปัจจัยด้านอุปสงค์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและพฤติกรรมเฉพาะของปัจเจกบุคคล (Grohmann & Menkhoff, 2020) ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับรายได้ ระดับการศึกษา ขนาดครัวเรือน ลักษณะอาชีพ ถึงแม้ว่าปัจจัยทั้ง 2 ประเภทจะถูกนำมาใช้ศึกษาอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในบริบทที่แตกต่างกันกล่าวคือปัจจัยด้านอุปทานถูกนำมาใช้ศึกษาในมิติของผู้ให้บริการทางการเงิน ขณะที่ปัจจัยด้านอุปสงค์ถูกนำมาใช้ศึกษาในมิติของผู้มีความต้องการเข้าถึงบริการทางการเงิน แต่ทว่ายังคงมีงานศึกษาจำนวนหนึ่งที่นำปัจจัยด้านอุปทานมาประยุกต์ใช้เพื่อพิจารณาอิทธิพลของลักษณะของมณฑล รัฐ ต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในระดับปัจเจกบุคคล (Grohmann & Menkhoff, 2020)

2.6 ประเด็นการศึกษาในประเทศไทย

สำหรับในประเทศไทย มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินอยู่เพียงเล็กน้อย โดยงานศึกษาจะมีลักษณะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินเฉพาะกลุ่มประชากรเท่านั้น เช่น กลุ่มพ่อค้า/แม่ค้าชายแดนไทยในเขตการค้าชายแดน (Ngerdee & Intuwonges, 2018) กลุ่มลูกค้าธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทหลักทรัพย์ และกลุ่มที่มีการขึ้นทะเบียนเป็นผู้แนะนำการลงทุนด้านหลักทรัพย์ (Kirivan, 2015) โดยงานศึกษาของ Ngerdee and Intuwonges (2018) พบว่าปัจจัย

ทักษะทางการเงินและต้นทุนธุรกรรมทางการค้ามีความสัมพันธ์ต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้ค้าชายแดนไทย ในขณะที่งานศึกษาของ Kirivan (2015) ที่ศึกษาความแตกต่างของ “ทักษะทางการเงิน” และ “ทักษะทางการเงินขั้นสูง” ในกลุ่มลูกค้าธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทหลักทรัพย์ และกลุ่มที่มีการขึ้นทะเบียนเป็นผู้แนะนำการลงทุนด้านหลักทรัพย์ (กลุ่มผู้ให้บริการทางการเงิน) พบว่าระดับทักษะทางการเงินของผู้ให้บริการทางการเงินมีผลต่อความน่าจะเป็นในการมีส่วนร่วมกับตลาดทุนของกลุ่มลูกค้าธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทหลักทรัพย์ ขณะที่ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย ประกอบด้วย เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา โดยการศึกษานี้ได้นำตัวชี้วัดทักษะทางการเงินเชิงปริมาณซึ่งประกอบด้วยความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงินมาวิเคราะห์ และได้เพิ่มองค์ประกอบในด้านความมั่นใจทางการเงิน และเพิ่มข้อคำถามในหมวดของความเสี่ยงและผลตอบแทนมาใช้ในการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินขั้นสูง

นอกจากนี้ยังพบว่ามีงานศึกษาเชิงนโยบายที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินผ่านมุมมองทั้งในด้านอุปสงค์ (Moenjak et al., 2020) และด้านอุปทาน (Tambunlertchai, 2015) โดยงานศึกษาของ Moenjak et al. (2020) ได้กล่าวถึงสถานการณ์การเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงิน และเสนอให้เกิดการส่งเสริมทักษะทางการเงินให้แก่ประชาชนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเข้าถึงบริการทางการเงินให้เพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย ขณะที่งานศึกษาของ Tambunlertchai (2015) ได้อธิบายถึงบทบาทของความไม่สมดุลกันระหว่างช่องทางบริการทางการเงินรวมถึงบทบาทของการกำกับดูแลสถาบันการเงินที่มีอยู่กับความต้องการของผู้บริโภคซึ่งมีความต้องการเข้าถึงบริการทางการเงิน แม้ว่างานศึกษาของ Tambunlertchai (2015) จะนำเสนอในมุมมองที่แตกต่างกับงานศึกษาของ Moenjak et al. (2020) แต่ยังคงกล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของการส่งเสริมทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินเช่นกัน กล่าวคือ ทักษะทางการเงินเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตัดสินใจเข้าถึงหรือเลือกใช้บริการทางการเงินภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนงานศึกษาที่เกี่ยวข้องผู้ศึกษาพบว่าในประเทศไทยมีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องอยู่เพียงเล็กน้อย อีกทั้งงานศึกษาที่มีอยู่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินเฉพาะกลุ่มประชากรเท่านั้น ในขณะที่งานศึกษาอีกส่วนหนึ่งมีลักษณะเชิงนโยบายที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน ดังนั้นการขยายขอบเขตกลุ่มประชากรจึงอาจส่งผลให้การศึกษาในประเด็นดังกล่าวครอบคลุมบริบทของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในบทนี้ ผู้ศึกษาสามารถแบ่งข้อค้นพบที่สำคัญได้ออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้ (1) การเข้าถึงบริการทางการเงินมีนิยามและมีรูปแบบการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันครอบคลุมทั้งในมุมมองของผู้ใช้บริการทางการเงินและผู้ให้บริการทางการเงิน (2) การวิเคราะห์ทักษะทางการเงินส่วนมากยังคงใช้ตัวชี้วัดและการประเมินทักษะทางการเงินแบบเก่าอยู่ ซึ่งเป็นการพิจารณาทักษะทางการเงินด้วยความรู้ทางการเงินเพียงองค์ประกอบเดียว (3) มีงานศึกษาเชิงประจักษ์ส่วนหนึ่งไม่ได้แก้ปัญหา Endogeneity อย่างไรก็ตามงานศึกษาบางส่วนใช้วิธีการทดลองแบบสุ่มและมีกลุ่มควบคุมหรือ RCT มาใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษาสามารถใช้อ้างอิงได้เพียงในที่ทำการทดลองเท่านั้น ไม่สามารถนำไปประยุกต์กับพื้นที่อื่นได้ (4) แม้งานศึกษาเชิงประจักษ์ส่วนมากจะยืนยันว่าทักษะทางการเงินมีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน แต่ก็ยังพบว่ามีงานศึกษาบางส่วนพบว่าระดับทักษะทางการเงินไม่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Wachira & Kihiu, 2012) และ (5) ยังไม่มีผลการศึกษาที่สามารถยืนยันได้แน่ชัดว่าทักษะทางการเงินส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินได้หรือไม่ในประเทศไทย เนื่องจากงานศึกษาในประเทศไทยมีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องอยู่เพียงเล็กน้อย และมุ่งศึกษาความสัมพันธ์เฉพาะกลุ่มประชากรเท่านั้น ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในบริบทของประเทศไทยโดยขยายขอบเขตกลุ่มประชากรจึงอาจส่งผลให้การศึกษาในประเด็นดังกล่าวครอบคลุมบริบทของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บทที่ 3
ระเบียบวิธีการศึกษา

ในบทนี้ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงระเบียบวิธีการศึกษา ซึ่งจะถูกแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ (1) แบบจำลองทางเศรษฐมิติ (2) การเลือกใช้ข้อมูลในการศึกษา (3) ตัวแปรและสมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา (4) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา และ (5) การทดสอบยืนยัน (Robustness Check) โดยเนื้อหาในแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

3.1 แบบจำลองทางเศรษฐมิติ

เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ว่า ทักษะทางการเงินส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินหรือไม่ในประเทศไทย ผู้ศึกษาจึงสร้างแบบจำลองทางเศรษฐมิติขึ้นมา โดยอาศัยข้อสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทก่อนหน้าที่ว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินถูกกำหนดโดยปัจจัยทักษะทางการเงิน เพศ ระดับรายได้ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการจ้างงาน ขนาดครัวเรือน มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดเพื่อใช้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ดังเห็นได้จากแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 : กรอบแนวคิดในการศึกษา

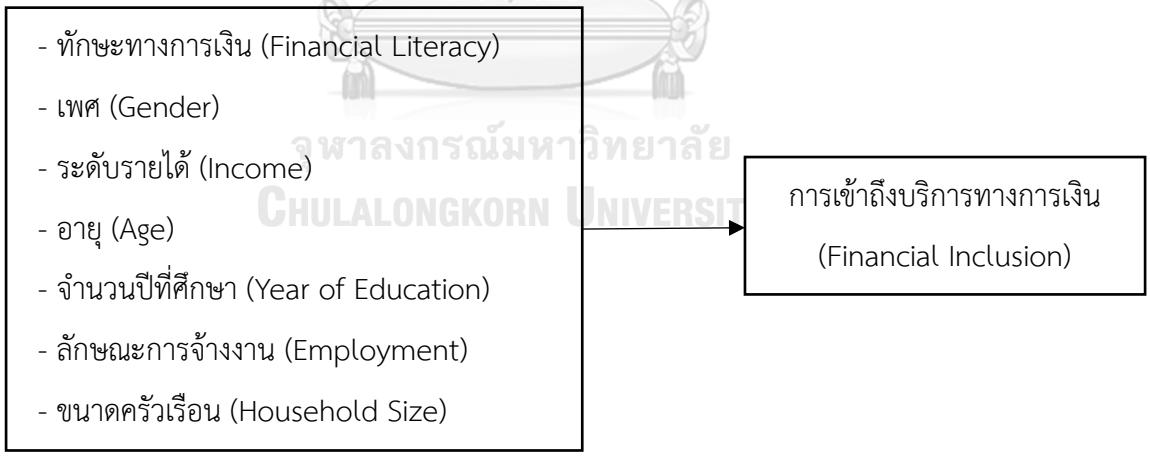

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ที่มา : รวบรวมโดยผู้วิจัย

จากกรอบแนวคิดข้างต้น แบบจำลองทางเศรษฐมิติจึงถูกสร้างขึ้นด้วยแบบจำลองการถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) และแบบจำลองการถดถอยแบบสองชั้น (2-Stage Least Square: 2-SLS) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยทักษะทางการเงิน เพศ ระดับรายได้ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการจ้างงาน ขนาดครัวเรือน ที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศ

ไทย โดยแบบจำลองทั้งสองนั้นถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างแพร่หลาย (Allen et al., 2016; Demirgüç-Kunt & Klapper, 2012; Ghosh & Vinod, 2017; Grohmann et al., 2018; Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019) โดยเนื้อหาต่อจากนี้ ผู้ศึกษาจะขออธิบายลักษณะของแบบจำลองทั้งสองโดยเริ่มต้นจากแบบจำลอง OLS ปัญหาทางเศรษฐมิติ และการแก้ปัญหาทางเศรษฐมิติด้วยแบบจำลอง 2-SLS

3.1.1 แบบจำลองการถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด

แบบจำลอง OLS ถูกนำมาใช้ทดสอบสมมติฐานและประมาณค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงการบริการทางการเงิน (FI_i) กับตัวแปรอธิบายต่างๆ ได้แก่ ทักษะทางการเงิน (FL_i) และกลุ่มตัวแปรควบคุม $(\boldsymbol{X_i})$ อันประกอบไปด้วย เพศ $(Female_i)$ ระดับรายได้ $(LnIncome_i)$ อายุ (Age_i) อายุกำลังสอง $(Age2_i)$ ระดับการศึกษา (Edu_i) ลักษณะการจ้างงาน $(Employ_i)$ ขนาดครัวเรือน $(Size_i)$ ดังจะเห็นได้จากแบบจำลองที่ (1)

$$FI_i = \alpha_0 + \alpha_1 FL_i + \boldsymbol{\alpha_2 X_i} + \mu_i \quad (1)$$

โดยที่ FI_i คือระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ $\boldsymbol{i}$

FL_i คือระดับทักษะทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ $\boldsymbol{i}$

$\boldsymbol{X_i}$ คือกลุ่มตัวแปรควบคุม

α_0 คือค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินที่ไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรอธิบายในแบบจำลอง

α_1 คือสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินที่เปลี่ยนไปเมื่อระดับทักษะทางการเงินเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย

$\boldsymbol{\alpha_2}$ คือกลุ่มสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินที่เปลี่ยนไปเมื่อปัจจัยควบคุมเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย

μ_i คือค่าคลาดเคลื่อน

3.1.2 ปัญหาทางเศรษฐมิติ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงการบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินด้วยแบบจำลอง OLS อาจประสบปัญหาทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินขาดคุณลักษณะเชิงเส้นตรง ไม่เอนเอียง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

และมีความแปรปรวนน้อยที่สุด (Best Linear Unbiased Estimator: BLUE) ตามสมมติฐานของเกาส์-มาร์คอฟ (Gauss-Markov Assumption) เนื่องจากตัวแปร FL_i มีความสัมพันธ์กับ μ_i กล่าวคือ ตัวแปร FL_i มีลักษณะเป็นตัวแปรภายใน (Endogenous Variable) ซึ่งทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ได้จากแบบจำลองดังกล่าวขาดคุณสมบัติ Conditional Mean – Zero หรือ $E(\mu_i|FL_i) \neq 0$ โดยที่ i คือกลุ่มตัวอย่างที่ 1, 2, ..., n อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐมิติที่เรียกว่า Endogeneity

งานศึกษาเชิงประจักษ์ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงการบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินจำนวนมากมักประสบกับปัญหา Endogeneity เนื่องจากตัวแปร FL_i ซึ่งเป็นตัวแปรภายในมีความสัมพันธ์ร่วมกันกับตัวแปร FI_i กล่าวคือ ผู้ที่มีทักษะทางการเงินในระดับสูงสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้มาก ในขณะเดียวกันการเข้าถึงบริการทางการเงินก็อาจเสริมสร้างทักษะทางการเงินแก่ปัจเจกบุคคลไปด้วยเช่นกัน ซึ่งปัญหาในลักษณะนี้ถูกเรียกว่า Reverse Causation[6] (Fanta & Mutsonziwa, 2021; Grohmann et al., 2018; Grohmann & Menkhoff, 2020; Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019; Murendo & Mutsonziwa, 2017) ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นไปได้ว่าการศึกษาในครั้งนี้จะเกิดปัญหา Endogeneity ขึ้นเหมือนกับงานศึกษาเชิงประจักษ์ที่ผ่านมา อีกทั้งข้อจำกัดของแบบจำลอง OLS อาจส่งผลให้การวิเคราะห์และการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง และอาจมีคุณลักษณะไม่คงที่เมื่อขนาดกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจนขาดความน่าเชื่อถือ ผู้ศึกษาจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้การวิเคราะห์และแปลผลการศึกษามีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

[6] Wooldridge (2010) อธิบายว่าปัญหา Endogeneity เกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น 1) ข้อจำกัดด้านข้อมูล ทำให้ไม่สามารถนำมาสร้างเป็นตัวแปรอิสระตามที่ต้องการได้ เรียกว่า Omitted Variable 2) ข้อมูลที่นำมาใช้ไม่ครบถ้วน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาจากการวัดที่ผิดพลาด เรียกว่า Measurement Error และ 3) เกิดจากตัวแปรอธิบายมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามและทางกลับกันตัวแปรตามก็มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอธิบายเช่นกัน เรียกว่า Reverse Causation ซึ่งปัญหา Endogeneity อาจเกิดขึ้นจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งข้างต้นหรือเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุก็ได้

3.1.3 การแก้ปัญหาตัวแปรภายใน (Endogeneity)

ผู้ศึกษานำวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยแบบจำลอง 2-SLS โดยใช้ตัวแปรเครื่องมือ (Instrumental Variable : IV) มาใช้แก้ปัญหา Endogeneity ที่เกิดขึ้นจากการที่ตัวแปร FI_i และ FL_i มีความสัมพันธ์ร่วมกัน โดยคุณลักษณะของตัวแปร IV (Z_i) ที่เหมาะแก่การนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหานั้นประกอบไปด้วย (1) มีความสัมพันธ์กับตัวแปร FL_i ซึ่งเป็นตัวแปรภายใน และ (2) จะต้องไม่มีความสัมพันธ์กับค่าคลาดเคลื่อน μ_i ในสมการที่ (1) เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของตัวแปร IV แล้ว จึงนำตัวแปร IV และตัวแปรควบคุมอื่นๆ มาพยากรณ์ระดับทักษะทางการเงินในขั้นแรก ($\widehat{FL_i}$) เรียกว่าแบบจำลองการถดถอยขั้นแรก (First-Stage Regression) ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากแบบจำลองที่ (2)

$$\widehat{FL_i} = \theta_0 + \boldsymbol{\theta_1 Z_i} + \boldsymbol{\theta_2 X_i} + \gamma_i \qquad (2)$$

โดยที่ $\widehat{FL_i}$ คือระดับทักษะทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ $\boldsymbol{i}$ จากตัวแปรเครื่องมือ

$\boldsymbol{Z_i}$ คือกลุ่มตัวแปรเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

$\boldsymbol{X_i}$ คือกลุ่มตัวแปรควบคุมกลุ่มเดียวกับสมการที่ (1)

θ_0 คือค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินที่ไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรอธิบายในแบบจำลอง

$\boldsymbol{\theta_1}$ คือกลุ่มสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับทักษะทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อกำหนดให้ตัวแปรเครื่องมือเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย

$\boldsymbol{\theta_2}$ คือกลุ่มสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับทักษะทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อกำหนดให้ตัวแปรควบคุมเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย

γ_i คือค่าคลาดเคลื่อน

ทั้งนี้กำหนดให้ $\theta_1 \neq 0,\ E(\gamma_i) = 0,\ Cov(\boldsymbol{X_i}, \gamma_i) = 0,\ E(\mu_i | FL_i) = 0$ และ i คือกลุ่มตัวอย่างที่ 1, 2, ..., n

Chulalongkorn University

หลังจากพยากรณ์ค่า $\widehat{FL_i}$ ด้วยแบบจำลองที่ (2) แล้ว ผู้ศึกษาจึงนำค่า $\widehat{FL_i}$ ที่ได้มาประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในขั้นที่สอง (Second-Stage Regression) ดังแสดงให้เห็นได้จากแบบจำลองที่ (3)

$$FI_i = \alpha_0 + \alpha_1 \widehat{FL_i} + \boldsymbol{\alpha_2 X_i} + \mu_i \quad (3)$$

[7]

โดยที่ FI_i คือระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ $\boldsymbol{i}$

$\widehat{FL_i}$ คือค่าพยากรณ์ระดับทักษะทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ $\boldsymbol{i}$ ที่ได้จากแบบจำลองการถดถอยขั้นแรก

$\boldsymbol{X_i}$ คือกลุ่มตัวแปรควบคุมชุดเดียวกับสมการที่ (1)

α_0 คือค่าเฉลี่ยของดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินที่ไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรอธิบายในแบบจำลอง

α_1 คือสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินที่เปลี่ยนไปเมื่อระดับทักษะทางการเงินเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย

$\boldsymbol{\alpha_2}$ คือกลุ่มของสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินที่เปลี่ยนไปเมื่อปัจจัยควบคุมเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย

μ_i คือค่าคลาดเคลื่อน

ผู้ศึกษาเลือกใช้ระดับทักษะทางการเงินเฉลี่ยของจังหวัดที่กลุ่มตัวอย่างอาศัย[8] $(MeanFin_i)$ สัดส่วนของผู้จบปริญญาตรีขึ้นไปของจังหวัดที่กลุ่มตัวอย่างอาศัย[9] $(DegreeShare_i)$ และทักษะทางคณิตศาสตร์ของจังหวัดที่กลุ่มตัวอย่างอาศัย[10] $(NumSkill_i)$ เป็นตัวแปร IV เพื่อแก้ปัญหา Endogeneity ที่เกิดขึ้น โดยตัวแปร $MeanFin_i$ จะมีผลต่อระดับทักษะทางการเงินของบุคคลผ่าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

[7] ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาใช้โปรแกรม STATA ด้วยคำสั่ง ivregress

[8] ถูกคำนวณโดยใช้ค่าเฉลี่ยทักษะทางการเงินของจังหวัด

[9] ถูกคำนวณโดยใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ที่จบปริญญาตรีขึ้นไปต่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างของจังหวัด

[10] เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) หากกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามหารคูณและการหารถูกต้องจะถูกกำหนดค่าเท่ากับ 1 และให้ 0 ในกรณีอื่น ๆ

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ระหว่างประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ดังนั้น ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีระดับทักษะทางการเงินสูง จะมีระดับทักษะทางการเงินที่สูงขึ้นด้วยเช่นกัน (Bönte & Filipiak, 2012; Calcagno & Monticone, 2015; Calderone et al., 2018; Fernandes et al., 2014; Murendo & Mutsonziwa, 2017; Sekita et al., 2022) ขณะเดียวกันตัวแปรดังกล่าวมักถูกนำมาใช้เพื่อประเมินระดับทักษะทางการเงินในระดับภูมิภาค จึงไม่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในระดับปัจเจกบุคคล ส่วนตัวแปร $DegreeShare_i$ ผู้ศึกษาอ้างอิงมาจากการศึกษาของ Kim and Lee (2018) ที่ใช้ตัวแปรดังกล่าวมาแก้ปัญหา Endogeneity ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินกับการเข้าถึงบริการสินเชื่อบุคคลในสหรัฐอเมริกา ซึ่งพบว่าสัดส่วนของผู้จบปริญญาตรีขึ้นไปของรัฐที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับทักษะทางการเงินในระดับปัจเจกบุคคล โดย Kim and Lee (2018) ให้เหตุผลว่าตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแทนความสำเร็จทางการศึกษาของประชากรในภูมิภาคนั้นๆ ดังนั้นบุคคลที่อาศัยอยู่ในจังหวัดที่มีสัดส่วนของผู้จบปริญญาตรีขึ้นไปสูง จะมีแนวโน้มมีความรู้ทางการเงินที่สูงด้วย และสุดท้ายคือตัวแปร $NumSkill_i$ เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับทักษะทางการเงินผ่านความรู้ทางการเงิน แต่ไม่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน เนื่องจากทักษะทางคณิตศาสตร์ไม่ได้มีผลต่อการตัดสินใจเข้าถึงบริการทางการเงิน (Morgan & Long, 2020)

3.2 การเลือกใช้ข้อมูลในการศึกษา

ผู้ศึกษาเลือกใช้ข้อมูลจากการสำรวจระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน ปี พ.ศ. 2561[11] ของธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานสถิติแห่งชาติ เนื่องจากแบบสำรวจดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้นโดยอ้างอิงจาก OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2018 ซึ่งเป็นแบบสำรวจที่ได้รับการยอมรับและถูกใช้เป็นเครื่องมือวัดระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินในหลายประเทศ นอกจากนี้แบบสำรวจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

[11] การศึกษาในครั้งนี้ได้รับตรวจสอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 (IRB-2) โดยมีเลขหมายโครงการวิจัยที่ 660136 ตามเอกสารเลขที่ COA No. 134/66 เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2566 (เอกสารที่ 1 ในภาคผนวก)

ดังกล่าวยังอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างเชิงสถิติ เพื่อให้การกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะใกล้เคียงกับการกระจายตัวของประชากรในปัจจุบัน ด้วยคุณลักษณะเหล่านี้จะส่งผลให้ผลการศึกษาที่ได้จากข้อมูลดังกล่าวสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินในบริบทของประเทศไทยโดยใช้เครื่องมือที่ได้รับการยอมรับให้ถูกใช้วัดระดับทักษะและการเข้าถึงบริการทางการเงินในหลายประเทศ แบบสำรวจระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน ปี พ.ศ. 2561 ยังประกอบไปด้วยข้อมูลตัวแปรอธิบายที่ผู้ศึกษาได้กล่าวถึงไปแล้วในหัวข้อก่อนหน้า อันได้แก่ เพศ ระดับรายจ่าย อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการจ้างงาน และขนาดครัวเรือน

3.3 ตัวแปรและสมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกใช้การทดสอบสมมติฐานและการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS และแบบจำลอง 2-SLS ซึ่งแบบจำลองทั้ง 2 แบบข้างต้นมักถูกนำมาใช้ศึกษาและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินรวมถึงงานศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกันอย่างแพร่หลาย (Allen et al., 2016; Demirgüç-Kunt & Klapper, 2012; Ghosh & Vinod, 2017; Grohmann et al., 2018; Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019)

3.3.1 ตัวแปรตาม

(1) การเข้าถึงบริการทางการเงิน (FI_i)

ตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินถูกวัดจากดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion Index : FII) ของ Atkinson et al. (2016) ซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือวัดระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินตามคำจำกัดความของ OECD/INFE โดยเครื่องมือดังกล่าวจะประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มการชำระเงิน 2) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเงินฝาก ผลิตภัณฑ์เพื่อการลงทุนและการเกษียณ 3) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มประกันภัย 4) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเครดิต 5) การถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินมากกว่า 5 ผลิตภัณฑ์ 6) สถานะการใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ถือครองในปัจจุบัน 7) การพึ่งพาทางการเงินกับครอบครัวและเพื่อน โดยผู้ศึกษาสร้างตัวชี้วัดข้างต้นจากคำตอบต่อข้อคำถามในการสำรวจการติดตามระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 : ตัวชี้วัด ของ OECD/INFE และข้อคำถามในแบบสำรวจการติดตามระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561

ตัวชี้วัด ของ OECD/INFE	คำอธิบาย	ข้อคำถามในแบบสอบถามธปท.	เลขที่ข้อคำถาม*
การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มการชำระเงิน	ผู้ถูกสำรวจถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทการชำระเงินต่างๆ เช่น บัตรเติมเงิน บัญชีกระแสรายวัน	ท่านมี/ ใช้บริการ "....." หรือไม่ โดยผู้ถูกสำรวจเลือก 1) โอนเงิน 2) ชำระเงิน	FP01
การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเงินฝาก ผลิตภัณฑ์เพื่อการลงทุนและการเกษียณ	ผู้ถูกสำรวจถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทเงินบำนาญ บัญชีเพื่อการลงทุน บัญชีออมทรัพย์และตราสารทางการเงินประเภทต่างๆ ที่ออกโดยธนาคาร และสถาบันการเงินอื่นๆ	ท่านมี/ ใช้บริการ "....." หรือไม่ โดยผู้ถูกสำรวจเลือก 1) เงินฝาก/เงินออม 2) กองทุนรวม 3) ตราสารการลงทุนภาครัฐ 4) ตราสารการลงทุนภาคเอกชน	FP01
การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มประกันภัย	ผู้ถูกสำรวจถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทประกันชีวิต ประกันภัย หรือประกันภัยประเภทต่างๆ	ท่านมี/ ใช้บริการ "....." หรือไม่ โดยผู้ถูกสำรวจเลือก 1) ประกันชีวิต 2) ประกันอื่นๆ	FP01
การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเครดิต**	ผู้ถูกสำรวจถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทการกู้ยืมเงินที่มีหลักประกัน บัตรเครดิต การกู้ยืมเงินด่วน	ท่านมี/ ใช้บริการ "....." หรือไม่ โดยผู้ถูกสำรวจเลือก 1) สินเชื่อต่างๆ 2) บัตรเครดิต	FP01
มีการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินมากกว่า 5 ผลิตภัณฑ์	ผู้ถูกสำรวจถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินมากกว่า 5 ผลิตภัณฑ์	นับจำนวนผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ผู้ถูกสำรวจถืออยู่	FP01
ยังคงใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ถือครองอยู่ในปัจจุบัน	ผู้ถูกสำรวจยังคงถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ระบุในข้อก่อนหน้าอย่างน้อย 1 ผลิตภัณฑ์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา	ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา วิธีใดเป็นวิธีที่ท่านใช้ในการเก็บออม	BT21, BT22, BT24, BT25, BT26
มีการพึ่งพาทางการเงินกับครอบครัวและเพื่อน	ผู้ถูกสำรวจสามารถพึ่งพาครอบครัวหรือเพื่อน เพื่อฝากเงินหรือขอความช่วยเหลือทางการเงิน	1) ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา วิธีใดเป็นวิธีที่ท่านใช้ในการเก็บออม โดยผู้ถูกสำรวจเลือก ให้เงินแก่คนในครอบครัว/ครัวเรือนเก็บแทนท่าน 2) ครั้งล่าสุดที่ท่านประสบปัญหาเงินไม่พอจ่าย ท่านเลือกทำอย่างไรโดยผู้ถูกสำรวจเลือก ขอยืมจากครอบครัวหรือเพื่อน	BT23 หรือ BT37

ที่มา : OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2018 และการสำรวจการติดตามระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561

หมายเหตุ: *แบบสอบสอบถามอยู่ในภาคผนวกที่ 2

**การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านเครดิตทั้งในระบบ กึ่งในระบบ และนอกระบบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ในการสร้างดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน ผู้ศึกษาจะนำคะแนนของผู้ถูกสำรวจที่ได้จากการตอบข้อคำถามในแต่ละข้อมารวมกัน หากผู้สำรวจมีลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้ 1 คะแนน และหากผู้สำรวจไม่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้ 0 คะแนน ดังนั้นดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินจึงมีค่าอยู่ระหว่าง 0 – 7 คะแนน โดยที่ 0 คะแนน หมายถึงมีการเข้าถึงบริการทางการเงินอยู่ในระดับต่ำสุด ขณะที่ 7 คะแนน หมายถึงมีการเข้าถึงบริการทางการเงินอยู่ในระดับสูงสุด โดยการให้คะแนนเพื่อใช้คำนวณดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน สามารถแสดงให้เห็นได้จากตารางที่ 4

ตารางที่ 4: ตารางแสดงเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อใช้คำนวณดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน

ข้อคำถาม	เลขที่ข้อคำถาม	การคิดคะแนน
ท่านมี/ ใช้บริการ "....." หรือไม่ โดยผู้ถูกสำรวจเลือก 1) โอนเงิน 2) ชำระเงิน	FP01	ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือก 1) โอนเงิน 2) ชำระเงิน มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
ท่านมี/ ใช้บริการ "....." หรือไม่ โดยผู้ถูกสำรวจเลือก 1) เงินฝาก/เงินออม 2) กองทุนรวม 3) ตราสารการลงทุนภาครัฐ 4) ตราสารการลงทุนภาคเอกชน	FP01	ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือก 1) เงินฝาก/เงินออม 2) กองทุนรวม 3) ตราสารการลงทุนภาครัฐ 4) ตราสารการลงทุนภาคเอกชน มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
ท่านมี/ ใช้บริการ "....." หรือไม่ โดยผู้ถูกสำรวจเลือก 1) ประกันชีวิต 2) ประกันอื่นๆ	FP01	ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือก 1) ประกันชีวิต 2) ประกันอื่นๆ มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
ท่านมี/ ใช้บริการ "....." หรือไม่ โดยผู้ถูกสำรวจเลือก 1) สินเชื่อต่างๆ 2) บัตรเครดิต	FP01	ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือก 1) สินเชื่อต่างๆ 2) บัตรเครดิต มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
นับจำนวนผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ผู้ถูกสำรวจถืออยู่	FP01	ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินมากกว่า 5 ผลิตภัณฑ์ มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา วิธีใดเป็นวิธีที่ท่านใช้ในการเก็บออม	BT21, BT22, BT24, BT25, BT26	ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจยังคงถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ระบุในข้อก่อนหน้าอย่างน้อย 1 ผลิตภัณฑ์ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
1) ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา วิธีใดเป็นวิธีที่ท่านใช้ในการเก็บออม 2) ครั้งล่าสุดที่ท่านประสบปัญหาเงินไม่พอจ่าย ท่านเลือกทำอย่างไร	BT23 หรือ BT37	ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกให้เงินแก่คนในครอบครัว/ครัวเรือนเก็บแทน หรือขอยืมจากครอบครัวหรือเพื่อน มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน

ที่มา : รวบรวมโดยผู้วิจัย

ต่อมาผู้ศึกษาจะแปลงดัชนีที่ได้ให้อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน หรือ Z-Score เพื่อง่ายต่อการแปลผลกระทบของตัวแปรทักษะทางการเงินต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน อีกทั้งจะส่งผลให้ข้อมูลที่ได้มีลักษณะการกระจายแบบปกติ โดยการแปลงดัชนีนั้นจะเป็นไปตามสมการที่ (1)

$$FI_i = \frac{FII_i - \overline{FII}}{S.D.} \quad (1)$$

โดยที่ FI_i คือ Z-Score ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ i ซึ่งถูกแปลงมาจากดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ i

FII_i คือ ดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ i

$\overline{FII}$ คือ ค่าเฉลี่ยของดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน

$S.D.$ คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน

3.3.2 ตัวแปรอธิบาย

ตัวแปรอธิบายที่นำมาใช้ศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย ทักษะทางการเงิน (FL_i) เพศ ($Female_i$) ระดับรายได้ ($LnIncome_i$) อายุ (Age_i) อายุกำลังสอง ($Age2_i$) ระดับการศึกษา (Edu_i) ลักษณะการจ้างงาน (Edu_i) และขนาดครัวเรือน ($Size_i$) โดยเนื้อหาในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงคุณลักษณะ สมมติฐาน และรูปแบบการกำหนดค่าของตัวแปรอธิบายต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) ทักษะทางการเงิน (FL_i)

ตัวแปรทักษะทางการเงินวัดจากคะแนนระดับทักษะทางการเงินของ Atkinson et al. (2016) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการประเมินระดับทักษะทางการเงินตามคำจำกัดความของ OECD/INFE โดยค่าคะแนนระดับทักษะทางการเงินจะมาจาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความรู้ทางการเงิน (2) พฤติกรรมทางการเงิน (3) ทัศนคติทางการเงิน เช่นเดียวกับตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงิน ผู้ศึกษาได้นำแต่ละองค์ประกอบมาเทียบเคียงกับข้อคำถามในการสำรวจการติดตามระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นเครื่องที่ใช้สำรวจระดับทักษะทางการเงินในประเทศไทยทั้งนี้ผลการเทียบเคียงและเกณฑ์การให้คะแนนแสดงให้เห็นในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 : การเทียบเคียงองค์ประกอบในการวัดระดับทักษะทางการเงิน ของ OECD/INFE และข้อคำถามในแบบสำรวจการติดตามระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561

องค์ประกอบ	ประเด็นข้อคำถาม	ข้อคำถาม
ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge)	Time Value of Money	สมมติว่าอีก 1 ปี ข้างหน้าเกิดภาวะเงินเฟ้อ ท่านคิดว่าเงิน 500 บาท ที่ท่านมีอยู่ในวันนี้จะซื้อของได้มากขึ้นหรือน้อยลงในปีหน้า **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจตอบถูกต้อง (เลือกน้อยกว่า) มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Interest paid on a loan	สมมติว่าท่านยืมเงินเพื่อน 100 บาทในวันนี้ และเพื่อนให้ท่านนำเงินมาคืน 120 บาทในอีก 1 ปีข้างหน้า ท่านคิดว่า ท่านได้จ่ายดอกเบี้ยให้แก่เพื่อนในการยืมเงินครั้งนี้เท่าไร **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจตอบถูกต้อง มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Interest plus principal	สมมติว่าท่านฝากเงินเข้าบัญชีออมทรัพย์ 100 บาท โดยจะได้ดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อปี และในระหว่างปีท่านไม่ได้ฝากเงินเพิ่มหรือถอนเงินออกจากบัญชีดังกล่าวเลย เมื่อครบ 1 ปี ท่านคิดว่าจะมีเงินในบัญชีรวมดอกเบี้ยเป็นเท่าไร **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจตอบถูกต้อง มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Compound interest	จากข้อก่อนหน้า ท่านคิดว่าเมื่อครบ 5 ปี ท่านจะมีเงินในบัญชีรวมดอกเบี้ยเป็นจำนวนเท่าไร (โดยไม่มีการฝากเพิ่ม หรือถอนเงินเลย) **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจตอบถูกต้อง (เลือกมากกว่า 110 บาท) มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Risk and return	ท่านทราบหรือไม่ว่า การเลือกลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูงนั้น ก็มีโอกาสที่จะขาดทุนสูงเช่นกัน **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจทราบ มิฉะนั้นให้ 0 คะแนน
	Definition of inflation	ท่านทราบหรือไม่ว่า เงินเฟ้อ คือ ภาวะที่ระดับราคาสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจทราบ มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Diversification	ท่านทราบหรือไม่ว่า การแบ่งเงินออม/เงินลงทุนในสินทรัพย์หลายๆ ประเภท เช่น เงินฝาก พันธบัตร หุ้น ฯลฯ ถือเป็นการกระจายความเสี่ยง **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจทราบ มิฉะนั้นให้ 0 คะแนน

ที่มา : OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2018 และการสำรวจการติดตามระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561, Atkinson et al. (2016), รวบรวมโดยผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 5 : การเทียบเคียงองค์ประกอบในการวัดระดับทักษะทางการเงิน ของ OECD/INFE และข้อคำถามในแบบสำรวจการติดตามระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเด็นข้อคำถาม	ข้อคำถาม
พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior)	Responsible and has a household budget	ใครเป็นผู้รับผิดชอบและตัดสินใจเรื่องการใช้เงินในครัวเรือน **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบท่าน, ท่านและคู่สมรส, ท่านและสมาชิกในครัวเรือน มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Active savings	ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมาวิธีใดเป็นวิธีที่ท่านใช้ในการเก็บออม **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบวิธีการเก็บออมมิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Considered purchase	ก่อนที่ท่านจะซื้อของบางอย่าง ท่านจะไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนว่ามีเงินพอจ่ายได้ **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบเห็นด้วยอย่างมาก และเห็นด้วย มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Timely bill payment	ท่านชำระเงินค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตรงเวลา **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบเห็นด้วยอย่างมาก และเห็นด้วย มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Keeping watch of financial affairs	ท่านดูแลการเงินของตนเองอย่างใกล้ชิด **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบเห็นด้วยอย่างมาก และเห็นด้วย มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior)	Long term financial goal setting	ท่านตั้งเป้าหมายการเงินระยะยาวและพยายามทำให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบเห็นด้วยอย่างมาก และเห็นด้วย มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Choosing financial products	ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงิน ในผลิตภัณฑ์ทางการเงินในทุกๆ ประเภท (เช่น เงินฝาก สินเชื่อ บัตรเครดิต ฯลฯ) ท่านได้เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์นั้นๆ จากผู้ให้บริการหลายแห่ง หรือไม่ **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 2 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบได้รับข้อมูลจากหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการเงิน หรืออินเทอร์เน็ต หรือจากที่ปรึกษาหรือนายหน้าทางการเงิน ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบได้เปรียบเทียบจากหลายแห่งก่อนตัดสินใจหรือพยายามสืบค้นข้อมูลจากผู้ให้บริการรายอื่นแล้วแต่ไม่มีผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกัน / คล้ายกัน ให้เปรียบเทียบด้วย หรือ ได้รับข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต พนักงานขาย เพื่อนหรือญาติ นายจ้าง หนังสือพิมพ์ ทีวีหรือวิทยุ มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน
	Borrowing to make ends meet	ท่านเคยประสบปัญหาเงินไม่พอจ่ายหรือไม่ **เกณฑ์การให้คะแนน** ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบไม่เคย มิฉะนั้นจะให้ 0 คะแนน

ที่มา : OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2018 และการสำรวจการติดตามระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561, Atkinson et al. (2016), รวบรวมโดยผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 5 : การเทียบเคียงองค์ประกอบในการวัดระดับทักษะทางการเงิน ของ OECD/INFE และข้อคำถามในแบบสำรวจการติดตามระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ประเด็นข้อคำถาม	ข้อคำถาม
ทัศนคติทางการเงิน (Financial Attitude)	Time preference	ท่านมีชีวิตอยู่เพื่อวันนี้และไม่ได้คิดวางแผนสำหรับอนาคต
	Saving attitude	ท่านมีความสุขในการใช้เงินมากกว่าเก็บออมเพื่ออนาคต
	Spending attitude	เมื่อมีเงินก็ต้องใช้จ่ายอย่างเต็มที่
	เกณฑ์การให้คะแนน คะแนนรวมในส่วนทัศนคติทางการเงินจะเท่ากับ 15 คะแนน โดยแบ่งคะแนนออกเป็นข้อละ 5 คะแนน โดยแต่ละข้อจะมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ให้ 5 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบไม่เห็นด้วยอย่างมาก ให้ 4 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบเฉยๆ ให้ 2 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบเห็นด้วย ให้ 1 คะแนน หากผู้ถูกสำรวจเลือกตอบเห็นด้วยอย่างมาก หลังจากนั้นจะทำการแปลงคะแนนรวมที่ได้ให้มีคะแนนเต็ม 5 คะแนนเพื่อใช้คำนวณระดับทักษะทางการเงิน	

ที่มา : OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2018 และการสำรวจการติดตามระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561, Atkinson et al. (2016), รวบรวมโดยผู้วิจัย

โดยการคำนวณคะแนนทักษะทางการเงินจะมาจากการตอบข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงินจะมีค่าคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0 – 7 คะแนน องค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางการเงินจะมีค่าคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0 – 9 คะแนน และองค์ประกอบด้านทัศนคติทางการเงินจะมีค่าคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 1 – 5 คะแนน ดังนั้นคะแนนทักษะทางการเงินจะมีค่าอยู่ระหว่าง 1 – 21 คะแนน หลังจากนั้นผู้ศึกษาจะนำคะแนนรวมที่ได้ไปแปลงให้อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน หรือ Z-Score เช่นเดียวกับตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงิน เพื่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินอยู่ในหน่วยเดียวกันซึ่งง่ายต่อการแปลผลการศึกษา อีกทั้งข้อมูลที่ได้ยังมีลักษณะการกระจายตัวแบบปกติอีกด้วย โดยการแปลงคะแนนทักษะทางการเงินให้อยู่ในรูป Z-Score นั้นจะเป็นไปตามสมการที่ (2)

$$FL_i = \frac{FLS_i - \overline{FLS}}{S.D.} \qquad (2)$$

โดยที่ FL_i คือ Z-Score ระดับทักษะทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ i ซึ่งถูกแปลงมาจากคะแนนทักษะทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ i

FLS_i คือ คะแนนทักษะทางการเงินของผู้ถูกสำรวจ i

$\overline{FLS}$ คือ ค่าเฉลี่ยของทักษะทางการเงิน

$S.D.$ คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางการเงิน

(2) เพศ ($Female_i$)

ตัวแปรเพศเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ กำหนดให้เพศชายเป็นกลุ่มอ้างอิงในการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินในเพศชายและเพศหญิง

(3) ระดับรายได้ ($LnIncome_i$)

ตัวแปรระดับรายได้มีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ โดยการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้ระดับรายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือนเป็นตัวแปรทดแทน (Proxy Variable) ระดับรายได้ (Deaton, 1992) เนื่องจากระดับรายจ่ายมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับรายได้ถาวร (Permanent Income) และมักถูกนำมาใช้เป็นตัวแปรทดแทน หากตัวแปรระดับรายได้เกิดปัญหาหรือไม่มีข้อมูลระดับรายได้มาพิจารณาความสัมพันธ์กับตัวแปรตามได้โดยตรง (Unobserved Variable) การนำข้อมูลระดับรายจ่ายมาใช้ในครั้งนี้ก็เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาไม่มีข้อมูลระดับรายได้ในแบบสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือนปี พ.ศ. 2561 และการสำรวจและติดตามระดับทักษะทางการเงินของคนไทยในปี พ.ศ. 2561 เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้และการเข้าถึงบริการทางการเงินได้ต่อไป

(4) อายุ (Age_i) และอายุกำลังสอง ($Age2_i$)

ตัวแปรอายุและอายุกำลังสองของกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ โดยการนำตัวแปรอธิบายทั้งสองเข้ามาพิจารณาในแบบจำลอง ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ว่าความสัมพันธ์ระหว่างอายุและการเข้าถึงบริการทางการเงินมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงหรือไม่

(5) จำนวนปีที่ศึกษา (Edu_i)

ตัวแปรระดับการศึกษาเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนปีที่กลุ่มตัวอย่างอยู่ในระบบการศึกษาและการเข้าถึงบริการทางการเงิน

(6) ลักษณะการจ้างงาน ($Employed_i$)

ตัวแปรอาชีพเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาครั้งนี้จะแบ่งตัวแปรดังกล่าวออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีงานทำและกลุ่มที่ไม่มีงานทำเพื่อพิจารณาความแตกต่างของการเข้าถึงบริการทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

(7) ขนาดครัวเรือน ($Size_i$)

ตัวแปรขนาดครัวเรือนเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือนและการเข้าถึงบริการทางการเงิน

ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้สรุปลักษณะของตัวแปรและคำอธิบายของตัวแปรแต่ละตัวที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ไว้ในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 : ตารางกำหนดค่าตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ลักษณะตัวแปร	คำอธิบาย
$\boldsymbol{FL_i}$	ตัวแปรเชิงปริมาณ	คะแนนทักษะทางการเงินของผู้ถูกสำรวจที่ i
$\boldsymbol{Female_i}$	ตัวแปรเชิงคุณภาพ	เพศของผู้ถูกสำรวจที่ i การกำหนดค่า 1 = เพศหญิง , 0 = เพศชาย
$\boldsymbol{LnIncome_i}$	ตัวแปรเชิงปริมาณ	รายได้ของผู้ถูกสำรวจที่ i
$\boldsymbol{Age_i}$	ตัวแปรเชิงปริมาณ	อายุของผู้ถูกสำรวจที่ i
$\boldsymbol{Age2_i}$	ตัวแปรเชิงปริมาณ	อายุกำลังสองของผู้ถูกสำรวจที่ i
$\boldsymbol{Edu_i}$	ตัวแปรเชิงปริมาณ	จำนวนปีที่ผู้ถูกสำรวจที่ i ที่อยู่ในระบบการศึกษา
$\boldsymbol{Employed_i}$	ตัวแปรเชิงคุณภาพ	ผู้ถูกสำรวจที่ i อยู่ในกลุ่มผู้มีงานทำ การกำหนดค่า 1 = มีงานทำ, 0 = อื่นๆ
$\boldsymbol{Size_i}$	ตัวแปรเชิงปริมาณ	จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ถูกสำรวจที่ i

ที่มา : รวบรวมโดยผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.3.3 สมมติฐานของการศึกษา

เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอการคาดการณ์สมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอธิบายที่มีต่อตัวแปรตามซึ่งผู้ศึกษาอ้างอิงจากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 : ตารางแสดงความสัมพันธ์และคาดการณ์สมมติฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ความสัมพันธ์	สมมติฐาน
ทักษะทางการเงิน ($\boldsymbol{FL_i}$)	+	ผู้ที่มีทักษะทางการเงินสูงจะมีความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงินที่เอื้อต่อการตัดสินใจเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากกว่าผู้ที่มีทักษะทางการเงินที่น้อยกว่า โดยทักษะทางการเงินที่เพิ่ม 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จะส่งผลให้การเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้น (Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019)
เพศ ($\boldsymbol{Female_i}$)	-	เพศหญิงจะมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินได้น้อยกว่าเพศชาย (Allen et al., 2016; Fungáčová & Weill, 2015; Ghosh & Vinod, 2017; Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019)
ระดับรายได้ ($\boldsymbol{LnIncome_i}$)	+	ผู้ที่มีระดับรายได้สูงจะเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากกว่าผู้ที่มีระดับรายได้ต่ำกว่า โดยระดับรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น 1% จะส่งผลให้การเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้น (Allen et al., 2016; Fungáčová & Weill, 2015; Ghosh & Vinod, 2017; Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019)
อายุ ($\boldsymbol{Age_i}$)	+	ผู้ที่มีอายุมากขึ้นจะเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า โดยอายุที่เพิ่มสูงขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้น (Allen et al., 2016; Fungáčová & Weill, 2015; Ghosh & Vinod, 2017; Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019)
อายุ ($\boldsymbol{Age2_i}$)	-	เพื่อยืนยันว่าอายุและการเข้าถึงบริการทางการเงินไม่มีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นกล่าวคือมีอายุเพิ่มสูงขึ้นระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินจะลดลง (Allen et al., 2016; Fungáčová & Weill, 2015; Ghosh & Vinod, 2017; Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019)
ระดับการศึกษา ($\boldsymbol{Edu_i}$)	+	จำนวนปีที่อยู่ในระบบการศึกษาหากเพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้การเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้น (Allen et al., 2016; Fungáčová & Weill, 2015; Ghosh & Vinod, 2017; Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019)
ลักษณะการจ้างงาน ($\boldsymbol{Employed_i}$)	+	กลุ่มที่มีงานทำจะมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินสูงกว่ากลุ่มผู้ไม่มีงานทำ (Allen et al., 2016; Fungáčová & Weill, 2015; Ghosh & Vinod, 2017; Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019)
ขนาดครัวเรือน ($\boldsymbol{Size_i}$)	+	ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกมากจะเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกน้อยกว่า หากสมาชิกในครัวเรือนเพิ่ม 1 คนจะส่งผลให้การเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้น (Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019)

ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มประชากรในงานศึกษา คือผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปในประเทศไทยจำนวน 53,663,477 คน ซึ่งเป็นไปตามรายงานการสำรวจข้อมูลสำมะโนประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2561 โดยกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกของครัวเรือนที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 11,129 คน จากทุกจังหวัดทั่วประเทศไทย

3.5 การทดสอบยืนยัน

ในการทดสอบเพื่อยืนยันความถูกต้องและเปรียบเทียบผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ได้นั้น ผู้ศึกษาได้แบ่งการทดสอบยืนยันออกเป็น 2 รูปแบบ ประกอบด้วย (1) การทดสอบยืนยันผลการศึกษาด้วยการแบ่งกลุ่มตามคุณลักษณะประชากร และ (2) การทดสอบยืนยันผลการศึกษาด้วยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลองการถดถอยแบบควอนไทล์ (Quantile Regression) โดยการทดสอบยืนยันผลการศึกษาด้วยการแบ่งกลุ่มตามคุณลักษณะประชากรเป็นการทดสอบว่าทักษะทางการเงินจะมีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างไรเมื่อพิจารณาตามลักษณะของประชากร อีกทั้งผลการทดสอบดังกล่าวยังสามารถนำไปออกแบบเป็นนโยบายที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อีกด้วย (Grohmann et al., 2018) ในขณะที่การทดสอบยืนยันผลการศึกษาด้วยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลองการถดถอยแบบควอนไทล์เป็นอีกวิธีการทดสอบหนึ่งซึ่งช่วยให้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยสอดคล้องกับลักษณะการกระจายตัวของตัวแปรตามในตำแหน่งต่างๆ ซึ่งการทดสอบยืนยันในครั้งนี้ผู้ศึกษาจะแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มตามระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน ได้แก่ Q25, Q50 และ Q75 เพื่อศึกษาอิทธิพลของทักษะทางการเงินต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในกลุ่มต่าง ๆ (Grohmann et al., 2018)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 4
ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนปี พ.ศ. 2561 และข้อมูลที่เกี่ยวข้องในบทนี้ ผู้ศึกษาจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน อันประกอบไปด้วย (1) ผลการวิเคราะห์ลักษณะกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสถิติเชิงพรรณนา (2) ผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย (3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินในประเทศไทย และ (4) การทดสอบยืนยัน (Robustness Check)

4.1 ลักษณะกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสถิติเชิงพรรณนา

ข้อมูลการสำรวจระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนปี พ.ศ. 2561 มีจำนวน 11,129 ราย เมื่อตรวจสอบความถูกต้องและคัดกรองข้อมูลที่มีลักษณะผิดปกติออกไปแล้ว พบว่ามีจำนวนกลุ่มตัวอย่างคงเหลือทั้งสิ้น 11,121 ราย โดยเนื้อหาในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ลักษณะการเข้าถึงบริการทางการเงิน (2) ลักษณะระดับทักษะทางการเงิน และ (3) ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ลักษณะการเข้าถึงบริการทางการเงิน

ผู้ศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินสูงกว่าค่าเฉลี่ยของดัชนีที่ระดับ 3.5 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินแสดงให้เห็นว่ามีการกระจายตัวอยู่ในระดับหนึ่ง ขณะที่ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินอยู่ทั้งในระดับต่ำสุดไปจนถึงระดับสูงสุด โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทการชำระเงินทั้งจากสถาบันการเงินและตัวแทนชำระเงิน เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินประเภทอื่น ๆ รองลงมาคือการถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทเงินออม ผลิตภัณฑ์สินเชื่อ และผลิตภัณฑ์ประกัน ตามลำดับ ในด้านการใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากยังคงใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ถือครองอยู่จนถึงปัจจุบันอย่างน้อย 1 ผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือมีการพึ่งพาทางการเงินกับครอบครัวและเพื่อน และใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินมากกว่า 5 ผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ข้างต้น อยู่ในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 : ลักษณะการเข้าถึงบริการทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง

	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
การเข้าถึงบริการทางการเงิน			3.83	1.65	0	7
การถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงิน			2.32	1.16	0	4
- ถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทการชำระเงิน*	9,064	81.50	0.81	0.38	0	1
- ถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทเงินออม	8,926	80.26	0.80	0.39	0	1
- ถือครองผลิตภัณฑ์ประกัน	3,477	31.27	0.31	0.46	0	1
- ถือครองผลิตภัณฑ์สินเชื่อ**	4,404	39.60	0.39	0.48	0	1
การใช้บริการทางการเงิน			1.506	0.69	0	3
- ใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินมากกว่า 5 ผลิตภัณฑ์	1,795	16.14	0.16	0.36	0	1
- ยังคงใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ถือครองอยู่จนถึงปัจจุบัน	10,213	91.84	0.91	0.27	0	1
- มีการพึ่งพาทางการเงินกับครอบครัวและเพื่อน	4,746	42.68	0.42	0.49	0	1

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย, S.D. คือ Standard Deviation หรือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

หมายเหตุ: * การถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทการชำระเงินทั้งจากสถาบันการเงินและตัวแทนชำระเงิน

** การถือครองผลิตภัณฑ์สินเชื่อทั้งในระบบและนอกระบบ

ตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทการชำระเงินทั้งจากสถาบันการเงินและตัวแทนชำระเงินมีจำนวน 9,064 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.50 ถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทเงินออม 8,926 ราย (ร้อยละ 80.26) ถือครองผลิตภัณฑ์สินเชื่อ 4,404 ราย (ร้อยละ 39.60) ถือครองผลิตภัณฑ์ประกัน 3,477 ราย (ร้อยละ 31.27) ด้านการใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังคงใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ถือครองอยู่จนถึงปัจจุบัน 10,213 ราย (ร้อยละ 91.84) มีการพึ่งพาทางการเงินกับครอบครัวและเพื่อน 4,746 ราย (ร้อยละ 42.68) และมีการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินมากกว่า 5 ผลิตภัณฑ์ 1,795 ราย (ร้อยละ 16.14) โดยระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 3.83 และ 1.65 ตามลำดับ ด้านองค์ประกอบของการเข้าถึงบริการทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีระดับการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินเฉลี่ยและการใช้บริการทางการเงินเฉลี่ยอยู่ที่ 2.32 และ 1.506 ตามลำดับ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.16 และ 0.69 ตามลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

4.1.2 ลักษณะทักษะทางการเงิน

ผู้ศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับทักษะทางการเงินเฉลี่ยเท่ากับ 14.15 ซึ่งอยู่ในกลุ่มคะแนนสูง โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทักษะทางการเงินที่คำนวณได้นั้น แสดงให้เห็นว่ามีการกระจายตัวอยู่ในระดับหนึ่ง ซึ่งมีการกระจายตัวของค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 2-21 คะแนน เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านระดับความรู้ทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ซึ่งอยู่ในกลุ่มคะแนนปานกลาง ขณะที่พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างมี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.46 และ 3.86 ตามลำดับซึ่งอยู่ในกลุ่มคะแนนสูง โดยรายละเอียดต่าง ๆ ข้างต้น อยู่ในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 : ลักษณะทักษะทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง

	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
ทักษะทางการเงิน (คะแนนเต็ม 21 คะแนน)			14.15	3.20	2	21
- น้อยกว่า 6 คะแนน (กลุ่มคะแนนต่ำ)	95	0.85	4.91	0.56	2	5.66
- 6 – 14 คะแนน (กลุ่มคะแนนปานกลาง)	5,105	45.90	11.45	2.01	6	14
- มากกว่า 14 คะแนน (กลุ่มคะแนนสูง)	5,921	53.24	16.63	1.38	14.33	21
ความรู้ทางการเงิน (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)			3.82	2.21	0	7
- น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คะแนน	3,253	29.25	0.93	0.87	0	2
- 3 – 4 คะแนน	2,791	25.10	3.50	0.50	3	4
- มากกว่าหรือเท่ากับ 5 คะแนน	5,077	45.65	5.86	0.72	5	7
พฤติกรรมทางการเงิน (คะแนนเต็ม 9 คะแนน)			6.46	1.37	0	9
- น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คะแนน	156	1.40	1.80	0.42	0	2
- 3 – 5 คะแนน	2,057	18.50	4.38	0.74	3	5
- มากกว่าหรือเท่ากับ 6 คะแนน	8,908	80.10	7.02	0.73	6	9
ทัศนคติทางการเงิน (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)			3.86	0.72	1	5
- น้อยกว่า 2 คะแนน	106	0.95	1.41	0.28	1	1.67
- 2 – 3 คะแนน	1,634	14.69	2.71	0.34	2	3
- มากกว่า 3 คะแนน	9,381	84.35	4.09	0.50	3.33	5

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย, S.D. คือ Standard Deviation หรือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

หมายเหตุ: * การถือครองผลิตภัณฑ์ประเภทการชำระเงินทั้งจากสถาบันการเงินและตัวแทนชำระเงิน

** การถือครองผลิตภัณฑ์สินเชื่อทั้งในระบบและนอกระบบ

จากตารางที่ 9 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับทักษะทางการเงินน้อยกว่า 6 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนต่ำมีจำนวน 95 ราย (ร้อยละ 0.85) กลุ่มที่ได้ 6 – 14 คะแนนหรือกลุ่มคะแนนปานกลางมี 5,110 ราย (ร้อยละ 45.90) กลุ่มที่ได้มากกว่า 14 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนสูงมี 5,923 ราย (ร้อยละ 53.24) แสดงให้เห็นว่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีระดับทักษะทางการเงินมากกว่า 14 คะแนน ซึ่งอยู่ในกลุ่มคะแนนระดับสูง สอดคล้องกับค่าเฉลี่ยระดับทักษะทางการเงินซึ่งอยู่ในกลุ่มคะแนนสูง เมื่อพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ของทักษะทางการเงิน ซึ่งได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน ผู้ศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ทางการเงินน้อยกว่า 2 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนต่ำ มีจำนวน 3,253 ราย (ร้อยละ 29.25) กลุ่มที่ได้ 3 – 4 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนปานกลางมี 2,791 ราย (ร้อยละ 25.10) และกลุ่มที่มีระดับความรู้ทางการเงินมากกว่า 5 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนสูงมี 5,077 ราย (ร้อยละ 45.65) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากทำคะแนนได้มากกว่าหรือเท่ากับ 5 คะแนน ซึ่งอยู่ในกลุ่มคะแนนระดับสูง ด้านพฤติกรรมทางการเงิน

พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับพฤติกรรมทางการเงินน้อยกว่า 2 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนต่ำ มีอยู่จำนวน 156 ราย (ร้อยละ 1.40) กลุ่มที่ได้ 3 – 5 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนปานกลางมี 2,057 ราย (ร้อยละ 18.50) และกลุ่มที่มีระดับพฤติกรรมทางการเงินมากกว่า 6 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนสูงมี 8,908 ราย (ร้อยละ 80.10) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากทำคะแนนได้มากกว่าหรือเท่ากับ 6 คะแนน ซึ่งอยู่ในกลุ่มคะแนนระดับสูง และด้านทัศนคติทางการเงิน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับทัศนคติทางการเงินน้อยกว่า 2 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนต่ำ มีอยู่จำนวน 106 ตัวอย่าง (ร้อยละ 0.95) กลุ่มที่ได้ 2 – 3 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนปานกลางมี 1,634 ราย (ร้อยละ 14.70) และกลุ่มที่มีระดับทัศนคติทางการเงินมากกว่า 3 คะแนน หรือกลุ่มคะแนนสูงมี 9,381 ราย (ร้อยละ 84.35) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากทำคะแนนได้มากกว่าหรือเท่ากับ 3 คะแนน ซึ่งอยู่ในกลุ่มคะแนนระดับสูง

4.1.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม

ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการจ้างงาน ขนาดครัวเรือน จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนอยู่ที่ 15,001-30,000 บาท อายุมากกว่า 60 ปี จบการศึกษาสูงสุดในระดับอนุบาล – ประถมศึกษา มีงานทำ อาศัยอยู่ในครัวเรือนขนาด 1-2 คน เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของข้อมูลที่ใช้ศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน 19,645.75 บาท/เดือน มีอายุเฉลี่ย 51.67 ปี โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14.97 มีระยะเวลาศึกษาเฉลี่ย 10.68 ปี มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.01 อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีขนาดเฉลี่ย 2.77 คน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.52 (ตารางที่ 10 และ 11)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 10 : ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- เพศชาย	4,565	41.05
- เพศหญิง	6,556	58.95
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน		
- น้อยกว่า 1,500 บาท	2	0.02
- 1,500 - 3,000 บาท	72	0.65
- 3,001-5,000 บาท	420	3.78
- 5,001-10,000 บาท	2,620	23.56
- 10,001-15,000 บาท	2,538	22.82
- 15,001-30,000 บาท	3,642	32.75
- 30,001-50,000 บาท	1,265	11.37
- มากกว่า 50,000 บาท	562	5.05
อายุ		
- อายุไม่เกิน 30 ปี	1,051	9.45
- อายุ 31-40 ปี	1,647	14.81
- อายุ 41-50 ปี	2,436	21.90
- อายุ 51-60 ปี	2,726	24.51
- อายุมากกว่า 60 ปี	3,261	29.32
ระดับการศึกษาสูงสุด		
- ไม่เคยศึกษา	506	4.55
- ระดับประถมศึกษา	5,929	53.31
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1,268	11.40
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	1,125	10.12
- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ	319	2.87
- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	393	3.53
- ระดับปริญญาตรี	1,319	11.86
- ระดับปริญญาโท	164	1.47
- ระดับปริญญาเอก	6	0.05
- การศึกษาทางศาสนา	68	0.61
- การศึกษาอื่น ๆ	24	0.22
สถานะการจ้างงาน		
- มีงานทำ	8,200	73.73
- ไม่มีงานทำ	2,921	26.27

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 10 : ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดของครัวเรือน		
- 1-2 คน	5,675	51.03
- 3-4 คน	3,973	35.73
- 5-7 คน	1,401	12.60
- มากกว่า 8 คน	72	0.65

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

ตารางที่ 11 : ลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
เพศ	0.73	0.44	0	1
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน (บาท/เดือน)	19,645.75	16,951.41	1,397.00	337,049.00
อายุ (ปี)	51.67	14.97	15	97
ระยะเวลาที่ใช้ศึกษา (ปี)	10.68	5.01	0	24
ลักษณะการจ้างงาน	0.73	0.44	0	1
ขนาดของครัวเรือน (คน)	2.77	1.52	1	14

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

4.2 ทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย

เนื้อหาในส่วนนี้จะแสดงผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย โดยนำเสนอค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน ทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน จำแนกตามคุณลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย เพศ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการจ้างงาน ขนาดครัวเรือน โดยผลการวิเคราะห์นั้นผู้ศึกษาได้สรุปในตารางที่ 12

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 12 : ผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย

	การเข้าถึงบริการทางการเงิน	ทักษะทางการเงิน	ความรู้ทางการเงิน	พฤติกรรมทางการเงิน	ทัศนคติทางการเงิน
ค่าเฉลี่ย	3.832	14.159	3.829	6.465	3.864
เพศ					
- เพศชาย male	3.844	14.155	3.926	6.408	3.821
- เพศหญิง female	3.825	14.161	3.762	6.504	3.894
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน					
- น้อยกว่า 1,500 บาท	2.500	11.000	1.500	6.500	3.000
- 1,500 - 3,000 บาท	1.805	10.263	1.250	5.180	3.833
- 3,001-5,000 บาท	2.480	11.408	1.904	5.714	3.789
- 5,001-10,000 บาท	3.204	12.900	2.922	6.161	3.817
- 10,001-15,000 บาท	3.672	13.803	3.565	6.398	3.840
- 15,001-30,000 บาท	4.126	14.809	4.307	6.626	3.875
- 30,001-50,000 บาท	4.678	15.763	4.969	6.850	3.943
- มากกว่า 50,000 บาท	4.957	16.376	5.368	6.994	4.013
อายุ					
- อายุไม่เกิน 30 ปี	3.689	14.080	4.102	6.230	3.747
- อายุ 31-40 ปี	4.194	14.709	4.334	6.528	3.846
- อายุ 41-50 ปี	4.178	14.739	4.253	6.615	3.870
- อายุ 51-60 ปี	3.980	14.458	3.997	6.574	3.886
- อายุมากกว่า 60 ปี	3.314	13.223	3.029	6.304	3.889

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 12 : ผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย (ต่อ)

	การเข้าถึงบริการทางการเงิน	ทักษะทางการเงิน	ความรู้ทางการเงิน	พฤติกรรมทางการเงิน	ทัศนคติทางการเงิน
ระดับการศึกษาสูงสุด					
- ไม่เคยศึกษา	2.592	11.233	1.482	5.897	3.853
- ประถมศึกษา	3.528	13.319	3.197	6.276	3.844
- มัธยมศึกษาตอนต้น	3.958	14.668	4.287	6.517	3.861
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	4.206	15.079	4.574	6.631	3.874
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	4.131	15.309	4.833	6.554	3.920
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	4.524	15.761	5.156	6.725	3.878
- ปริญญาตรี	4.773	16.644	5.598	7.117	3.927
- ปริญญาโท	5.329	17.162	5.853	7.335	3.973
- ปริญญาเอก	4.666	16.722	6.166	6.666	3.888
- การศึกษาทางศาสนา	4.044	15.303	4.691	6.852	3.759
- การศึกษาอื่น ๆ	3.041	10.722	1.250	5.750	3.722
สถานะการจ้างงาน					
- มีงานทำ	4.060	14.467	4.042	6.564	3.860
- ไม่มีงานทำ	3.194	13.293	3.231	6.184	3.876
ขนาดของครัวเรือน					
- 1-2 คน	3.618	13.915	3.666	6.413	3.835
- 3-4 คน	4.041	14.429	3.990	6.544	3.894
- 5-7 คน	4.083	14.393	4.035	6.466	3.891
- มากกว่า 8 คน	4.333	13.902	3.819	6.067	3.986

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

Chulalongkorn University

ตารางที่ 12 แสดงค่าสถิติเบื้องต้นของระดับทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย โดยผู้ศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน และค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินระหว่างเพศชายกับเพศหญิง โดยเพศชายมีค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเท่ากับ 3.844 ซึ่งสูงกว่าเพศหญิงซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.825 ในขณะเดียวกันเพศหญิงกลับมีค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินเท่ากับ 14.161 ขณะที่เพศชายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.155 ในส่วนของค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบต่าง ๆ ของทักษะทางการเงิน อันได้แก่ ระดับความรู้ทางการเงิน, พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน ตารางที่ 12 ยังได้แสดงให้เห็นว่าเพศชายมีค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ทางการเงิน เท่ากับ 3.926 สูงกว่าเพศหญิงที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.762 ในขณะที่เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงินเท่ากับ 6.5043 และ 3.894 ซึ่งสูงกว่าเพศชายที่มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงินเท่ากับ 6.4087 และ 3.821 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน พบว่าค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน และค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินจะเพิ่มขึ้นเมื่อค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนเพิ่มสูงขึ้น โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาท มีค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน และค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินสูงสุดเท่ากับ 4.957 และ 16.376 ตามลำดับ เช่นเดียวกับค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน พบว่าค่าเฉลี่ยจะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

เมื่อพิจารณาตัวแปรอายุ พบว่าค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินและระดับทักษะทางการเงินจะเพิ่มสูงขึ้นจนถึงช่วงอายุหนึ่งและจะมีแนวโน้มลดลงเมื่อช่วงอายุเพิ่มขึ้น โดยช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินสูงสุดคือช่วงอายุ 31-40 ปี ในขณะที่ช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินสูงสุดคือช่วงอายุ 41-50 ปี ด้านองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน พบว่าช่วงอายุ 31-40 ปี ช่วงอายุ 41-50 ปี และ ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินสูงสุดเมื่อเทียบกับช่วงอายุอื่น ๆ ตามลำดับ

ในด้านการศึกษาพบว่าระดับการศึกษาที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินและระดับทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน โดยระดับปริญญาโทเป็นระดับ

การศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินสูงสุด เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของทักษะทางการเงินกลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก มีระดับค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ทางการเงินสูงสุดเมื่อเทียบกับระดับการศึกษาอื่น ๆ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทมีระดับค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินสูงสุดเมื่อเทียบกับระดับการศึกษาอื่นๆ

ด้านตัวแปรสถานะการจ้างงาน พบว่าค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน และค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างที่มีงานทำสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีงานทำอย่างชัดเจน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีงานทำมีค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเท่ากับ 4.061 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีงานทำมีค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเท่ากับ 3.192 ค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินในกลุ่มตัวอย่างที่มีงานทำเท่ากับ 14.467 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีงานทำมีค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินเท่ากับ 13.293 ด้านองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน พบว่าผู้มีงานทำจะมีค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงินสูงกว่าผู้ที่ไม่มีงานทำ ขณะที่กลุ่มผู้ที่ไม่มีงานทำจะมีค่าเฉลี่ยของทัศนคติทางการเงินสูงกว่าผู้มีงานทำเล็กน้อย

ในด้านตัวแปรขนาดของครัวเรือน พบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีสมาชิกจำนวนมากจะมีค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินสูงขึ้น โดยพบว่าขนาดของครัวเรือนมากกว่า 8 คน เป็นกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินสูงที่สุด เท่ากับ 4.333 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินในครัวเรือนที่มีสมาชิก 3-4 คน เป็นกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยของระดับทักษะทางการเงินสูงที่สุด เท่ากับ 14.429 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ของทักษะทางการเงินพบว่าครัวเรือนที่มีสมาชิก 5-7 คน 3-4 คน และมากกว่า 8 คน มีค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินสูงสุดตามลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินในประเทศไทย

เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอผลการทดสอบสมมติฐานและการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS และแบบจำลอง 2-SLS เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินในประเทศไทย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางเศรษฐมิติก่อนการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (2) การประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS และแบบจำลอง 2-SLS โดยเนื้อหาในแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การแก้ปัญหาทางเศรษฐมิติก่อนการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย

เพื่อให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณออกมาได้นั้นมีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ ผู้ศึกษาจึงเริ่มต้นด้วยการตรวจสอบตัวแปรเชิงปริมาณทุกตัวในแบบจำลองว่ามีลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลแบบปกติ (Normality) หรือไม่ โดยใช้ค่าความเบ้ (Skewness) และ ความโด่ง (Kurtosis) ร่วมกับการใช้ฮิสโตแกรมในการตรวจสอบ ดังที่ผู้ศึกษาได้สรุปผลการตรวจสอบลงในตารางที่ 1 ของภาคผนวก โดยตัวแปรระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน ($\boldsymbol{FII_i}$), ระดับทักษะทางการเงิน ($\boldsymbol{FLS_i}$), ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ($\boldsymbol{Edu_i}$) และอายุ ($\boldsymbol{Age_i}$) มีค่าความเบ้อยู่ระหว่าง - 0.541 ถึง 0.254 และมีค่าความโด่งอยู่ระหว่าง 2.452 ถึง 2.915 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้มีลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลแบบปกติ ในขณะที่ตัวแปรรายได้ครัวเรือน ($\boldsymbol{Income_i}$) และขนาดของครัวเรือน ($\boldsymbol{Size_i}$) มีค่าความเบ้เท่ากับ 3.919 และ 1.037 ตามลำดับ และมีค่าความโด่งเท่ากับ 37.827 และ 4.499 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้งสองมีลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลเบ้บวกและโด่งมากกว่าปกติ และข้อมูลเบ้บวกและโด่งปกติตามลำดับ โดยการตรวจสอบลักษณะการกระจายตัวของข้อมูล ผู้ศึกษาอ้างอิงเกณฑ์การตรวจสอบจากงานศึกษาของ Kline (2015) และ Zahra and Anoraga (2021) ที่สรุปว่าลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลแบบปกติจะมีค่าความเบ้เข้าใกล้ 0 แต่ถ้าค่าความเบ้มากกว่า 0 ข้อมูลจะมีการกระจายไปทางขวา (เบ้บวก หรือ Positively Skewed Distribution) และหากค่าความเบ้น้อยกว่า 0 ข้อมูลจะมีการกระจายไปทางซ้าย (เบ้ลบ หรือ Negatively Skewed Distribution) ขณะที่จะมีค่าความโด่งเข้าใกล้ 3 แต่ถ้าค่าความโด่งมากกว่า 3 ข้อมูลจะมีความโด่งมากกว่าปกติ (Leptokurtic) และหากค่าความโด่งน้อยกว่า 3 ข้อมูลจะมีความโด่งน้อยกว่าปกติ (Platykurtic) นอกจากนี้ผู้ศึกษาใช้ฮิสโตแกรมเพื่อยืนยันลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลที่ได้ว่ามีรูปแบบการกระจายตัวแบบปกติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

จากการตรวจสอบดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแปรเชิงปริมาณส่วนใหญ่มีลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลแบบปกติ รวมไปถึงตัวแปรระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินและระดับทักษะทางการเงินซึ่งเป็นตัวแปรหลักที่ถูกเปลี่ยนรูปแบบ (Transform) ตัวแปร $\boldsymbol{FII_i}$ และ $\boldsymbol{FLS_i}$ ให้เป็นตัวแปร $\boldsymbol{FI_i}$ และ $\boldsymbol{FL_i}$ ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ถูกแปลงเป็น Z-Score หรือ คะแนนมาตรฐาน อีกทั้งจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ก็มีจำนวนมากพอที่จะทำให้ค่าของตัวแปรเหล่านี้มีลักษณะการกระจายตัวแบบปกติ (Hair et al., 2010) ผู้ศึกษาจึงตัดสินใจคงรูปแบบของตัวแปรที่มีลักษณะการกระจายตัวไม่ปกติไว้และดำเนินการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

ต่อมาผู้ศึกษาได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างตัวแปรในแบบจำลอง หรือ Multicollinearity ซึ่งอาจส่งผลให้แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาเกิดความคลาดเคลื่อน จนทำให้การ

วิเคราะห์และการแปลผลการศึกษาเกิดความผิดพลาดในที่สุด ถ้าหากตัวแปรอธิบายภายในแบบจำลองมีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูง ผู้ศึกษาอาศัยงานของ ลดาวัลย์ รามางกูร (2552) และ อโนทัย ตรีวานิช (2552) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแบบจำลอง หากค่าดังกล่าวมากกว่า 0.60 หมายความว่า เกิดความสัมพันธ์ในระดับสูงระหว่างตัวแปรทั้งสองตัว ซึ่งผลการคำนวณที่ได้นั้นผู้ศึกษาได้สรุปผลลงตารางที่ 2 ของภาคผนวก โดยผลการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอธิบายที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ พบว่าตัวแปรอายุ ($\boldsymbol{Age_i}$) และตัวแปรอายุกำลังสอง ($\boldsymbol{Age2_i}$) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ขณะเดียวกันยังคงพบว่าตัวแปรระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ($\boldsymbol{Edu_i}$) และตัวแปรรายได้ครัวเรือน ($\boldsymbol{LnIncome_i}$) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุดเท่ากับ 0.5084 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง (อโนทัย ตรีวานิช, 2552) นอกจากนี้ผู้ศึกษายังใช้ค่าสถิติ Variance Inflation Factor (VIF) และค่าสถิติ Tolerance (1/VIF) เพื่อเป็นการตรวจสอบปัญหา Multicollinearity ภายหลังการนำตัวแปรอธิบายมาใส่ลงในแบบจำลอง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของ อโนทัย ตรีวานิช (2552) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าค่าสถิติ VIF ไม่ควรเข้าใกล้ 10 และค่า 1/VIF ควรเข้าใกล้ 1 ซึ่งผลการคำนวณพบว่าตัวแปร $\boldsymbol{Age2_i}$ และ $\boldsymbol{Age_i}$ มีค่า VIF เท่ากับ 39.56 และ 37.47 ขณะที่ตัวแปรอธิบายอื่น ๆ มีค่า VIF น้อยกว่า 10 และค่า 1/VIF ของตัวแปรอธิบายที่ใช้ศึกษาทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.025 โดยค่าสถิติที่ได้นั้นผู้ศึกษาได้สรุปผลลงในตารางที่ 3 ของภาคผนวก จากการตรวจสอบปัญหา Multicollinearity โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแบบจำลอง ค่าสถิติ VIF และค่าสถิติ 1/VIF ผู้ศึกษาพบว่าตัวแปร $\boldsymbol{Age_i}$ และตัวแปร $\boldsymbol{Age2_i}$ มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ซึ่งอาจส่งผลให้ปัญหา Multicollinearity เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาจะยังคงตัวแปรทั้งสองไว้ในแบบจำลองเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอายุที่เพิ่มมากขึ้นกับการเข้าถึงบริการทางการเงินซึ่งอาจมีลักษณะที่ไม่ใช่เส้นตรง

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ทดสอบปัญหาค่าแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนไม่คงที่หรือ Heteroscedasticity ด้วยการทดสอบของ Breusch–Pagan และ White ผลการทดสอบข้างต้นผู้ศึกษาได้สรุปผลลงในตารางที่ 4 ของภาคผนวก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS จะเกิดปัญหา Heteroscedasticity ขึ้นในที่สุด ผู้ศึกษาจึงแก้ปัญหาดังกล่าวโดยใช้ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่มีความแกร่ง (Robust Standard Error) เพื่อบรรเทาปัญหา Heteroskedasticity

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

4.3.2 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS และ 2-SLS

หลังจากที่ผู้ศึกษาวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ปัญหาทางเศรษฐมิติเบื้องต้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มทำการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS แต่เนื่องจากผู้ศึกษามีการคาดการณ์ปัญหา Endogeneity ที่จะเกิดขึ้นจากหัวข้อ 3.2.2 จึงทำการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง 2-SLS ด้วย

ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง 2-SLS ผู้ศึกษาเริ่มต้นการวิเคราะห์ด้วยการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับทักษะทางการเงินกับตัวแปร IV ที่ถูกนำมาใช้ศึกษา ประกอบด้วย ระดับทักษะทางการเงินเฉลี่ยของจังหวัด ($\boldsymbol{MeanFin_i}$) สัดส่วนของผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ($\boldsymbol{DegreeShare_i}$) และทักษะทางคณิตศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\boldsymbol{NumSkill_i}$) โดยคาดการณ์ว่าตัวแปร $\boldsymbol{MeanFin_i}$ จะส่งผลต่อระดับทักษะทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ในที่นี้คือจังหวัดที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ ขณะที่ตัวแปร $\boldsymbol{DegreeShare_i}$ เป็นตัวแทนความสำเร็จทางด้านการศึกษาของประชากรในภูมิภาคนั้น ๆ และตัวแปร $\boldsymbol{NumSkill_i}$ จะมีความสัมพันธ์กับระดับทักษะทางการเงินผ่านระดับความรู้ทางการเงิน ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปร $\boldsymbol{DegreeShare_i}$ ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรทักษะทางการเงิน ขณะที่ตัวแปร $\boldsymbol{MeanFin_i}$ และตัวแปร $\boldsymbol{NumSkill_i}$ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรระดับทักษะทางการเงินในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งรายละเอียดของการทดสอบข้างต้นผู้ศึกษาได้สรุปลงในตารางที่ 13

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 13 : การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับทักษะทางการเงินกับตัวแปรเครื่องมือ

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent variable) การทักษะทางการเงิน (FL_i)
	OLS
ตัวแปรระดับทักษะทางการเงินเฉลี่ยของจังหวัด ($MeanFin_i$)	0.249*** (0.008)
สัดส่วนของผู้จบปริญญาตรีขึ้นไปของจังหวัด ($DegreeShare_i$)	-0.066 (0.119)
ทักษะทางคณิตศาสตร์ ($NumSkill_i$)	1.227*** (0.026)

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย, ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่มีความแกร่ง (Robust Standard Error) อยู่ในวงเล็บ

*, ** และ *** มีความสัมพันธ์ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 10% (p < 0.10), 5% (p < 0.05) และ 1% (p < 0.01) ตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงคัดตัวแปร $DegreeShare_i$ ออกคงเหลือเพียงตัวแปร $MeanFin_i$ และตัวแปร $NumSkill_i$ สำหรับใช้วิเคราะห์ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในขั้นแรก (First – stage regression) ต่อไป ซึ่งผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในขั้นแรกได้แสดงอยู่ในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในขั้นแรก

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent variable) ทักษะทางการเงิน (FL_i)
	First – stage regression
ค่าคงที่ ($_Con_i$)	-7.746*** (0.160)
ทักษะทางการเงินเฉลี่ยของจังหวัด ($MeanFin_i$)	0.219*** (0.007)
ทักษะทางคณิตศาสตร์ ($NumSkill_i$)	0.906*** (0.026)
เพศ ($Female_i$)	0.043*** (0.015)

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

หมายเหตุ:

(1) ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่มีความแกร่ง: Robust Standard Error อยู่ในวงเล็บ

(2) การทดสอบปัญหา Endogeneity พบว่าตัวแปรระดับทักษะทางการเงินมีลักษณะเป็นตัวแปรภายใน โดยการทดสอบของ Wooldridge และการทดสอบ regression-based พบว่ามีค่าสถิติทดสอบเท่ากับ $chi^2(1) = 47.0329$*** และ $F(1,11111) = 48.7392$***

(3) *, ** และ *** แสดงถึงระดับนัยสำคัญที่ 10% (p < 0.10), 5% (p < 0.05) และ 1% (p < 0.01) ตามลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 14 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในขั้นแรก (ต่อ)

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent variable) ทักษะทางการเงิน (FL_i)
	First – stage regression
ระดับรายได้ ($LnIncome_i$)	0.268*** (0.014)
อายุกำลังสอง ($Age2_i$)	-0.0001*** (0.0000)
ระยะเวลาที่ใช้ศึกษา (Edu_i)	0.051*** (0.001)
ลักษณะการจ้างงาน ($Employ_i$)	0.158*** (0.020)
ขนาดครัวเรือน ($Size_i$)	-0.031*** (0.005)
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	11,121
F-statistic (9,11111)	999.62***
R-squared	0.3941
Adj R-squared	0.3936
Partial R-squared	0.1940
Under-Identification test (Kleibergen-Paap rk LM statistic) Chi-sq (2)	1170.02***
Weak-Identification test **(Cragg-Donald Wald F statistic)** **(Kleibergen-Paap Wald rk F statistic)**	 1337.40*** 1275.55***

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

หมายเหตุ:

(1) ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่มีความแกร่ง: Robust Standard Error อยู่ในวงเล็บ

(2) การทดสอบปัญหา Endogeneity พบว่าตัวแปรระดับทักษะทางการเงินมีลักษณะเป็นตัวแปรภายใน โดยการทดสอบของ Wooldridge และการทดสอบ regression-based พบว่ามีค่าสถิติทดสอบเท่ากับ $chi^2(1) = 47.0329$*** และ $F(1,11111) = 48.7392$***

(3) *, ** และ *** แสดงถึงระดับนัยสำคัญที่ 10% ($p < 0.10$), 5% ($p < 0.05$) และ 1% ($p < 0.01$) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 ได้แสดงผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในขั้นแรกด้วยแบบจำลอง OLS ที่มีการใช้ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่มีความแกร่ง (Robust Standard Error) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R-Squared) และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณที่ถูกปรับแก้ไข (Adjusted R-Squared) เท่ากับ 0.3941 และ 0.3936 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าตัวแปร IV ซึ่งในที่นี้คือตัวแปร $MeanFin_i$, $NumSkill_i$ และตัวแปรควบคุมอื่นๆ สามารถอธิบายตัวแปร FL_i ในระดับหนึ่ง ขณะที่ค่าสถิติ Kleibergen-Paap rk LM statistic Chi-sq เท่ากับ 1,170.02 กล่าวคือไม่พบปัญหา Under-Identification แสดงให้เห็นว่า ตัวแปร IV ที่นำมาใช้ครั้งนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับค่า

คลาดเคลื่อน ขณะที่ค่าสถิติ Cragg-Donald Wald F statistic และ ค่า Kleibergen-Paap Wald rk F statistic เท่ากับ 1,337.40 และ 1,275.55 ซึ่งมีค่ามากกว่า 10 แสดงให้เห็นว่าผู้ศึกษาสามารถนำตัวแปร $\boldsymbol{MeanFin_i}$ และตัวแปร $\boldsymbol{NumSkill_i}$ ไปประยุกต์ใช้กับการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบจำลอง 2-SLS ในกรณีที่แบบจำลองมีตัวแปรภายใน 1 ตัว (Stock et al., 2002) นอกจากนี้ค่าสถิติข้างต้นยังแสดงให้เห็นว่าตัวแปร IV ทั้งสองไม่เกิดปัญหา Weak identification กล่าวคือตัวแปรเครื่องมือที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้จะไม่เกิดความเอนเอียงและได้รับผลกระทบจากจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่เปลี่ยนแปลงไป (Stock & Yogo, 2002) จากนั้นผู้ศึกษาจึงทำการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ในขั้นที่สอง (Second – stage regression) ซึ่งผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในขั้นนี้และผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS ผู้ศึกษาได้สรุปและแสดงให้เห็นได้จากตารางที่ 15

ตารางที่ 15 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS และ 2-SLS

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	**ตัวแปรตาม (Dependent variable) การเข้าถึงบริการทางการเงิน ($\boldsymbol{FI_i}$)**	
	OLS	**2-SLS**
ค่าคงที่ ($\boldsymbol{_Con_i}$)	-3.828*** (0.157)	-3.145*** (0.186)
ทักษะทางการเงิน ($\boldsymbol{FL_i}$)	0.225*** (0.009)	0.366*** (0.022)
เพศ ($\boldsymbol{Female_i}$)	0.027 (0.017)	0.019 (0.017)
ระดับรายได้ ($\boldsymbol{LnIncome_i}$)	0.263*** (0.016)	0.218*** (0.018)
อายุ ($\boldsymbol{Age_i}$)	0.0303*** (0.003)	0.025*** (0.003)
อายุกำลังสอง ($\boldsymbol{Age2_i}$)	-0.0002*** (0.0006)	-0.0002*** (0.000)
ระยะเวลาที่ใช้ศึกษา ($\boldsymbol{Edu_i}$)	0.025*** (0.002)	0.016*** (0.002)
ลักษณะการจ้างงาน ($\boldsymbol{Employ_i}$)	0.296*** (0.022)	0.268*** (0.023)
ขนาดครัวเรือน ($\boldsymbol{Size_i}$)	0.0169*** (0.006)	0.0205*** (0.006)

หมายเหตุ : ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่มีความแกร่ง (Robust Standard Error) อยู่ในวงเล็บ, *, ** และ *** มีความสัมพันธ์ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 10% ($p < 0.10$), 5% ($p < 0.05$) และ 1% ($p < 0.01$) ตามลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 15 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS และ 2-SLS (ต่อ)

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent variable) การเข้าถึงบริการทางการเงิน (FI_i)	
	OLS	2-SLS
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	11,121	
F-statistic (8, 11112)	479.04***	434.33***
Centered R2		0.2305
Uncentered R2		0.2305
Over-Identification test **Hansen J statistic Chi-sq (1)**	-	0.001
R-squared	0.2455	0.2305

หมายเหตุ : ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่มีความแกร่ง : Robust Standard Error), *, ** และ *** มีความสัมพันธ์ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 10% ($p < 0.10$), 5% ($p < 0.05$) และ 1% ($p < 0.01$) ตามลำดับ

ตารางที่ 15 แสดงผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินและระดับทักษะทางการเงินพร้อมกับตัวแปรอธิบายที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ด้วยแบบจำลอง OLS (คอลัมน์ที่ 1) และแบบจำลอง 2-SLS (คอลัมน์ที่ 2) โดยผลการประมาณการด้วยแบบจำลอง OLS พบว่าระดับทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า ระดับทักษะทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน โดยระดับทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.225 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาของ Morgan and Trinh (2019) ที่ประมาณการด้วยวิธีการเดียวกันในกัมพูชาและเวียดนาม และงานศึกษาของ Morgan and Long (2020) ในประเทศลาว โดยระดับทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 1 S.D. จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.236, 0.415, 0.344 S.D. ในประเทศลาว กัมพูชา และเวียดนามลำดับ ขณะที่ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินกับตัวแปรอธิบายอื่น ๆ พบว่าตัวแปรระดับรายได้ อายุ ระยะเวลาที่ใช้ศึกษา ลักษณะการจ้างงาน และขนาดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ตัวอายุกำลังสองมีความสัมพันธ์กับระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ข้างต้นยังแสดงให้ผู้ศึกษาเห็นว่าตัวแปรเพศไม่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย

ด้านผลการประมาณการด้วยแบบจำลอง 2-SLS ซึ่งปรากฏอยู่ในคอลัมน์ที่ 2 ของตารางที่ 15 นั้น แสดงให้เห็นว่าระดับทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกับผลการประมาณค่าด้วยแบบจำลอง OLS หมายความว่า ระดับทักษะทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน โดยระดับทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 1 S.D. จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.366 S.D. ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ Morgan and Trinh (2019) ในกัมพูชาและเวียดนาม และ Morgan and Long (2020) ในประเทศลาว โดยใช้แบบจำลอง 2-SLS และสรุปว่าระดับทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยระดับทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 1 S.D. จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.392, 0.735, 0.370 S.D. ในประเทศลาว กัมพูชา และเวียดนาม ตามลำดับ ในขณะที่ส่วนของการทดสอบความเข้ากันระหว่างแบบจำลอง 2-SLS พบว่าค่าสถิติ F-statistic (8, 11112) เท่ากับ 434.33 ในขณะที่การทดสอบความเหมาะสมระหว่างจำนวนตัวแปรภายในและจำนวนตัวแปรเครื่องมือที่ใช้ศึกษาหรือการทดสอบ Over-identification ด้วยค่าสถิติค่าสถิติ Hansen J statistic Chi-sq (1) เท่ากับ 0.001 (P-value=0.9707) ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ว่าชุดของตัวแปร IV ที่นำมาใช้มีความเหมาะสม กล่าวคือตัวแปร IV ที่นำมาใช้ครั้งนี้มีลักษณะเป็นตัวแปรภายนอก (Exogenous Variable) ที่เหมาะสม ในการแก้ปัญหา Endogeneity ที่เกิดขึ้น

ในส่วนของผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินกับตัวแปรอธิบายอื่น ๆ ด้วยแบบจำลอง 2-SLS ผู้ศึกษาพบว่าตัวแปรอธิบายในแบบจำลองให้ทิศทางความสัมพันธ์เหมือนกับแบบจำลอง OLS กล่าวคือตัวแปรระดับรายได้ อายุ ระยะเวลาที่ใช้ศึกษา ลักษณะการจ้างงาน และขนาดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ตัวอายุกำลังสองมีความสัมพันธ์กับระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรเพศไม่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย กล่าวคือหากระดับรายได้เพิ่มสูงขึ้น 1% จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.019 S.D. เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านอายุผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พบว่าหากอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.025 S.D. แต่เมื่ออายุเพิ่มขึ้นไปถึงระดับหนึ่งการเข้าถึงบริการทางการเงินจะลดลงแสดงให้เห็นว่าอายุมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นเส้นตรง (Non-Linear Relationship) เมื่อพิจารณาระยะเวลาที่ใช้ในระบบการศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

หากระยะเวลาที่ใช้ศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี ก็จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.016 S.D. และเมื่อพิจารณาลักษณะการจ้างงาน พบว่ากลุ่มมีงานทำจะมีค่าเฉลี่ยของระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีงานทำ 0.268 S.D. และเมื่อพิจารณาตัวแปรขนาดของครัวเรือน พบว่าครอบครัวที่มีสมาชิกเพิ่มขึ้น 1 คน จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.0205 S.D โดยผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับงานศึกษาที่ได้ข้อสรุปว่าระดับรายได้ อายุ ระดับการศึกษา การมีงานทำ และขนาดครัวเรือน มีผลต่อระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Abdullah et al., 2019,Allen et al., 2016,Morgan et al., 2020,Morgan et al., 2019) ในขณะที่ตัวแปรเพศ ผู้ศึกษาพบว่าไม่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย

หากพิจารณาผลที่ได้จากแบบจำลอง 2-SLS ร่วมกับแบบจำลอง OLS ตามตารางที่ 16 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยระหว่างตัวแปรทักษะทางการเงินและตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินที่ได้จากแบบจำลอง 2-SLS มีขนาดมากกว่าแบบจำลอง OLS สอดคล้องกับงานศึกษาที่ใช้ตัวแปรเครื่องมือแก้ปัญหา Endogeneity ที่เกิดขึ้นกับตัวแปรทักษะทางการเงิน (Agnew et al., 2012; Bucher-Koenen et al., 2017; Morgan & Long, 2020; Morgan & Trinh, 2019; Van Rooij et al., 2011) และสอดคล้องกับข้อสรุปของ Grohmann and Menkhoff (2020) ที่อธิบายว่าเกิดจากทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินมีความสัมพันธ์ร่วมกัน (Reverse Causality)กล่าวคือ นอกจากทักษะทางการเงินจะส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินแล้ว การเข้าถึงบริการทางการเงินก็มีผลต่อทักษะทางการเงินของปัจเจกบุคคลเช่นกัน นอกจากนี้ Lusardi and Mitchell (2014) และ Van Rooij et al. (2011) ยังอธิบายว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ได้จากแบบจำลอง 2-SLS มีขนาดมากกว่าแบบจำลอง OLS นั้นเพราะว่าเกิดจากความคลาดเคลื่อนในการวัด (Measurement Errors) อันเกิดจากผู้ตอบแบบสอบถามเดาหรือตั้งใจปกปิดข้อมูลที่มีผลต่อการคำนวณระดับทักษะทางการเงินของตนเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

4.3.3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของการเข้าถึงบริการทางการเงิน

เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเข้าถึงบริการทางการเงิน ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาบทบาทของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในเชิงลึก โดยการแยกองค์ประกอบของการเข้าถึงบริการทางการเงินออกเป็น 6 ตัวแปร ได้แก่ (1) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มการชำระเงิน (2) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเงินฝาก ผลิตภัณฑ์เพื่อการลงทุน

และการเกษียณ (3) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มประกันภัย (4) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเครดิต (5) ระดับการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงิน และ (6) การใช้บริการทางการเงิน และใช้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง 2-SLS เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้สรุปและแสดงให้เห็นในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของการเข้าถึงบริการทางการเงิน

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	**IV (Second – stage regression) การเข้าถึงบริการทางการเงิน (FI_i)**					
	(1)	**(2)**	**(3)**	**(4)**	**(5)**	**(6)**
ทักษะทางการเงิน (FL_i)	0.162*** (0.010)	0.175*** (0.010)	0.062*** (0.009)	0.047*** (0.010)	0.448*** (0.025)	0.159*** (0.017)
ตัวแปรควบคุม (X_i)	ใส่	ใส่	ใส่	ใส่	ใส่	ใส่
F-statistic (8,11112)	175.85***	239.39***	139.75***	370.26***	543.30***	150.91***
Centered R2	0.0995	0.1508	0.0850	0.1545	0.2586	0.0918
Uncentered R2	0.8334	0.8324	0.3711	0.4893	0.8508	0.8412
Under-Identification test (Kleibergen-Paap rk LM statistic) Chi-sq (2)	1170.0***	1170.0***	1170.0***	1170.0***	1170.0***	1170.0***
Weak-Identification test (Cragg-Donald Wald F statistic)	1337.3***	1337.3***	1337.3***	1337.3***	1337.3***	1337.3***
(Kleibergen-Paap Wald rk F statistic)	1275.5***	1275.5***	1275.5***	1275.5***	1275.5***	1275.5***
Over-Identification test Hansen J statistic Chi-sq (1)	4.729**	0.897	0.185	5.943**	0.109	0.178

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย, ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่มีความแกร่ง (Robust Standard Error) อยู่ในวงเล็บ, *, ** และ *** มีความสัมพันธ์ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 10% ($p < 0.10$), 5% ($p < 0.05$) และ 1% ($p < 0.01$) ตามลำดับ

ตารางที่ 16 เป็นผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของทักษะทางการเงินที่มีต่อตัวแปรองค์ประกอบของการเข้าถึงบริการทางการเงิน ซึ่งประกอบไปด้วย การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มการชำระเงิน (คอลัมน์ที่ 1) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเงินฝาก ผลิตภัณฑ์เพื่อการลงทุนและการเกษียณ (คอลัมน์ที่ 2) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มประกันภัย (คอลัมน์ที่ 3) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเครดิต (คอลัมน์ที่ 4) ระดับการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงิน (คอลัมน์ที่ 5) และระดับการใช้บริการทางการเงิน (คอลัมน์ที่ 6) โดยตัวแปรตัวแทนในคอลัมน์ที่ 1-4 จะมีลักษณะเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ในขณะที่ตัวแปรในคอลัมน์ที่ 5-6 ซึ่งเป็นคะแนนการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินและคะแนนการใช้บริการทางการเงิน โดยผลการประมาณค่าพบว่าทักษะทาง

การเงินมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ระดับทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 1 S.D. จะส่งผลให้ระดับการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.448 S.D. และจะส่งผลให้ระดับการใช้บริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.159 S.D. นอกจากนี้ระดับทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 1 S.D. จะเพิ่มโอกาสในการถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มการชำระเงิน กลุ่มเงินฝาก ผลิตภัณฑ์เพื่อการลงทุนและการเกษียณ กลุ่มประกันภัย และกลุ่มเครดิต เพิ่มขึ้น 16.2%, 17.5%, 6.2%, และ 4.7% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาค่าสถิติ Kleibergen-Paap rk LM statistic และ Cragg-Donald Wald F statistic พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองดังกล่าวไม่เกิดปัญหา Under-identification และ Weak identification ขณะที่ค่าสถิติ Hansen J statistic พบว่าส่วนมากไม่เกิดปัญหา Over-Identification

เนื้อหาในส่วนนี้ยังคงแสดงให้เห็นว่าทักษะทางการเงินมีผลต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเข้าถึงบริการทางการเงินของประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน หากนำผลกระทบที่มีต่อองค์ประกอบต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกัน ผู้ศึกษาพบว่าทักษะทางการเงินมีผลต่อโอกาสในการถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเงินฝาก ผลิตภัณฑ์เพื่อการลงทุนและการเกษียณมากที่สุด (17.5%)

กล่าวโดยสรุปการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงิน ทักษะทางการเงินและตัวแปรอธิบายอื่น ๆ ในประเทศไทย ด้วยแบบจำลอง OLS ได้แสดงให้เห็นว่าทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออีกนัยยะหนึ่งคือผู้ที่มีทักษะทางการเงินจะสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้สูงขึ้น แต่ด้วยการใช้แบบจำลอง OLS ทำให้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยคลาดเคลื่อนจากปัญหา Endogeneity ผู้ศึกษาจึงประยุกต์ใช้แบบจำลอง 2-SLS ร่วมกับการใช้ระดับทักษะทางการเงินเฉลี่ยของจังหวัด และทักษะทางคณิตศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งได้รับการทดสอบและพบว่ามีคุณสมบัติเป็นตัวแปรเครื่องมือที่ดีมาใช้เพื่อแก้ปัญหา อีกทั้งชี้ให้เห็นว่าทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกับการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS และด้วยการประมาณค่าด้วยแบบจำลอง 2-SLS ผู้ศึกษาพบว่า ระดับรายได้ อายุ ระดับการศึกษา การจ้างงาน และขนาดครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทยอีกด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

4.4 การทดสอบยืนยัน

เพื่อยืนยันความถูกต้องและเปรียบเทียบผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ได้จากส่วนก่อนหน้า เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินในประเทศไทยด้วยวิธีการศึกษาแบบอื่น ๆ เพิ่มเติม โดยผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอผลการทดสอบยืนยันออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) การยืนยันผลการศึกษาด้วยแบ่งกลุ่มตามคุณลักษณะประชากร และ (2) การยืนยันผลการศึกษาด้วยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลองการถดถอยแบบควอนไทล์ (Quantile Regression) โดยผลการทดสอบยืนยันในแต่ละรูปแบบนั้นมีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 การยืนยันผลการศึกษาด้วยการแบ่งกลุ่มตามคุณลักษณะประชากร

ผู้ศึกษาเริ่มต้นการทดสอบยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินในประเทศไทยด้วยการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำสุด 40% และ (2) กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงสุด 60% โดยผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มนั้นสามารถแสดงให้เห็นได้จากตารางที่ 17

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 17 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยตามคุณลักษณะประชากร

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	**ตัวแปรตาม (Dependent variable) การเข้าถึงบริการทางการเงิน (FI_i)**	
	กลุ่มรายได้ต่ำสุด 40%	**กลุ่มรายได้สูงสุด 60%**
ค่าคงที่ ($_Con_i$)	-2.903** (0.461)	-3.796*** (0.276)
ทักษะทางการเงิน (FL_i)	0.433*** (0.029)	0.302*** (0.035)
เพศ ($Female_i$)	0.062** (0.028)	-0.023 (0.021)
ระดับรายได้ ($LnIncome_i$)	0.195*** (0.048)	0.264*** (0.025)
อายุ (Age_i)	0.020*** (0.005)	0.037*** (0.004)
อายุกำลังสอง ($Age2_i$)	-0.0001*** (0.000)	-0.0003*** (0.000)
ระยะเวลาที่ใช้ศึกษา (Edu_i)	0.009** (0.004)	0.018*** (0.003)
ลักษณะการจ้างงาน ($Employ_i$)	0.193*** (0.035)	0.307*** (0.031)
ขนาดครัวเรือน ($Size_i$)	0.081*** (0.013)	-0.004 (0.007)
กลุ่มตัวอย่าง	4,450	6,671
F-statistic (8,4441)	104.42***	168.68***
Centered R2	0.1209	0.1883
Uncentered R2	0.2298	0.2378
Under-Identification test **(Kleibergen-Paap rk LM statistic)** **Chi-sq (2)**	626.074***	537.775***
Weak-Identification test **(Cragg-Donald Wald F statistic)** **(Kleibergen-Paap Wald rk F statistic)**	 695.402*** 766.032***	 603.492*** 500.429***
Over-Identification test **Hansen J statistic Chi-sq (1)**	 6.193**	 5.650**

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย, ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่มีความแกร่ง (Robust Standard Error) อยู่ในวงเล็บ, *, ** และ *** มีความสัมพันธ์ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 10% ($p < 0.10$), 5% ($p < 0.05$) และ 1% ($p < 0.01$) ตามลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

จากตารางที่ 17 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำสุด 40% และตัวอย่างที่มีรายได้สูงสุด 60% มีขนาดเท่ากับ 0.433 และ 0.302 ตามลำดับ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แสดงให้เห็นว่าทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง โดยความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินมีขนาดสูงกว่าในกลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่ำ ด้วยวิธีการดังกล่าวจึงเป็นการยืนยันผลการศึกษาอีกครั้งว่าทักษะทางการเงินมีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินเมื่อพิจารณาตามลักษณะของประชากร

4.4.2 การยืนยันผลการศึกษาด้วยแบบจำลองการถดถอยควอนไทล์

ผู้ศึกษายังได้ประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลองการถดถอยควอนไทล์ โดยทำการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงินในระดับควอนไทล์ที่ 25, 50 และ 75 หรือ Q25, Q50 และ Q75 ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 3 กลุ่มโดยแบ่งตามระดับการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Grohmann et al., 2018) ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้อาศัยตัวแปรระดับทักษะทางการเงินที่ได้จากการพยากรณ์ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในขั้นแรกมาใช้เพื่อลดปัญหา Endogeneity ในลักษณะเดียวกันกับ Grohmann et al. (2018) และ Demir et al. (2022) โดยผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยวิธีการดังกล่าวแสดงให้เห็นได้จากตารางที่ 18

ตารางที่ 18 : ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลองการถดถอยควอนไทล์

ตัวแปรอธิบาย (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent variable) - การเข้าถึงบริการทางการเงิน (FI_i)		
	Q25	Q50	Q75
ทักษะทางการเงิน (FL_i)	0.542*** (0.034)	0.404*** (0.025)	0.315*** (0.022)
ตัวแปรควบคุม ($\boldsymbol{X_i}$)	ใส่	ใส่	ใส่
Pseudo R2	0.0971	0.0899	0.1150

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย, จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 11,121 ตัวอย่าง, ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานแบบ Bootstrap : Bootstrap Standard Error), *, ** และ *** มีความสัมพันธ์ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 10% ($p < 0.10$), 5% ($p < 0.05$) และ 1% ($p < 0.01$) ตามลำดับ, FL_i คือระดับทักษะทางการเงินจากการพยากรณ์ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยขั้นแรก

จากตารางที่ 18 จะเห็นได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทุกระดับควอนไทล์ ซึ่งเป็นการยืนยันผลการศึกษาที่ได้จากแบบจำลอง 2-SLS ยิ่งไปกว่านั้นผู้ศึกษายังพบว่ากลุ่มระดับควอนไทล์ Q25 หรือกลุ่มมีระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินต่ำที่สุด 25%

ของประชากรมีแนวโน้มได้รับประโยชน์จากทักษะทางการเงินมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มระดับควอนไทล์ Q50 และ Q75 ตามลำดับ

ในบทนี้ผู้ศึกษาได้แสดงให้เห็นลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ถูกนำมาใช้ศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งมีความแตกต่างของกลุ่มต่างๆ ในด้านระดับทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงิน ขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลได้แสดงให้เห็นว่าทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน ซึ่งรวมไปถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินที่คาดการณ์ไว้ นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ทำการทดสอบยืนยันผลการศึกษาที่ได้ด้วยวิธีการแบ่งกลุ่มตามคุณลักษณะประชากร และการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลองการถดถอยแบบควอนไทล์ ซึ่งยังคงพบว่าทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงบริการทางการเงินในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดังแสดงให้เห็นผ่านตารางที่ 18 และ 19) ซึ่งสอดคล้องกับการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยวิธีการหลัก ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสามารถสรุปได้ว่าทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง 2-SLS พบว่าระดับรายได้ อายุ ระยะเวลาที่ใช้ศึกษา การจ้างงาน ขนาดของครัวเรือน ยังคงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

เนื้อหาในส่วนสุดท้ายนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย (1) ข้อสรุปของผลการศึกษา (2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ (3) ข้อจำกัดของการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับงานศึกษาในครั้งต่อไป

5.1 ข้อสรุปของผลการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของระดับทักษะทางการเงินต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน และการสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี พ.ศ. 2561 มาสร้างเป็นดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินและคะแนนทักษะทางการเงินซึ่งอ้างอิงตาม OECD/INFE จากนั้นผู้ศึกษาจึงประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับทักษะทางการเงินและตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินร่วมกับตัวแปรอธิบายอื่น ๆ เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ว่า ***ในประเทศไทยทักษะทางการเงินส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินหรือไม่*** การประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง OLS ผู้ศึกษาคาดการณ์ว่าจะเกิดปัญหา Endogeneity อันเกิดจากตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินและตัวแปรทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์ร่วมกัน หรือ Reverse Causation ผู้ศึกษาจึงแก้ปัญหาโดยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลอง 2-SLS โดยใช้ตัวแปรระดับทักษะทางการเงินเฉลี่ยของจังหวัด และตัวแปรทักษะทางคณิตศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นตัวแปรเครื่องมือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ผลการศึกษาที่ได้แสดงให้เห็นว่าทักษะทางการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมากต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย โดยระดับทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 1 S.D. จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.366 S.D. ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค เช่น Grohmann et al. (2018), Morgan and Trinh (2019), Morgan and Long (2020), Adetunji and David-West (2019) และ Allen et al. (2016) ทักษะทางการเงินยังมีผลต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเข้าถึงบริการทางการเงินของประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน โดยองค์ประกอบที่ได้รับอิทธิพลของทักษะทางการเงินมากที่สุดคือตัวแปรการถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเงินฝาก ผลิตภัณฑ์เพื่อการลงทุนและการเกษียณ โดยทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้น 1 S.D. จะเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงินในกลุ่มดังกล่าวถึง

17.5% รองลงมาคือการถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มการชำระเงิน (16.2%) การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มประกันภัย (6.2%) และ การถือครองผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเครดิต (4.7%) ตามลำดับ นอกจากนี้ทักษะทางการเงินยังมีผลต่อระดับการถือครองผลิตภัณฑ์ทางการเงินและระดับการใช้บริการทางการเงินอีกด้วย โดยระดับทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 1 S.D. จะส่งผลให้ระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.448 และ 0.159 S.D. ตามลำดับ

ผลการศึกษาข้างต้นยังได้รับการยืนยันความถูกต้องทั้งจากการยืนยันผลการศึกษาด้วยการแบ่งกลุ่มตามคุณลักษณะประชากร และการยืนยันผลการศึกษาด้วยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลองการถดถอยแบบควอนไทล์ว่าทักษะทางการเงินมีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย โดยผลการศึกษาด้วยการแบ่งกลุ่มตามคุณลักษณะของประชากรระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำสุด 40% และตัวอย่างที่มีรายได้สูงสุด 60% พบว่าทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 1 S.D. จะส่งผลให้การเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ย 0.433 และ 0.302 S.D. ตามลำดับ ในขณะที่การยืนยันผลการทดสอบด้วยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยด้วยแบบจำลองการถดถอยแบบควอนไทล์ พบว่าทักษะทางการเงินมีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทยในทุกระดับควอนไทล์ โดยระดับควอนไทล์ที่ Q25 หรือกลุ่มที่มีระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินต่ำสุด 25% ตามการแจกแจงประชากรเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากทักษะทางการเงินสูงที่สุดถึง 0.542 S.D. จากทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้น 1 S.D. ขณะที่ระดับควอนไทล์ที่ Q50 หรือกลุ่มที่มีระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินอยู่ตำแหน่งที่ 50 ตามการแจกแจงประชากรเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากทักษะทางการเงิน 0.404 S.D. จากทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้น 1 S.D. และระดับควอนไทล์ที่ Q75 หรือกลุ่มที่มีระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินอยู่ตำแหน่งที่ 75 ตามการแจกแจงประชากรเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากทักษะทางการเงิน 0.315 S.D. จากทักษะทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้น 1 S.D.

ผลการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าระดับรายได้ อายุ จำนวนปีที่ศึกษา การมีงานทำ และขนาดของครัวเรือน ยังคงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยระดับรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นมีผลให้การเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้น ในขณะที่อายุที่เพิ่มสูงขึ้นจะส่งผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินแต่เมื่อมีอายุถึงระดับหนึ่งจะทำให้การเข้าถึงบริการทางการเงินยากขึ้น ในขณะที่ ระยะเวลาที่ใช้ในระบบการศึกษาที่เพิ่มขึ้น การมีงานทำ และขนาดของครัวเรือน มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินด้วยเช่นกัน ในขณะที่เพศกลับไม่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาทั้งหมดข้างต้น นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมให้ประชากรที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินในประเทศไทยมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินมากขึ้น ดังต่อไปนี้

(1) ทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการเข้าถึงบริการทางการเงินซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นการออกแบบนโยบายเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงินจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางการเงินโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในกลุ่มที่มีระดับรายได้น้อยและกลุ่มที่ใช้เวลาในระบบการศึกษาน้อย

(2) ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีงานทำจะมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงินมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีงานทำแสดงให้เห็นว่าการจ้างงานนั้นมีความสำคัญต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน การออกแบบนโยบายจึงควรคำนึงถึงคนกลุ่มนี้ด้วย

(3) งานศึกษาพบว่าระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน ดังนั้นรัฐบาลควรส่งเสริมให้เด็กหรือเยาวชนอยู่ในระบบการศึกษาให้นานขึ้น และเนื่องจากระบบการศึกษาไทยยังไม่ได้บรรจุเนื้อหาเรื่องทักษะทางการเงินในบทเรียน รัฐบาลอาจพิจารณาบรรจุเนื้อหาดังกล่าวในโรงเรียน เนื่องจากการมีทักษะทางการเงินที่ดีช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้มากขึ้น

(4) การศึกษาในครั้งนี้พบว่าระดับทักษะทางการเงินเฉลี่ยของจังหวัดมีผลเชิงบวกต่อระดับทักษะทางการเงินส่วนบุคคล ดังนั้นการส่งเสริมทักษะทางการเงินจึงควรใช้ประโยชน์จากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการเพิ่มระดับทักษะทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินในเวลาเดียวกัน โดยอาจทำผ่านตัวแทนสถาบันทางการเงินในพื้นที่ หรือในชุมชน หรือ ถ่ายทอดผ่านผู้มีประสบการณ์ทางการเงินในพื้นที่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

5.3 ข้อจำกัดของการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับงานศึกษาในครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ยังคงมีข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปออกมาได้ดังนี้

(1) ข้อจำกัดด้านข้อมูลที่ใช้ศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน และการสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี พ.ศ. 2561 มีเพียงข้อมูลระดับรายจ่ายของครัวเรือน และไม่มีการสอบถามข้อมูลระดับรายได้ของครัวเรือน ทำให้การศึกษาในครั้งนี้เลือกใช้ระดับรายจ่ายของครัวเรือนเป็นตัวแปรตัวแทนระดับรายได้ การศึกษาในครั้งต่อไปจึงอาจใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุดใหม่ที่มีข้อมูลด้านรายได้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินกับระดับรายได้ต่อไป

(2) ด้วยลักษณะข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน และการสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี พ.ศ. 2561 ทำให้ผลการศึกษาที่ได้นั้นบอกได้เพียงผลของประเทศไทยในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลเท่านั้น

(3) การใช้ตัวแปรเครื่องมือเพื่อแก้ปัญหา Endogeneity ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินและทักษะทางการเงิน อาจใช้ข้อมูลจากแบบสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน และการสำรวจทักษะทางการเงินของไทยที่ถูกสำรวจก่อนปี พ.ศ. 2561 ซึ่งมีลักษณะเป็น Lag Dependent Variable เพื่อลดความอคติจากการใช้ข้อมูลจากชุดสำรวจในช่วงเวลาเดียวกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก

เอกสารที่ 1 : ใบรับรองโครงการวิจัยเลขที่ 660136

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารจามจุรี 1 ชั้น 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

โทรศัพท์: 02-218-3210 Email: curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 134/66

ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 660136 บทบาทของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย

ผู้วิจัยหลัก นาย ศักดิ์ศิริ เสาโกมุท

หน่วยงาน คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดยยึดหลัก ของ Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines และ The international conference on harmonization – Good clinical practice (ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม (รองศาสตราจารย์ ดร. นวลน้อย ตรีรัตน์)
ประธานคณะกรรมการ

ลงนาม (อาจารย์ ดร. ศยามล เจริญรัตน์)
กรรมการและเลขานุการ

รูปแบบการพิจารณาทบทวน: แบบยกเว้น

วันที่รับรอง: 8 เมษายน 2566 **วันหมดอายุ:** 7 เมษายน 2567

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

1. เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
2. ประวัติผู้วิจัย (CV)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เงื่อนไข

1. ผู้วิจัยรับทราบว่าเป็นการผิดจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยฯ
2. หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ใช้เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น
5. หากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลที่ขออนุมัติจากคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณารับรองก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 03-13) และบทคัดย่อผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งบทคัดย่อผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานในการปิดโครงการ
8. โครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติโครงการโดยการพิจารณาทบทวนแบบยกเว้น (Exemption review) ปฏิบัติตามเงื่อนไข ข้อ 1,6 และ 7 เท่านั้น

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

Digital Certificate

This application was created using the trial version of the XtraReports.

เอกสารที่ 2 : เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

AF 04-07

คำแนะนำในการเขียน AF 04-07

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้คำยินยอมและเอกสารอื่น ๆ ภาษาที่ใช้**ต้องเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงศัพท์และสำนวนภาษาทางวิชาการ ศัพท์ภาษาอังกฤษ** หากจำเป็นต้องใช้ ต้องมีคำอธิบายประกอบด้วย

อย่า ตัดตอนข้อความในข้อเสนอโครงการวิจัย/โครงร่างวิทยานิพนธ์มาใช้เป็นข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เพราะเป็นภาษาทางวิชาการ ควรเขียนใหม่ให้เป็นภาษาที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ ข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารควรเรียงเป็นลำดับ และปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับ งานวิจัยที่เสนอให้คณะกรรมการพิจารณา

การนำเสนออย่างชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วน เรียบร้อย สมบูรณ์ จะเป็นประโยชน์ต่อตัวท่านเองเพราะเป็นการประหยัดเวลาของผู้วิจัยและเจ้าหน้าที่สำนักงาน รวมทั้งเป็นการป้องกันการต้องแก้ไขกลับไปกลับมาหลายครั้ง

โปรดเลือกใช้สรรพนามและคำเรียกขานให้**เหมาะสมกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย** ไม่จำเป็นต้องใช้ “ท่าน” เสมอไป

โปรดปรับลักษณะของแบบฟอร์มให้สอดคล้องกับวิธีการเก็บรวมรวบข้อมูล

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

AF 04-07

เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย .....บทบาทของทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย.....
ชื่อผู้วิจัยหลัก .....นายศักดิ์ศิริ เสาโกมุท.....ตำแหน่ง.....นิสิต.....
สถานที่ติดต่อผู้วิจัย (ที่ทำงาน) .....สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้น 5 ห้อง 509/1 เลขที่ 254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330.....
(ที่บ้าน) ..... 345/38 มบ. กิตตินคร – บางปู ถ.สุขุมวิท ต.บางปูใหม่ อ.เมือง จ. สมุทรปราการ 10280.....
โทรศัพท์ (ที่ทำงาน) .....-.....ต่อ .....-..... โทรศัพท์ .....-.....
โทรศัพท์มือถือ .....09-7070-0834..... อีเมล ...6280020229@student.chula.ac.th / s_saok@hotmail.com ...

1. ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัย ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ ท่านสามารถสอบถามได้ หากถ้อยความใดไม่ชัดเจน หรือขอข้อมูลเพิ่มเติมได้

2. โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาอิทธิพลของระดับทักษะทางการเงินที่มีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศไทย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้คือ สามารถใช้เป็นหลักฐานประกอบการออกนโยบายส่งเสริมให้ประชากรที่เข้าไม่ถึงบริการทางการเงินในประเทศไทยมีโอกาสเข้าถึงบริการมากขึ้น และเติมเต็มให้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะทางการเงินมีต่อการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนในประเทศไทยมีความสมบูรณ์มากขึ้น ระยะเวลาที่จะทำวิจัยทั้งสิ้น 3 ปี จากเดือนมิถุนายน 2563 ถึงเดือนพฤษภาคม 2566

3. ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมการวิจัยนี้เนื่องจากรับการสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือนปี พ.ศ. 2561 และการสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี พ.ศ. 2561 จำนวนผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งสิ้น 11,129 คน

4. หากท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะขอให้ท่านตอบแบบสอบถาม ในประเด็นที่ระบุอยู่ในแบบสอบถามโดยใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 45 นาที ซึ่งมีคำถามทั้งหมดตามที่อยู่ในแบบสอบถาม

5. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะไม่มีการ บันทึกเสียง ถ่ายภาพ บันทึกวิดีทัศน์ และถอดเทปบันทึกเสียง เป็นต้น หรือบันทึกข้อมูลที่สอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัย และจะดำเนินการทำลายข้อมูลตลอดจนข้อมูลอื่น ๆ ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับท่านภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัยโดยการวิธีการ Format ข้อมูลภายใน 30 วัน

6. ท่านอาจรู้สึกอึดอัด หรืออาจรู้สึกไม่สบายใจอยู่บ้างกับบางคำถาม ท่านมีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

7. ข้อมูลส่วนตัวของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นภาพรวม ผู้ที่มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้เท่านั้น

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

AF 04-07

8. การวิจัยครั้งนี้ท่านจะไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

9. หากท่านมีข้อสงสัยใด ๆ โปรดสอบถามเพิ่มเติม โดยติดต่อกับผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่าง

10. หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ท่านสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารจามจุรี 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 0 2218 3210-11 อีเมล curec2.ch1@chula.ac.th

ลงชื่อ ..... ลงชื่อ.....

(.....นายศักดิ์ศิริ เสาโกมุท.....) (..รศ ดร. ชนิษฐา แต้มบุญเลิศชัย..)

ผู้วิจัยหลัก ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

เอกสารที่ 3 : แบบสำรวจระดับความรู้และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน ปี พ.ศ. 2561

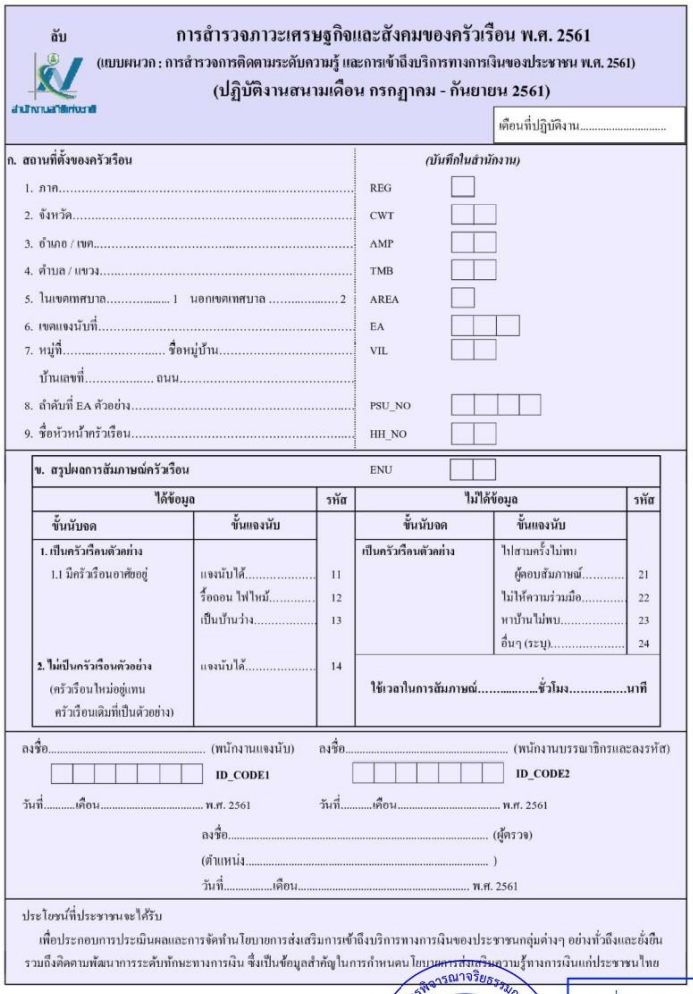

ลับ

การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2561

(แบบผนวก : การสำรวจการติดตามระดับความรู้ และการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน พ.ศ. 2561)

(ปฏิบัติงานสนามเดือน กรกฎาคม - กันยายน 2561)

เดือนที่ปฏิบัติงาน.....

ก. สถานที่ตั้งของครัวเรือน *(บันทึกในสำนักงาน)*

1. ภาค..... REG
2. จังหวัด..... CWT
3. อำเภอ / เขต..... AMP
4. ตำบล / แขวง..... TMB
5. ในเขตเทศบาล..... 1 นอกเขตเทศบาล ..... 2 AREA
6. เขตแจงนับที่..... EA
7. หมู่ที่..... ชื่อหมู่บ้าน..... VIL

บ้านเลขที่..... ถนน.....

8. ลำดับที่ EA ตัวอย่าง..... PSU_NO
9. ชื่อหัวหน้าครัวเรือน..... HH_NO

ข. สรุปผลการสัมภาษณ์ครัวเรือน ENU

ได้ข้อมูล		รหัส	ไม่ได้ข้อมูล		รหัส
ขั้นนับจด	ขั้นแจงนับ		ขั้นนับจด	ขั้นแจงนับ	
1. เป็นครัวเรือนตัวอย่าง			เป็นครัวเรือนตัวอย่าง	ไปสามครั้งไม่พบ ผู้ตอบสัมภาษณ์	21
1.1 มีครัวเรือนอาศัยอยู่	แจงนับได้	11		ไม่ให้ความร่วมมือ	22
	ร้อถอน ไฟไหม้	12		หาบ้านไม่พบ	23
	เป็นบ้านว่าง	13		อื่นๆ (ระบุ)	24
2. ไม่เป็นครัวเรือนตัวอย่าง (ครัวเรือนใหม่อยู่แทนครัวเรือนเดิมที่เป็นตัวอย่าง)	แจงนับได้	14	**ใช้เวลาในการสัมภาษณ์.....ชั่วโมง.....นาที**		

ลงชื่อ..... (พนักงานแจงนับ) ID_CODE1

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2561

ลงชื่อ..... (พนักงานบรรณาธิกรและลงรหัส) ID_CODE2

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2561

ลงชื่อ..... (ผู้ตรวจ)

(ตำแหน่ง.....)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2561

ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

เพื่อประกอบการประเมินผลและการจัดทำนโยบายการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนกลุ่มต่างๆ อย่างทั่วถึงและยั่งยืน รวมถึงติดตามพัฒนาการระดับทักษะทางการเงิน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนไทย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์
กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

1

ตอนที่ 1 : การบริหารจัดการเงินส่วนบุคคล

ให้สอบถามหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่รู้เรื่องรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนเป็นอย่างดี

REC 2 1 SUB 0 1

ตอนที่ 1 หมวด ก. การวางแผนรายรับรายจ่ายและการออม

โปรดระบุชื่อ - นามสกุลผู้ตอบแบบสอบถาม .....

ลำดับที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม *(ใช้ลำดับสมาชิกตามที่บันทึกใน สสช. 2 ตอนที่ 1 HM01)* HM01 ☐☐

1. ใครเป็นผู้รับผิดชอบและตัดสินใจเรื่องการใช้เงินในครัวเรือน แสดงการ์ดที่ 1 *(การ์ดคำตอบ)*

ท่าน ..... = 1
ท่านและคู่สมรส ..... = 2
ท่านและสมาชิกในครัวเรือน ..... = 3
คู่สมรสของท่าน ..... = 4
สมาชิกท่านอื่นในครัวเรือน ..... = 5
บุคคลอื่นนอกครัวเรือน ..... = 6
ไม่มี ..... = 7

BT01 ☐

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร กับประโยคเหล่านี้ *(ข้อ 2.1 - 2.7)* แสดงการ์ดที่ 2 *(การ์ดคำตอบ)*

หัวข้อความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น *(รหัส 5 ⟶ 1)*					ใช้ใน สำนักงาน
	เห็นด้วยอย่างมาก	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างมาก	
	ระดับ 5	*ระดับ 4*	*ระดับ 3*	*ระดับ 2*	*ระดับ 1*	
2.1 ก่อนที่ท่านจะซื้อของบางอย่าง ท่านจะไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนว่ามีเงินพอจ่ายได้						BT02 ☐
2.2 ท่านมีความสุขในการใช้เงินมากกว่าเก็บออมเพื่ออนาคต						BT03 ☐
2.3 ท่านมีชีวิตอยู่เพื่อวันนี้และไม่ได้คิดวางแผนสำหรับอนาคต						BT04 ☐
2.4 เมื่อมีเงิน ก็ต้องใช้จ่ายออย่างเต็มที่						BT05 ☐
2.5 ท่านชำระเงินค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตรงเวลา						BT06 ☐
2.6 ท่านดูแลการเงินของตนเองอย่างใกล้ชิด						BT07 ☐
2.7 ท่านตั้งเป้าหมายการเงินระยะยาวและพยายามทำให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้						BT08 ☐

3. ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันท่านมีการจัดสรรเงินออม อย่างไร แสดงการ์ดที่ 3 *(การ์ดตัวเลือก)*

นำเงินที่ได้ไปจับจ่ายใช้สอยก่อน ถ้ามีเหลือจึงจะเก็บออม ..... = 1
แบ่งส่วนของเงินออมไว้ก่อนที่จะนำเงินไปจับจ่ายใช้สอย ..... = 2
ไม่แน่นอน ..... = 3

BT09 ☐

4. ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันปัจจัยใดที่เป็นแรงจูงใจให้ท่านออมเงิน *(ข้อ 4.1 - 4.7)* แสดงการ์ดที่ 4 *(การ์ดตัวเลือก)*

ไม่เป็น ..... = 0
เป็น ..... = 1

4.1 อัตราผลตอบแทน/ อัตราดอกเบี้ย ..... = 1 BT10 ☐
4.2 มีแผนจะต้องใช้เงินในอนาคต เช่น ซื้อรถ ซื้อบ้าน ทุนการศึกษาบุตร ..... = 2 BT11 ☐
4.3 คำแนะนำจากคนรอบข้าง ..... = 3 BT12 ☐
4.4 ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี เช่น LTF RMF ..... = 4 BT13 ☐
4.5 สะดวกสบายในการบริหารจัดการเงิน เช่น การหักบัญชีอัตโนมัติอย่างสม่ำเสมอ ..... = 5 BT14 ☐
4.6 สะดวกสบายในการเดินทางไปใช้บริการ เช่น มีสาขาใกล้บ้าน/ ที่ทำงาน หรืออยู่ในห้างฯ ..... = 6 BT15 ☐
4.7 อื่นๆ *(ระบุ)* ..... = 7 BT16 ☐

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

ตอนที่ 1 หมวด ก. การวางแผนรายรับรายจ่ายและการออม (ต่อ)

5. ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันท่านเก็บออมเพื่อวัตถุประสงค์อะไรบ้าง *(ตอบได้ไม่เกิน 3 ลำดับ โดยให้เรียงลำดับตามความสำคัญ)*

ใช้จ่ายในยามชรา หรือเกษียณอายุ ..... = 1
เพื่อมีบ้านเป็นของตัวเอง ..... = 2
จัดหาเครื่องอำนวยความสะดวก และยานพาหนะ ..... = 3
ฉุกเฉิน/ เจ็บป่วย ..... = 4
บริหารรายรับ รายจ่ายตามฤดูกาล ..... = 5
การศึกษา ..... = 6
ขอกู้ *(หรือประกันเงินกู้)* ..... = 7
อื่นๆ *(เช่น ไว้เป็นมรดก สำหรับท่องเที่ยว)* ระบุ ..... = 8

แสดงการ์ดที่ 5 *(การ์ดตัวเลือก)*

ลำดับที่ 1 BT17 ☐
ลำดับที่ 2 BT18 ☐
ลำดับที่ 3 BT19 ☐

6. ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา วิธีใดบ้างที่ท่านใช้ในการเก็บออม *(ข้อ 6.1 - 6.8)*

ไม่เลือก ..... = 0
เลือก ..... = 1

แสดงการ์ดที่ 6 *(การ์ดตัวเลือก)*

6.1 เก็บเป็นเงินสด ..... BT20 ☐
6.2 เก็บเงินในบัญชีเงินฝากเดียวกันกับบัญชีเงินเดือนหรือบัญชีสำหรับไว้ใช้จ่าย ..... BT21 ☐
6.3 เก็บเงินในบัญชีที่เปิดไว้เพื่อออมเงินโดยเฉพาะ ..... BT22 ☐
6.4 ให้เงินแก่คนในครอบครัว/ ครัวเรือนเก็บแทนท่าน *(รวมญาติและคนนอกครัวเรือน)* ..... BT23 ☐
6.5 ฝากเงินในสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์/ เล่นแชร์/ กองทุนหมู่บ้าน/ ธนาคารชุมชน/ เครดิตยูเนี่ยน ..... BT24 ☐
6.6 นำไปลงทุนในผลิตภัณฑ์ทางการเงินต่างๆ *(เช่น พันธบัตร หุ้น กองทุนรวม) (ไม่รวม กบข.)* ..... BT25 ☐
6.7 อื่นๆ *(ระบุ)* ..... BT26 ☐
6.8 ไม่ได้ออมอย่างจริงจัง ..... BT27 ☐

7. ปัจจุบัน ท่านมีเงินออม หรือไม่

ไม่มี ..... = 0 BT28 ☐
มี ..... = 1

8. ท่านคิดวางแผนการเก็บออมไว้สำหรับยามชรา/ เกษียณอายุ หรือไม่

แสดงการ์ดที่ 7 *(การ์ดคำถาม)*

ยังไม่ได้คิด/ วางแผน ..... = 1
คิด/ วางแผนแล้ว แต่ยังไม่เริ่มทำ ..... = 2 BT29 ☐
คิด/ วางแผนแล้ว แต่ยังทำไม่ได้ตามแผนที่วางไว้/ ตั้งใจไว้ ..... = 3
คิด/ วางแผนแล้ว และทำได้ตามแผนที่วางไว้ ..... = 4

9. ตั้งแต่วันนี้ หากท่านต้องหยุดทำงานกะทันหันโดยไม่มีกำหนด ท่านคิดว่า เงินออมที่ท่านสะสมตลอดจนถึงปัจจุบัน **จะนำมาเป็นค่าใช้จ่ายของท่านได้นาน เท่าไร** *(โดยมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนเท่าเดิม)*

แสดงการ์ดที่ 8 *(การ์ดคำถาม)*

ไม่ทราบ/ ไม่แน่ใจ ..... = 1
น้อยกว่า 1 สัปดาห์ ..... = 2
อยู่ได้อย่างน้อย 1 สัปดาห์ แต่ไม่ถึง 1 เดือน ..... = 3
อยู่ได้อย่างน้อย 1 เดือน แต่ไม่ถึง 3 เดือน ..... = 4
อยู่ได้อย่างน้อย 3 เดือน แต่ไม่ถึง 6 เดือน ..... = 5
อยู่ได้อย่างน้อย 6 เดือน แต่ไม่ถึง 1 ปี ..... = 6
ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ..... = 7 ถามต่อข้อ 10.

(ข้ามไปถามหมวด ข.)

BT30 ☐

10. จากข้อ 9. ถ้า BT30 บันทึกรหัส " 7 " แล้ว ให้บันทึก " จำนวนปีที่ท่านคิดว่าเงินออมที่ท่านสะสมจะนำมาใช้ได้นานเท่าไร

(ถ้า BT30 บันทึกรหัส " 1 - 6 " ให้ปล่อยว่าง) BT31 ☐☐

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

ตอนที่ 1 หมวด ข. ความตึงเครียดทางเศรษฐกิจ

1. ท่านเคยประสบปัญหาเงินไม่พอจ่ายหรือไม่

ไม่เคย ..... = 0 *(ข้ามไปถามข้อ 3)* **BT32** ☐

เคย ..... = 1 *(ถามต่อข้อ 2)*

2. ครั้งล่าสุดที่ท่านประสบปัญหาเงินไม่พอจ่าย ท่านเลือกทำอย่างไรบ้าง *(ข้อ 2.1 - 2.13)*

โดยรายการใด

แสดงการ์ดที่ 9 *(การ์ดตัวเลือก)*

ไม่เลือก ..... = 0

เลือก ..... = 1

2.1 ถอนเงินจากบัญชีออกมาใช้ ..... **BT33** ☐

2.2 ตัดลดรายจ่าย ใช้เงินให้น้อยลง ..... **BT34** ☐

2.3 ขายทรัพย์สินหรือสิ่งของที่มีอยู่ ..... **BT35** ☐

2.4 ทำงานล่วงเวลา หารายได้เพิ่ม ..... **BT36** ☐

2.5 ขอยืมจากครอบครัวหรือเพื่อน ..... **BT37** ☐

2.6 ขอยืมจากนายจ้างหรือขอค่าจ้างล่วงหน้า ..... **BT38** ☐

2.7 จำนำสิ่งของที่มีอยู่ หรือจำนองอสังหาริมทรัพย์ ..... **BT39** ☐

2.8 กู้ยืมเงินจากสหกรณ์หรือกลุ่มออมทรัพย์ ..... **BT40** ☐

2.9 ใช้บัตรเครดิตรูดซื้อของหรือถอนเงินสดจากบัตรเครดิตมาใช้จ่าย ..... **BT41** ☐

2.10 ใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ..... **BT42** ☐

2.11 กู้ยืมเงินจากเงินกู้นอกระบบ ..... **BT43** ☐

2.12 จ่ายชำระเงินค่าใช้จ่ายต่างๆ ล่าช้า หรือ งดจ่ายชำระงวดนั้นๆ ..... **BT44** ☐

2.13 อื่นๆ *(ระบุ)* ..... **BT45** ☐

3. ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมาเคยเกิดเหตุการณ์ที่ท่านชำระหนี้บัตรเครดิตหรือบัตรถอนเงินสดไม่เต็มจำนวนหรือล่าช้ากว่ากำหนด หรือไม่

ไม่เคย ..... = 0 *(ข้ามไปถามตอนที่ 1 หมวด ค.)* **BT46** ☐

เคย ..... = 1 *(ถามต่อข้อ 4)*

4. หากเคยเกิดเหตุการณ์ที่ท่านชำระหนี้บัตรเครดิตหรือบัตรถอนเงินสดไม่เต็มจำนวนหรือล่าช้ากว่ากำหนด ท่านทำอย่างไร

ยังไม่จ่าย ..... = 1 **BT47** ☐

จ่ายน้อยกว่าขั้นต่ำ *(ร้อยละ 10)* ..... = 2

จ่ายตั้งแต่ขั้นต่ำ *(ร้อยละ 10)* ขึ้นไป ..... = 3

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

ตอนที่ 1 หมวด ค. ความรู้ความเข้าใจทางการเงิน

1. สมมติว่า ท่านมีพี่น้อง 5 คน *(รวมตัวท่านด้วย)* และท่านได้รับเงินมา 1,000 บาท ถ้าท่านต้องแบ่งเงินนี้ให้ท่านและพี่น้องคนละเท่า ๆ กัน แต่ละคนจะได้รับเงินคนละเท่าไร *(ไม่บอกตัวเลือก ให้ผู้ตอบสัมภาษณ์คอบจำนวนเงินด้วยตนเอง)*

ไม่ทราบ ..... = 0
ตอบถูก *(คือ 200 บาท)* ..... = 1
ตอบผิด *(ตอบตัวเลขที่ไม่ใช่ 200 บาท)* ..... = 2

แสดงการ์ดที่ 10 *(การ์ดคำถาม)*

BT48 ☐

2. สมมติว่าอีก 1 ปีข้างหน้าเกิดภาวะเงินฝือ ท่านคิดว่าเงิน 500 บาท ที่ท่านมีอยู่ในวันนี้จะซื้อของได้มากขึ้นหรือน้อยลงในปีหน้า
(ไม่บอกตัวเลือก ให้ผู้ตอบสัมภาษณ์คอบด้วยตนเอง)

ไม่ทราบ ..... = 0
มากกว่า ..... = 1
เท่ากัน ..... = 2
น้อยกว่า ..... = 3
ขึ้นอยู่กับชนิดของสินค้าที่จะซื้อ ..... = 4

แสดงการ์ดที่ 11 *(การ์ดคำถาม)*

BT49 ☐

3. สมมติว่าท่านยืมเงินเพื่อน 100 บาทในวันนี้ และเพื่อนให้ท่านนำเงินมาคืน 120 บาทในอีก 1 ปีข้างหน้า ท่านคิดว่า ท่านได้จ่ายดอกเบี้ยให้แก่เพื่อนในการยืมเงินครั้งนี้เท่าไร *(ไม่บอกตัวเลือก ให้ผู้ตอบสัมภาษณ์คอบด้วยตนเอง)*

ไม่ทราบ ..... = 0
ตอบถูก *(คือ 20 บาท หรือร้อยละ 20 หรือ 20% ต่อปี)* ..... = 1
ตอบผิด *(ตอบตัวเลขที่ไม่ใช่ 20 บาท หรือร้อยละ 20 หรือ 20% ต่อปี)* ..... = 2

แสดงการ์ดที่ 12 *(การ์ดคำถาม)*

BT50 ☐

4. สมมติว่าท่านฝากเงินเข้าบัญชีออมทรัพย์ 100 บาท โดยจะได้ดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อปี และในระหว่างปีท่านไม่ได้ฝากเงินเพิ่มหรือถอนเงินออกจากบัญชีสักแต่เลย เมื่อครบ 1 ปี ท่านคิดว่าจะมีเงินในบัญชีรวมดอกเบี้ยเป็นเท่าไร
(ไม่บอกตัวเลือก ให้ผู้ตอบสัมภาษณ์คอบจำนวนเงินด้วยตนเอง)

ไม่ทราบ ..... = 0
ตอบถูก *(คือ 102 บาท)* ..... = 1
ตอบผิด *(ตอบตัวเลขที่ไม่ใช่ 102 บาท)* ..... = 2

แสดงการ์ดที่ 13 *(การ์ดคำถาม)*

BT51 ☐

5. จากข้อ 4. ท่านคิดว่าเมื่อครบ 5 ปี ท่านจะมีเงินในบัญชีรวมดอกเบี้ยเป็นจำนวนเท่าไร ***(โดยไม่มีการฝากเพิ่ม หรือถอนเงินเลย)***
(ไม่บอกตัวเลือก ให้ผู้ตอบสัมภาษณ์คอบจำนวนเงินด้วยตนเอง)

ไม่ทราบ ..... = 0
มากกว่า 110 บาท ..... = 1
110 บาท ..... = 2
น้อยกว่า 110 บาท ..... = 3
ข้อมูลไม่เพียงพอที่จะคอบคำถาม ..... = 4

แสดงการ์ดที่ 14 *(การ์ดคำถาม)*

BT52 ☐

6. ท่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังต่อไปนี้อย่างไร

แสดงการ์ดที่ 15 *(การ์ดคำถาม)*

หัวข้อ	ไม่ทราบ ..... = 0 ทราบ ..... = 1 ไม่แน่ใจ ..... = 9
6.1 ท่านทราบหรือไม่ว่า เงินเฟ้อ คือ ภาวะที่ระดับราคาสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง	BT53 ☐
6.2 ท่านทราบหรือไม่ว่า การเลือกลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูงนั้น ก็มีโอกาสที่จะขาดทุนสูงเช่นกัน	BT54 ☐
6.3 ท่านทราบหรือไม่ว่า การแบ่งเงินออม/เงินลงทุนในสินทรัพย์หลายๆ ประเภท เช่น เงินฝาก พันธบัตร หุ้น ฯลฯ จัดเป็นการกระจายความเสี่ยง	BT55 ☐

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2
เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

ตอนที่ 2 : การส่งเสริมการให้บริการทางการเงินอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

ตอนที่ 2 หมวด ก. การเข้าถึงบริการทางการเงิน

รายการ	รหัสรายการ	ก.เงินฝาก/เงินออม (1)	ข.สินเชื่อต่างๆ (ไม่รวมบัตรเครดิต) (2)
1. ปัจจุบัน ท่านมี/ใช้บริการ "(ประเภทบริการ)" หรือไม่			
ไม่มี/ ไม่ใช้ ..... = 0 *(ข้ามไปถามข้อ 3)*	FP01	☐	☐
มี/ ใช้ ..... = 1 *(ถามต่อข้อ 2)*			
2. *(กรณีข้อ 1 ตอบรหัส "1")* ***โปรดระบุเหล่ง/ สถาบันการเงินที่ท่านไปใช้บริการ "(ประเภทบริการ)" นั้น***			
(กรณีใช้บริการผ่านตัวแทน ให้ระบุสถาบันของตัวแทนนั้น)			
(ตอบได้ไม่เกิน 5 คำตอบ และให้บันทึกแหล่ง/ สถาบันการเงินที่ใช้หลัก เป็นคำตอบแรก)			
แสดงการ์ดที่ 16 *(การ์ดตัวเลือก)*			
ธ.พาณิชย์ไทย ..... = 01	FP02	☐☐	☐☐
ธ.พาณิชย์ต่างประเทศ ..... = 02	FP03	☐☐	☐☐
บ.เงินทุน/ เครดิตฟองซิเอร์ ..... = 03	FP04	☐☐	☐☐
สถาบันการเงินเฉพาะกิจ *(เช่น ธกส. ธ.ออมสิน ธ.อิสลาม)* ..... = 04	FP05	☐☐	☐☐
บ.บัตรเครดิต/ สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ/ นาโนไฟแนนซ์/ พิโกไฟแนนซ์ ..... = 05	FP06	☐☐	☐☐
ผู้ให้บริการสินเชื่อจำนำทะเบียนรถยนต์/ สินเชื่อรถแลกเงิน/ สินเชื่อบ้านแลกเงิน ..... = 06			
บ.เช่าซื้อ/ ลิสซิ่ง ..... = 07			
บ.หลักทรัพย์/ จัดการกองทุนรวม ..... = 08			
บ.ประกัน ..... = 09			
สหกรณ์ออมทรัพย์/ ชุมนุมสหกรณ์/ เครดิตยูเนี่ยน ..... = 10			
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ..... = 11			
กลุ่มออมทรัพย์/ องค์กรการเงินชุมชนที่รับฝากเงิน ..... = 12			
ผู้ให้บริการสาธารณูปโภค *(เช่น ไฟฟ้า ประปา ผู้ให้บริการโทรศัพท์/ มือถือ)* ..... = 13			
ผู้ให้บริการชำระเงิน *(เช่น เคาน์เตอร์เซอร์วิส ไปรษณีย์)* ..... = 14			
ผู้ให้บริการ e-Money *(เช่น Truemoney Rabbit)* ..... = 15			
ญาติ/ บุคคลในครอบครัว ..... = 16			
นายทุน/บุคคลอื่นนอกครัวเรือน ..... = 17			
อื่นๆ *(เช่น แชร์ โรงรับจำนำ สวัสดิการบริษัท)* ระบุ ..... = 18			
3. (ถามเฉพาะผู้ที่ตอบว่า ปัจจุบัน "ไม่มี/ ไม่ใช้" บริการในประเภทนั้นๆ) ท่านมีความต้องการใช้บริการ "(ประเภทบริการ)" หรือไม่			
ไม่ต้องการ ..... = 0 ต้องการ ..... = 1	FP07		
4. มีการบันทึกข้อมูล ผู้ให้บริการรหัส "17" ในสลมก์ ***(2) หรือไม่*** *(บันทึกรหัส "17" ใน FP02_2, FP03_2, FP04_2, FP05_2 และ FP06_2 อย่างน้อย 1 รายการ)*			
ไม่มี ..... = 0 มี ..... = 1	FP08		☐ *(บันทึกในสำนักงาน)*

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

6

REC 2 2 SUB 0 1

ประเภทของบริการทางการเงิน

ค.โอนเงิน	ง.ชำระเงิน	จ.บัตรเครดิต	ฉ.ประกันชีวิต	ช.ประกันอื่น ๆ	ซ.กองทุนรวม	ฌ.ตราสารการลงทุนภาครัฐ	ญ.ตราสารการลงทุนภาคเอกชน	ฎ.การเล่นแชร์
(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐	☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐	☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐	☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐	☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐	☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐	☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐	☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐	☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐ ☐☐
		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2
สัตวแพทยศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และ สิทปกรรมศาสตร์

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

ตอนที่ 2 หมวด ก. การเข้าถึงบริการทางการเงิน (ต่อ)

กรอบ 1 ตรวจสอบการบันทึกในข้อ 2. *(หน้า 5 - 6)* **"การมีใช้บริการทางการเงินในปัจจุบัน"** *(FP01)* ของประเภท **"ก.เงินฝาก/เงินออม** *(สคมภ์ 1)* **"**
"ข.สินเชื่อต่างๆ *(ไม่รวมบัตรเครดิต) (สคมภ์ 2)*" **"ค.การโอนเงิน** *(สคมภ์ 3)*" และ **"ง.การชำระเงิน** *(สคมภ์ 4)*"

ให้ กา ✓ ใน ◯
ถ้าบันทึก ◯ **"ไม่มี / ไม่ใช้"** *(FP01_1 → FP01_4 ทุกรายการ = 0)* ⇨ *ให้ข้ามไปพิจารณา กรอบ 2 ในหน้า 8*
" ◯ **"มี / ใช้"** *(FP01_1 → FP01_4 อย่างน้อย 1 รายการ = 1)* ⇨ *ให้ถามต่อข้อ 5.*

5. ในการไปใช้บริการ " (ประเภทบริการ) **" ท่านเคยประสบปัญหากับผู้ให้บริการดังต่อไปนี้หรือไม่ ถ้า "เคย" ท่านประสบปัญหาอะไร** *(ตอบได้ไม่เกิน 2 คำตอบ)*
(ให้คัดลอก FP01_1 - FP01_4 หน้า 5 - 6 มาใส่ในตารางด้านล่าง)

แสดงการ์ดที่ 17 *(การ์ดตัวเลือก)*

ประเภทบริการ ไม่ใช้..... = 0 ใช้..... = 1 ถ้าบันทึกรหัส "1" ตอบสคมภ์ (2)	ผู้ให้บริการ	มีบันทึกข้อมูลในข้อ 2. *(หน้า 5 - 6)* หรือไม่ ไม่มี..... = 0 มี..... = 1 ถ้าบันทึกรหัส " 1 " ตอบสคมภ์ (3)	ท่านเคยประสบปัญหาการใช้บริการหรือไม่ ไม่เคย ..... = 0 เคย ..... = 1 ถ้าบันทึกรหัส " 1 " ตอบสคมภ์ (4)	ถ้า "เคยประสบปัญหา" โปรดระบุปัญหาที่เคยประสบ *(ดูรหัสตัวเลือกด้านล่าง)*
	(1)	(2)	(3)	(4)
เงินฝาก/ เงินออม FP01_1 ☐	5.1 ธนาคารพาณิชย์	**FP09** ☐	**FP09_1** ☐	**FP09_2** ☐
	5.2 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ	**FP10** ☐	**FP10_1** ☐	**FP10_2** ☐
	5.3 สหกรณ์ออมทรัพย์/ กองทุนหมู่บ้าน/ องค์กรการเงินชุมชน	**FP11** ☐	**FP11_1** ☐	**FP11_2** ☐
	5.4 ผู้ให้บริการ e-Money *(เช่น Truemoney Rabbit)*	**FP12** ☐	**FP12_1** ☐	**FP12_2** ☐
สินเชื่อ *(ไม่รวมบัตรเครดิต)* **FP01_2** ☐	5.5 ธนาคารพาณิชย์	**FP13** ☐	**FP13_1** ☐	**FP13_2** ☐
	5.6 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ	**FP14** ☐	**FP14_1** ☐	**FP14_2** ☐
	5.7 บ.สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ/ นาโนไฟแนนซ์/ ฟิโกไฟแนนซ์	**FP15** ☐	**FP15_1** ☐	**FP15_2** ☐
	5.8 สหกรณ์ออมทรัพย์/ กองทุนหมู่บ้าน/ องค์กรการเงินชุมชน	**FP16** ☐	**FP16_1** ☐	**FP16_2** ☐
โอนเงิน FP01_3 ☐	5.9 ธนาคารพาณิชย์	**FP17** ☐	**FP17_1** ☐	**FP17_2** ☐
	5.10 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ	**FP18** ☐	**FP18_1** ☐	**FP18_2** ☐
	5.11 ไปรษณีย์	**FP19** ☐	**FP19_1** ☐	**FP19_2** ☐
	5.12 ผู้ให้บริการชำระเงิน *(เช่น เคาน์เตอร์เซอร์วิส)*	**FP20** ☐	**FP20_1** ☐	**FP20_2** ☐
	5.13 ผู้ให้บริการ e-Money *(เช่น Truemoney Rabbit)*	**FP21** ☐	**FP21_1** ☐	**FP21_2** ☐
ชำระเงิน FP01_4 ☐	5.14 ธนาคารพาณิชย์	**FP22** ☐	**FP22_1** ☐	**FP22_2** ☐
	5.15 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ	**FP23** ☐	**FP23_1** ☐	**FP23_2** ☐
	5.16 สหกรณ์ออมทรัพย์/ กองทุนหมู่บ้าน/ องค์กรการเงินชุมชน	**FP24** ☐	**FP24_1** ☐	**FP24_2** ☐
	5.17 ผู้ให้บริการไปรษณีย์/ มือถือ	**FP25** ☐	**FP25_1** ☐	**FP25_2** ☐
	5.18 ไปรษณีย์	**FP26** ☐	**FP26_1** ☐	**FP26_2** ☐
	5.19 ผู้ให้บริการชำระเงิน *(เช่น เคาน์เตอร์เซอร์วิส)*	**FP27** ☐	**FP27_1** ☐	**FP27_2** ☐
	5.20 ผู้ให้บริการ e-Money *(เช่น Truemoney Rabbit)*	**FP28** ☐	**FP28_1** ☐	**FP28_2** ☐

ตัวเลือกปัญหาที่เคยประสบ *(ใช้สำหรับข้อ 5. ของตอนที่ 2 หมวด ก.)*

การ์ดที่ 17 *(การ์ดตัวเลือก)*

- ผู้ให้บริการให้ข้อมูล/ รายละเอียด ไม่เพียงพอ ..... = 1
- อัตราดอกเบี้ย/ ค่าธรรมเนียมที่กำหนดไม่เหมาะสม ..... = 2
- เงื่อนไข/ ขั้นตอนการติดต่อบริการ มีความยุ่งยาก ..... = 3
- การบริการไม่เหมาะสม *(เช่น รอคิวนาน หมักงานไม่สุภาพ สถานที่ไม่สะอาด ขยะผลิตภัณฑ์ห่วงฯลฯ)* ..... = 4
- ระยะทางไกล/ ใช้เวลาเดินทางมาก/ จำนวนสาขาน้อย ..... = 5
- ระบบการให้บริการขัดข้อง *(เช่น กิดดอกเบี้ยค้างชำระหนี้เล็กแต่ในระบบระบุว่ายังผู้รับเงินโอนไม่ได้เงิน)* ..... = 6
- ไม่ได้รับความเป็นธรรม/ ถูกเอารัดเอาเปรียบ/ ถูกหลอก ..... = 7
- อื่นๆ *(ระบุ)* ..... = 8

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

ตอนที่ 2 หมวด ก. การเข้าถึงบริการทางการเงิน (ต่อ)

กรอบ 2 ตรวจสอบการบันทึกในข้อ 2. *(หน้า 5 - 6)* "การมี/ใช้บริการทางการเงินในปัจจุบัน" *(FP01)* ของประเภท "ก.เงินฝาก/เงินออม *(สคนต์ 1)*" "ข.สินเชื่อต่างๆ *(ไม่รวมบัตรเครดิต) (สคนต์ 2)*" "ค.การโอนเงิน *(สคนต์ 3)*" และ "ง.การชำระเงิน *(สคนต์ 4)*"

ให้ กา ✓ ใน ◯

ถ้าบันทึก ◯ "ไม่มี / ไม่ใช้" *(FP01_1 → FP01_4 อย่างน้อย 1 รายการ = 0)* ⇨ *ให้ถามต่อข้อ 6.*

" ◯ "มี / ใช้" *(FP01_1 → FP01_4 ทุกรายการ = 1)* ⇨ *ให้ข้ามไปพิจารณา กรอบ 3 ด้านล่างของหน้านี้*

6. อะไรคือ "เหตุผลหลัก/ สำคัญ" ที่ท่าน "ไม่มีการใช้/ ไม่ใช้บริการ"...(ประเภทบริการ)...**" และท่านยังต้องการใช้บริการนั้นจากแหล่งต่อไปนี้หรือไม่**

(ให้คัดลอก FP01_1 - FP01_4 หน้า 5 - 6 มาใส่ในตารางด้านล่าง)

แสดงการ์ดที่ 18 *(การ์ดตัวเลือก)*

ประเภทบริการ ไม่ใช้..... = 0 ใช้..... = 1 ถ้าบันทึกรหัส " 0 " ตอบสคนต์ *(2)* และ *(3)*	*แหล่ง/ สถาบันการเงินที่ให้บริการ*	*เหตุผลหลัก/ ที่สำคัญ (รูรหัสตัวเลือกคำตอบในกรอบด้านล่าง)*	*มีความต้องการไปใช้บริการหรือไม่* ไม่ต้องการ ..... = 0 ต้องการ ..... = 1
	(1)	*(2)*	*(3)*
เงินฝาก/ เงินออม FP01_1 ☐	6.1 ธนาคารพาณิชย์	FP29	FP29_1
	6.2 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ	FP30	FP30_1
	6.3 สหกรณ์ออมทรัพย์/ กองทุนหมู่บ้าน/ องค์กรการเงินชุมชน	FP31	FP31_1
	6.4 ผู้ให้บริการ e-Money *(เช่น Truemoney Rabbit)*	FP32	FP32_1
สินเชื่อ ***(ไม่รวมบัตรเครดิต)*** **FP01_2** ☐	6.5 ธนาคารพาณิชย์	FP33	FP33_1
	6.6 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ	FP34	FP34_1
	6.7 บ. สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ/นาโนไฟแนนซ์/ พิโกไฟแนนซ์	FP35	FP35_1
	6.8 สหกรณ์ออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน/ องค์กรการเงินชุมชน	FP36	FP36_1
โอนเงิน FP01_3 ☐	6.9 ธนาคารพาณิชย์	FP37	FP37_1
	6.10 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ	FP38	FP38_1
	6.11 ไปรษณีย์	FP39	FP39_1
	6.12 ผู้ให้บริการชำระเงิน *(เช่น เคาน์เตอร์เซอร์วิส)*	FP40	FP40_1
	6.13 ผู้ให้บริการ e-Money *(เช่น Truemoney Rabbit)*	FP41	FP41_1
ชำระเงิน FP01_4 ☐	6.14 ธนาคารพาณิชย์	FP42	FP42_1
	6.15 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ	FP43	FP43_1
	6.16 สหกรณ์ออมทรัพย์/ กองทุนหมู่บ้าน/ องค์กรการเงินชุมชน	FP44	FP44_1
	6.17 ผู้ให้บริการโทรศัพท์/ มือถือ	FP45	FP45_1
	6.18 ไปรษณีย์	FP46	FP46_1
	6.19 ผู้ให้บริการชำระเงิน *(เช่น เคาน์เตอร์เซอร์วิส)*	FP47	FP47_1
	6.20 ผู้ให้บริการ e-Money *(เช่น Truemoney Rabbit)*	FP48	FP48_1

ตัวเลือกเหตุผลที่ไม่ใช้บริการ ***(ใช้สำหรับข้อ 6. ของตอนที่ 2 หมวด ก.)***

การ์ดที่ 18 *(การ์ดตัวเลือก)*

หมายเหตุ หากตอบสคนต์ *(2)* "ต้องการใช้บริการ" แล้วสคนต์ *(2)* "เหตุผลหลัก/ ที่สำคัญ" ต้องไม่ตอบรหัส "15"

- ไม่มีข้อมูล/ ไม่รู้จัก/ ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ..... = 01
- ไม่กล้าไปติดต่อ/ คิดว่าติดต่อไปก็จะถูกปฏิเสธ ..... = 02
- ฐานะการเงิน/ รายได้ไม่เพียงพอ ..... = 03
- ผลิตภัณฑ์ทางการเงินไม่ตรงกับความต้องการ ..... = 04
- ดอกเบี้ยไม่จูงใจ/ ผลตอบแทนต่ำ ..... = 05
- ค่าธรรมเนียมการบริการสูง ..... = 06
- มีขั้นตอน/ ขั้นตอนยุ่งยาก ..... = 07
- เอกสารที่ใช้ในการขอใช้บริการไม่เพียงพอ ..... = 08
- ระยะทางไกล/ ใช้เวลาเดินทางนาน/ จำนวนสาขาน้อย ..... = 09
- ไม่พึงพอใจในบริการ/ ไม่ได้รับความเป็นธรรม/ ถูกเอาเปรียบ ..... = 10
- ไม่มั่นใจในความมั่นคงทางการเงินของผู้ให้บริการ ..... = 11
- ไม่มั่นใจในระบบความปลอดภัย ..... = 12
- ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ..... = 13
- ต้องการหลักฐานเป็นกระดาษ ..... = 14
- ไม่จำเป็นต้องใช้บริการ ..... = 15
- อื่นๆ *(ระบุ)* ..... = 16

กรอบ 3 ตรวจสอบการบันทึกในข้อ 4. *(หน้า 5)* **"มีการบันทึกข้อมูลใน FP98"**

ให้ กา ✓ ใน ◯

ถ้าบันทึก ◯ **"ไม่มี"** *(FP98 = 0)* ⇨ ให้ข้ามไปพิจารณา กรอบ 4 ในหน้า 9

" ◯ **" มี"** *(FP98 = 1)* ⇨ ให้ถามต่อข้อ 7. และ 8.

7. อะไรคือ "เหตุผลหลัก/ สำคัญ" ที่ทำให้ท่านกู้เงินนอกระบบ ***(แทนการกู้เงินจากสถาบันการเงินในระบบ)*** **FP49** ☐

- ได้เงินเร็ว ง่าย สะดวก ไม่มีขั้นตอน = 1
- ไม่ต้องมีหลักประกัน = 2
- ไม่รู้จัก/ ไม่กล้าไปขอกู้จากสถาบันการเงินในระบบ = 3
- กู้สถาบันการเงินในระบบไม่ผ่าน/ ไม่มีแหล่งเงินกู้อื่น = 4
- รู้จักกัน/ ถูกชักชวน = 5
- เงื่อนไขในการผ่อนชำระตรงกับความต้องการ = 6

8. ท่านกู้เงินนอกระบบมาเพื่ออะไร **FP50** ☐

- ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ของกินเครื่องใช้ที่จำเป็น = 1
- ค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ = 2
- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร *(การศึกษา/ อุปกรณ์การเรียน)* = 3
- ค่ารักษาพยาบาล = 4
- ชำระหนี้ *(ไม่รวมหนี้บัตรเครดิต ที่ดิน/บ้าน/ รถยนต์)* = 5
- ชำระหนี้นอกระบบ = 6

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

ตอนที่ 2 หมวด ข. การตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงิน และช่องทางการเข้าถึงบริการทางการเงิน

กรอบ 4 ตรวจสอบการบันทึกในข้อ 2. *(หน้า 5-6)* "การมีใช้บริการทางการเงินในปัจจุบัน" *(FP01)* ของประเภท "ก.เงินฝาก/เงินออม *(สคนก์ 1)*" "ข.สินเชื่อต่างๆ *(ไม่รวมบัตรเครดิต) (สคนก์ 2)*" "ค.การโอนเงิน *(สคนก์ 3)*" และ "ง.การชำระเงิน *(สคนก์ 4)*"

ให้ กา ✓ ใน ◯

ถ้าบันทึก ◯ "ไม่มี / ไม่ใช้" *(FP01_1 → FP01_4 ทุกรายการ = 0)* ⇨ *ให้ข้ามไปถามต่อข้อ 3. หน้า 10*

" ◯ " มี / ใช้" *(FP01_1 → FP01_4 อย่างน้อย 1 รายการ = 1)* ⇨ *ให้ถามต่อข้อ 1.*

1. โปรดระบุ "ตอบที่/ วิธี/ ช่องทาง" ที่ท่านไปใช้บริการเป็นหลักหรือบ่อยที่สุด *(ระบุได้ 3 ลำดับ)* ในแต่ละประเภทของผลิตภัณฑ์/ บริการทางการเงิน

(ให้คัดลอก FP01_1 - FP01_4 หน้า 5 - 6 มาใส่ในตารางด้านล่าง)

แสดงการ์ดที่ 19 *(การ์ดตัวเลือก)*

ประเภทบริการ ไม่ใช้..... = 0 ใช้..... = 1 ถ้าบันทึกรหัส " 1 " ตอบสคนก์ (2) ถึง (4)		โปรดระบุตอบที่/ วิธี/ ช่องทางที่ท่านไปใช้บริการบ่อยที่สุด		
		ลำดับแรก	ลำดับสอง	ลำดับสาม
		(2)	*(3)*	*(4)*
- เงินฝาก/ เงินออม	FP01_1 ☐	FP51_1 ☐☐	FP51_2 ☐☐	FP51_3 ☐☐
- สินเชื่อ *(ไม่รวมบัตรเครดิต)*	FP01_2 ☐	FP52_1 ☐☐	FP52_2 ☐☐	FP52_3 ☐☐
- การโอนเงิน	FP01_3 ☐	FP53_1 ☐☐	FP53_2 ☐☐	FP53_3 ☐☐
- การชำระเงิน	FP01_4 ☐	FP54_1 ☐☐	FP54_2 ☐☐	FP54_3 ☐☐

2. "หากท่านสามารถเลือกช่องทางการใช้บริการประเภทดังกล่าว ได้เพิ่มอีก 2 ช่องทาง ท่านอยากจะเลือกใช้บริการผ่านช่องทางใด"

(เลือกได้ไม่เกิน 2 ช่องทาง)

แสดงการ์ดที่ 19 *(การ์ดตัวเลือก)*

- *ถ้าประเภทของผลิตภัณฑ์/บริการทางการเงินใด ที่ผู้ตอบสัมภาษณ์ "ไม่มี/ ไม่ใช้บริการ" ไม่ต้องสอบถาม ให้ "เว้นว่าง"*
- *ถ้าผู้ตอบสัมภาษณ์ ตอบว่า "ไม่ต้องการใช้บริการในช่องทางอื่นเพิ่มอีก" ให้บันทึกรหัส "99" ในลำดับแรก (ส่วนลำดับสอง ให้เว้นว่าง)*

ประเภทบริการทางการเงิน		ตอนที่/ วิธี/ ช่องทางที่อยากจะเลือกใช้บริการ เพิ่มเติม	
		เพิ่มลำดับแรก	เพิ่มลำดับสอง
- เงินฝาก/ เงินออม	FP01_1 ☐	FP55_1 ☐☐	FP55_2 ☐☐
- สินเชื่อ *(ไม่รวมบัตรเครดิต)*	FP01_2 ☐	FP56_1 ☐☐	FP56_2 ☐☐
- การโอนเงิน	FP01_3 ☐	FP57_1 ☐☐	FP57_2 ☐☐
- การชำระเงิน	FP01_4 ☐	FP58_1 ☐☐	FP58_2 ☐☐

ตัวเลือก ตอนที่/ วิธี/ ช่องทางการใช้บริการ *(ใช้สำหรับข้อ 1. และ 2. ของตอนที่ 2 หมวด ข.)*

การ์ดที่ 19 *(การ์ดตัวเลือก)*

- สาขาของธนาคาร *(รวมถึงสาขาในห้างสรรพสินค้า)* ..... = 01
- สาขาของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ *(รวมถึงสาขาในห้างสรรพสินค้า)* ..... = 02
- สหกรณ์ออมทรัพย์/ ชุมนุมสหกรณ์/ เครดิตยูเนี่ยน ..... = 03
- กองทุนหมู่บ้านฯ/ กลุ่มออมทรัพย์/ องค์กรการเงินชุมชน ..... = 04
- ร้านสะดวกซื้อ/ ซุปเปอร์มาร์เก็ต ..... = 05
- ที่ทำการไปรษณีย์ ..... = 06
- ตู้เอทีเอ็ม/ ตู้ฝาก-โอนเงินอัตโนมัติ ..... = 07
- ตู้บริการอัตโนมัติ เช่น ตู้บุญเติม ตู้หลากสี ฯลฯ ..... = 08
- ผ่านระบบบัญชีอัตโนมัติ ..... = 09
- รถ/ เรือ ตัวแทน/ เจ้าหน้าที่ ที่ให้บริการตามชุมชน/ หมู่บ้าน ..... = 10
- ระบบพร้อมเพย์ ..... = 11
- QR Code ..... = 12
- ผ่านการใช้อินเตอร์เน็ตด้วยคอมพิวเตอร์/ ผ่านโมบายแอปพลิเคชั่น ของธนาคารในโทรศัพท์มือถือ *(ไม่รวมระบบพร้อมเพย์ และ QR Code)* ..... = 13
- การฝากบุคคลอื่นให้ดำเนินการแทน ..... = 14
- อื่นๆ *(ระบุ)* ..... = 15

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

ตอนที่ 2 หมวด ข. การตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงิน และช่องทางการเข้าถึงบริการทางการเงิน (ต่อ)

3. ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงิน ในผลิตภัณฑ์ทางการเงินในทุกๆ ประเภท *(เช่น เงินฝาก สินเชื่อ บัตรเครดิต ฯลฯ)* ท่านได้เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์นั้นๆ จากผู้ให้บริการหลายแห่ง หรือไม่

แสดงการ์ดที่ 20 *(การ์ดตัวเลือก)*

- ไม่ได้เปรียบเทียบ *(ไม่สนใจเปรียบเทียบ)* ..... = 0
- ได้เปรียบเทียบจากหลายแห่งก่อนตัดสินใจ ..... = 1 — FP59 ☐
- *ตัดสินใจเลือกจากผู้ให้บริการเพียงรายเดียว* เนื่องจาก
  - ไม่ต้องการใช้ผลิตภัณฑ์ของผู้ให้บริการรายอื่น ..... = 2
  - พยายามสืบค้นข้อมูลจากผู้ให้บริการรายอื่นแล้ว แต่ไม่มีผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกัน / คล้ายกัน ให้เปรียบเทียบด้วย ..... = 3

แสดงการ์ดที่ 21 *(การ์ดตัวเลือก)*

4. โปรดระบุ (ก) แหล่งข้อมูลทั่วไป และ (ข) แหล่งข้อมูลเฉพาะ ที่ท่านเคยได้รับทราบข่าวสารบริการทางการเงิน และ (ค) แหล่งข้อมูลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของท่าน ในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์/ บริการทางการเงินอย่างสำคัญ โดยให้ผู้ตอบสัมภาษณ์พิจารณาเลือกตามรายการที่กำหนดให้

แหล่งข้อมูล/ แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารบริการทางการเงิน	(ก) เป็นแหล่งข้อมูลทั่วไปที่เคยรับทราบข้อมูลข่าวสารบริการทางการเงิน หรือไม่ ไม่เป็น ..... = 0 เป็น ..... = 1 (ถามต่อข้อ (ข))	(ข) เป็นแหล่งข้อมูลเฉพาะที่เคยรับทราบข้อมูลข่าวสารบริการทางการเงิน หรือไม่ ไม่เป็น ..... = 0 เป็น ..... = 1 (ถามต่อข้อ (ค))	(ค) แหล่งข้อมูลเฉพาะดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน หรือไม่ ไม่มีอิทธิพล ..... = 0 มีอิทธิพล ..... = 1
(1)	*(2)*	*(3)*	*(4)*
4.1 หนังสือพิมพ์	**FP60** ☐		
- โฆษณาผลิตภัณฑ์		**FP60_1** ☐	**FP60_2** ☐
- บทความทางการเงิน		**FP60_3** ☐	**FP60_4** ☐
- ข้อมูลคำแนะนำการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในหน้าการเงิน *(เช่น ตารางเปรียบเทียบข้อมูลผลิตภัณฑ์และคำแนะนำในการเลือกซื้อ)*		**FP60_5** ☐	**FP60_6** ☐
4.2 นิตยสารทั่วไป	**FP61** ☐		
- โฆษณาผลิตภัณฑ์		**FP61_1** ☐	**FP61_2** ☐
- บทความทางการเงิน		**FP61_3** ☐	**FP61_4** ☐
- ข้อมูลคำแนะนำการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในหน้าการเงิน *(เช่น ตารางเปรียบเทียบข้อมูลผลิตภัณฑ์และคำแนะนำในการเลือกซื้อ)*		**FP61_5** ☐	**FP61_6** ☐
4.3 นิตยสารทางการเงิน	**FP62** ☐		
- ข้อมูลคำแนะนำการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในหน้าการเงิน *(เช่น ตารางเปรียบเทียบข้อมูลผลิตภัณฑ์และคำแนะนำในการเลือกซื้อ)*		**FP62_1** ☐	**FP62_2** ☐
4.4 โทรทัศน์/ วิทยุ	**FP63** ☐		
- ข้อมูลเฉพาะของผลิตภัณฑ์		**FP63_1** ☐	**FP63_2** ☐
- ข้อมูลคำแนะนำการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ *(เช่น ตารางเปรียบเทียบข้อมูลผลิตภัณฑ์และคำแนะนำในการเลือกซื้อ)*		**FP63_3** ☐	**FP63_4** ☐
4.5 อินเตอร์เน็ต	**FP64** ☐		
- ข้อมูลเฉพาะของผลิตภัณฑ์		**FP64_1** ☐	**FP64_2** ☐
- ข้อมูลคำแนะนำการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ *(เช่น ตารางเปรียบเทียบข้อมูลผลิตภัณฑ์และคำแนะนำในการเลือกซื้อ)*		**FP64_3** ☐	**FP64_4** ☐
4.6 บุคคลอื่น	**FP65** ☐		
- เพื่อน/ ญาติ ที่ไม่ได้ทำงานในธุรกิจที่ให้บริการทางการเงิน		**FP65_1** ☐	**FP65_2** ☐
- เพื่อน/ ญาติ ที่ทำงานในธุรกิจที่ให้บริการทางการเงิน		**FP65_3** ☐	**FP65_4** ☐
- นายจ้าง/ ที่ทำงาน/ องค์กร/ บริษัท		**FP65_5** ☐	**FP65_6** ☐
- พนักงานสาขาธนาคาร/ พนักงานประจำบูธ หรือ งานแฟร์		**FP65_7** ☐	**FP65_8** ☐
- ที่ปรึกษาทางการเงินหรือนายหน้า *(โบรกเกอร์)* ซึ่งไม่ใช่พนักงานธนาคาร		**FP65_9** ☐	**FP65_10** ☐
4.7 อื่นๆ	**FP66** ☐		
- ข้อมูลแจกฟรีที่ได้รับทางไปรษณีย์		**FP66_1** ☐	**FP66_2** ☐
- ข้อมูลที่ได้รับจากสาขาของธนาคาร เช่น ใบรัชัวร์/ โปสเตอร์/ พนักงานธนาคาร		**FP66_3** ☐	**FP66_4** ☐
- ประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเอง		**FP66_5** ☐	**FP66_6** ☐
- โฆษณาจากแหล่งอื่นๆ		**FP66_7** ☐	**FP66_8** ☐
- อื่นๆ *(ระบุ)*		**FP66_9** ☐	**FP66_10** ☐

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 2

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

ตอนที่ 2 หมวด ข. การตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงิน และช่องทางการเข้าถึงบริการทางการเงิน (ต่อ)

5. โปรดระบุการใช้/ ไม่ใช้บริการระบบพร้อมเพย์ดังต่อไปนี้

5.1 ท่านได้สมัครใช้ระบบพร้อมเพย์หรือไม่

ไม่ได้สมัคร ..... = 0 *(ถามต่อข้อ 5.2)* สมัคร ..... = 1 *(ข้ามไปถามข้อ 5.3)* **FP67** ☐

5.2 อะไรคือ เหตุผลหลัก/ สำคัญ ที่ทำให้ท่านไม่สมัครระบบพร้อมเพย์ *(ข้อสังเกต : บันทึกรหัส "0" ในข้อ 5.1)*

- ไม่กล้าใช้/ ใช้ไม่เป็น	= 1	- ไม่อยากให้เบอร์แก่ผู้โอนเงิน	= 5	**FP68** ☐
- ไม่รู้จัก/ ไม่เข้าใจ	= 2	- กลัวโดนเก็บภาษี	= 6	
- กลัวธนาคารนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์	= 3	- ระบบเดิมดีอยู่แล้ว/ ไม่เห็นประโยชน์	= 7	
- ไม่มั่นใจในระบบ *(เช่น กลัวไม่ได้รับเงิน)*	= 4	-ไม่รับเงินโอน	= 8	

5.3 อะไรคือ เหตุผลหลัก/ สำคัญ ที่ทำให้ท่านสมัครระบบพร้อมเพย์ *(ข้อสังเกต : บันทึกรหัส "1" ในข้อ 5.1)*

- ค่านิยม	= 1	- มีคนแนะนำให้สมัคร	= 3	**FP69** ☐
- สะดวก	= 2	-ใช้สำหรับรับคืนภาษี	= 4	

5.4 ช่องทางในการรับรู้ข่าวสารบริการพร้อมเพย์

- ญาติ	= 1	- Social media	= 4	**FP70** ☐
- เพื่อน	= 2	- TV	= 5	
- คนรู้จัก	= 3	- หนังสือพิมพ์	= 6	

5.5 ท่านเคยโอนเงินผ่านระบบพร้อมเพย์หรือไม่

ไม่เคย ..... = 0 *(ถามต่อข้อ 5.6)* เคย ..... = 1 *(ข้ามไปถามข้อ 6.)* **FP71** ☐

5.6 อะไรคือ เหตุผลหลัก/ สำคัญ ที่ท่านไม่เคยโอนเงินผ่านระบบพร้อมเพย์ *(ข้อสังเกต : บันทึกรหัส "0" ในข้อ 5.5)*

- ไม่รู้จัก	= 1	- กลัวเงินหาย	= 4	**FP72** ☐
- ใช้ไม่เป็น	= 2	- ไม่มั่นใจในระบบ	= 5	
- ตั้งเคย/ มั่นใจกับระบบการโอนเงินแบบปกติ	= 3	- ไม่จำเป็นต้องโอนเงิน	= 6	

6. โปรดระบุการใช้/ ไม่ใช้บริการระบบ QR code ดังต่อไปนี้

6.1 ท่านรู้จักบริการโอนเงิน/ ชำระเงินด้วย QR code หรือไม่ — **แสดงการ์ดที่ 22 *(การ์ดตัวเลือก)***

รู้จักและเข้าใจ = 1
รู้จักแต่ชื่อบริการ = 2 **FP73** ☐
ไม่รู้จัก = 3

6.2 ท่านใช้บริการโอนเงิน/ ชำระเงินด้วย QR code หรือไม่ — **แสดงการ์ดที่ 23 *(การ์ดตัวเลือก)***

เป็นประจำ = 1 ┐ *(ถามต่อข้อ 6.3 และ 6.4)*
เป็นครั้งคราว = 2 ┘ **FP74** ☐
ไม่เคยใช้เลย = 3 *(ข้ามไปถามข้อ 6.5)*

6.3 เหตุใดท่านถึงใช้ QR code ในการโอนเงิน/ ชำระเงิน *(ข้อสังเกต : บันทึกรหัส "1 หรือ 2" ในข้อ 6.2)* — **แสดงการ์ดที่ 24 *(การ์ดตัวเลือก)***

ค่านิยม = 1
ได้รับส่วนลดในการใช้ = 2 **FP75** ☐
ใช้แล้วรู้สึกทันสมัย = 3
สะดวก = 4

6.4 ท่านใช้บริการโอนเงิน/ ชำระเงินด้วย QR code ที่ไหน *(ข้อสังเกต : บันทึกรหัส "1 หรือ 2" ในข้อ 6.2)* — **แสดงการ์ดที่ 25 *(การ์ดตัวเลือก)***

ห้างสรรพสินค้า = 1
ร้านค้าปลีกขนาดเล็ก = 2 **FP76** ☐
ร้านอาหาร *(Street food)* = 3
ค่าโดยสาร = 4

6.5 เหตุใดท่านถึงไม่ใช้ QR code ในการโอนเงิน/ ชำระเงิน *(ข้อสังเกต : บันทึกรหัส "3" ในข้อ 6.2)* — **แสดงการ์ดที่ 26 *(การ์ดตัวเลือก)***

กังวลเรื่องความปลอดภัย = 1
ไม่มีจุดรับ QR code ให้ใช้บริการ = 2 **FP77** ☐
ใช้ไม่เป็น = 3
ใช้เงินสด/ บัตรฯ สะดวกกว่า = 4

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

เอกสารที่ 4 : ประวัติผู้วิจัยที่ได้รับการอนุมัติ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ศักดิ์ศิริ เสาโกมุท
วัน เดือน ปี เกิด	15 สิงหาคม 2534
สถานที่เกิด	สมุทรปราการ
วุฒิการศึกษาสำเร็จ	**ปีการศึกษา 2556**
	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เศรษฐศาสตรบัณฑิต (ศ.บ.)
	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
	ปีการศึกษา 2560
	การศึกษาระดับปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
	สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเงิน
	คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
	ปีการศึกษา 2562
	เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	345/38 หมู่ 2 หมู่บ้านกิตตินคร - บางปูถนนสุขุมวิท ตำบลบางปูใหม่
	อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ รหัสไปรษณีย์ 10280

เลขที่โครงการวิจัย 660136
วันที่รับรอง 08 เม.ย. 2566
วันที่หมดอายุ 07 เม.ย. 2567

ตารางที่ 1 : ลักษณะการกระจายตัวของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ความเบ้ (Skewness)	ความโด่ง (Kurtosis)	ฮิสโตแกรม (Histogram)	ลักษณะข้อมูล
FII_i	3.83	- 0.236	2.915	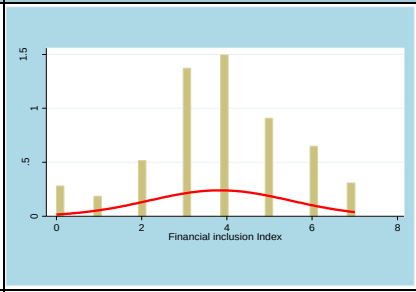	ข้อมูลมีการแจกแจงปกติ
FI_i	0.0005	- 0.236	2.915	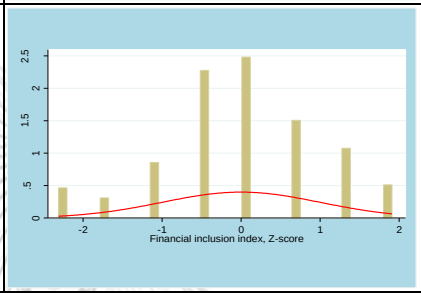	ข้อมูลมีการแจกแจงปกติ
FLS_i	14.15	- 0.541	2.738	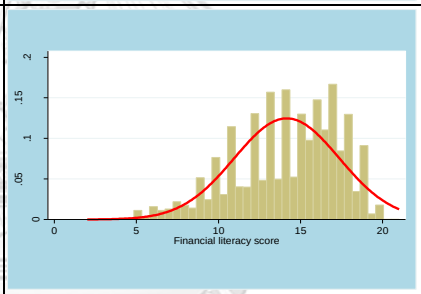	ข้อมูลมีการแจกแจงปกติ
FL_i	0.0004	- 0.541	2.738	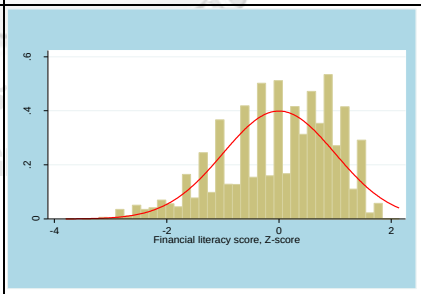	ข้อมูลมีการแจกแจงปกติ
Age_i	51.67	- 0.041	2.509	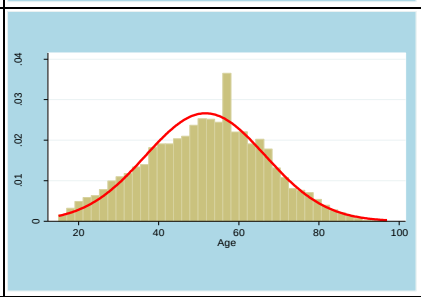	ข้อมูลมีการแจกแจงปกติ

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

ตารางที่ 1 : ลักษณะการกระจายตัวของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ความเบ้ (Skewness)	ความโด่ง (Kurtosis)	ฮิสโตแกรม (Histogram)	ลักษณะข้อมูล
Edu_i	10.68	0.254	2.452	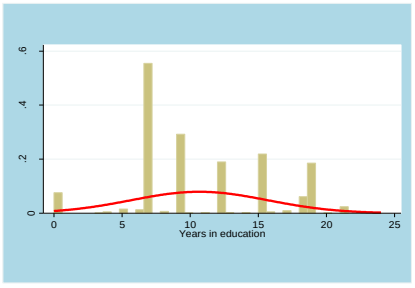	ข้อมูลมีการแจกแจงปกติ
$Income_i$	19,645.75	3.919	37.827	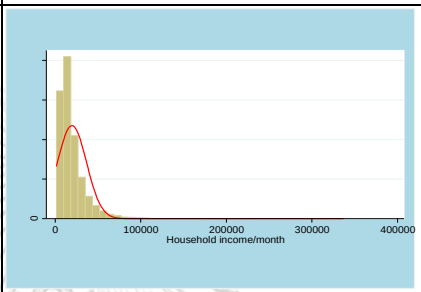	ข้อมูลเบ้บวก และโด่งมากกว่าปกติ
$Size_i$	2.77	1.037	4.499	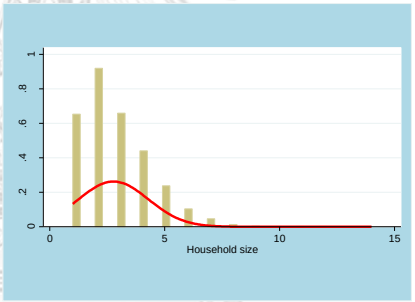	ข้อมูลเบ้บวก

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 2 : การตรวจสอบปัญหา Multicollinearity โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบแบบคู่

	FI_i	FL_i	$Female_i$	$LnIncome_i$	Edu_i	Age_i	$Age2_i$	$Employ_i$
FI_i	1.0000							
FL_i	0.3857*	1.0000						
$Female_i$	-0.0056	0.0009	1.0000					
$LnIncome_i$	0.3745*	0.3872*	0.0150	1.0000				
Edu_i	0.3343*	0.4374*	-0.0453*	0.5084*	1.0000			
Age_i	-0.1712*	-0.1599*	0.0075	-0.2400*	-0.4277*	1.0000		
$Age2_i$	-0.2034*	-0.1847*	0.0053	-0.2661*	-0.4263*	0.9844*	1.0000	
$Employ_i$	0.2305*	0.1615*	-0.1471*	0.1329*	0.1322*	-0.3579*	-0.4142*	1.0000
$Size_i$	0.1295*	0.0622*	0.0760*	0.4243*	-0.0049	-0.0714*	-0.0910*	0.0264*
$MeanFin_i$	0.1445*	0.3258*	0.0155	0.1113*	0.1046*	0.0019	0.0021	-0.0070
$DegreeShare_i$	0.1041*	0.1174*	-0.0208*	0.3107*	0.2409*	-0.0755*	-0.0730*	-0.0283*
$NumSkill_i$	0.2340*	0.4328*	-0.0076	0.1949*	0.2369*	-0.0999*	-0.1241*	0.1240*
	$Size_i$	$MeanFin_i$	$DegreeShare_i$	$NumSkill_i$				
$Size_i$	1.0000							
$MeanFin_i$	0.0246*	1.0000						
$DegreeShare_i$	0.0008	0.3614*	1.0000					
$NumSkill_i$	0.0717*	0.1747*	0.0732*	1.0000				

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

ตารางที่ 3 : การตรวจสอบปัญหา Multicollinearity โดยการใช้ค่าสถิติ VIF และค่าสถิติ 1/VIF

ตัวแปร	VIF	1/VIF
$Age2_i$	39.56	0.025276
Age_i	37.47	0.026686
$LnIncome_i$	2.06	0.486164
Edu_i	1.89	0.529450
FL_i	1.69	0.592766
$Employ_i$	1.40	0.714050
$Size_i$	1.38	0.726441
$DegreeShare_i$	1.33	0.750451
$MeanFin_i$	1.31	0.762288
$NumSkill_i$	1.25	0.798302
$Female_i$	1.04	0.961171

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตารางที่ 4 : การทดสอบปัญหา Heteroskedasticity

Breusch-Pagan / Cook-Weisberg test for heteroskedasticity		
Ho: Constant variance		
Variables: fitted values of FI		
		chi2(1) = 69.69***
White's test for Ho: homoskedasticity		
against Ha: unrestricted heteroskedasticity		
Variables: fitted values of FI		
		chi2(73) = 350.97***
Cameron & Trivedi's decomposition of IM-test		
Source	**chi2**	**df**
Heteroskedasticity	350.97***	73
Skewness	62.16***	11
Kurtosis	0.61	1
Total	413.74	85

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย, *, ** และ *** มีความสัมพันธ์ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 10% ($p < 0.10$), 5% ($p < 0.05$) และ 1% ($p < 0.01$) ตามลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บรรณานุกรม

Abarcar, P., Barua, R., & Yang, D. (2020). Financial education and financial access for transnational households: Field experimental evidence from the Philippines. *Economic Development and Cultural Change*, *69*(1), 373-404.

Abdullah, M. A., & Chong, R. (2014). Financial Literacy: An Exploratory Review of the Literature and Future Research. *Journal of Emerging Economies & Islamic Research*, *2*(3).

Adetunji, O. M., & David‐West, O. (2019). The relative impact of income and financial literacy on financial inclusion in Nigeria. *Journal of international development*, *31*(4), 312-335.

Agnew, J. R., Bateman, H., & Thorp, S. (2012). Financial literacy and retirement planning in Australian. *UNSW Australian School of Business Research Paper*(2012ACTL16).

Akerlof, G. A. (1970). The market for "lemons": Quality uncertainty and the market mechanism. *The Quarterly journal of economics*, *84*(3), 488-500.

Al‐Tamimi, H. A. H. (2009). Financial literacy and investment decisions of UAE investors. *The Journal of Risk Finance*.

Allen, F., Demirguc-Kunt, A., Klapper, L., & Peria, M. S. M. (2016). The foundations of financial inclusion: Understanding ownership and use of formal accounts. *Journal of financial Intermediation*, *27*, 1-30.

Anderson, C., Kent, J., Lyter, D. M., Siegenthaler, J. K., & Ward, J. (2000). Personal finance and the rush to competence: Financial literacy education in the US. *Journal of Family and Consumer Sciences*, *107*(2), 1-18.

Anzoategui, D., Demirgüç-Kunt, A., & Pería, M. S. M. (2014). Remittances and financial inclusion: Evidence from El Salvador. *World Development*, *54*, 338-349.

Atkinson, A., & Messy, F.-A. (2011). Assessing financial literacy in 12 countries: an OECD/INFE international pilot exercise. *Journal of Pension Economics & Finance*, *10*(4), 657-665.

Atkinson, A., Monticone, C., & Mess, F. (2016). OECD/INFE international survey of adult financial literacy competencies. *Technica l Report*.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

Babych, Y., Grigolia, M., & Keshelava, D. (2018). *Financial inclusion, financial literacy, and financial education in Georgia*.

Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., & Honohan, P. (2009). Access to financial services: Measurement, impact, and policies. *The World Bank Research Observer*, *24*(1), 119-145.

Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., & Levine, R. (2007). Finance, inequality and the poor. *Journal of economic growth*, *12*(1), 27-49.

Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., & Martinez Peria, M. S. (2008). Banking services for everyone? Barriers to bank access and use around the world. *The World Bank Economic Review*, *22*(3), 397-430.

Beckmann, E. (2013). Financial literacy and household savings in Romania. *Numeracy*, *6*(2), 9.

Berry, J., Karlan, D., & Pradhan, M. (2018). The impact of financial education for youth in Ghana. *World Development*, *102*, 71-89.

Bollen, K. A., Glanville, J. L., & Stecklov, G. (2007). Socio-economic status, permanent income, and fertility: A latent-variable approach. *Population studies*, *61*(1), 15-34.

Bönte, W., & Filipiak, U. (2012). Financial literacy, information flows, and caste affiliation: Empirical evidence from India. *Journal of Banking & Finance*, *36*(12), 3399-3414.

Bruhn, M., Leão, L. d. S., Legovini, A., Marchetti, R., & Zia, B. (2016). The impact of high school financial education: Evidence from a large-scale evaluation in Brazil. *American Economic Journal: Applied Economics*, *8*(4), 256-295.

Bruhn, M., & Love, I. (2014). The real impact of improved access to finance: Evidence from Mexico. *The journal of finance*, *69*(3), 1347-1376.

Brune, L., Giné, X., Goldberg, J., & Yang, D. (2016). Facilitating savings for agriculture: Field experimental evidence from Malawi. *Economic Development and Cultural Change*, *64*(2), 187-220.

Bucher-Koenen, T., Lusardi, A., Alessie, R., & Van Rooij, M. (2017). How financially literate are women? An overview and new insights. *Journal of Consumer Affairs*, *51*(2), 255-283.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

Burgess, R., & Pande, R. (2005). Do rural banks matter? Evidence from the Indian social banking experiment. *American Economic Review*, *95*(3), 780-795.

Calcagno, R., & Monticone, C. (2015). Financial literacy and the demand for financial advice. *Journal of Banking & Finance*, *50*, 363-380.

Calderone, M., Fiala, N., Mulaj, F., Sadhu, S., & Sarr, L. (2018). Financial education and savings behavior: Evidence from a randomized experiment among low-income clients of branchless banking in India. *Economic Development and Cultural Change*, *66*(4), 793-825.

Carpena, F., Cole, S., Shapiro, J., & Zia, B. (2019). The ABCs of financial education: Experimental evidence on attitudes, behavior, and cognitive biases. *Management Science*, *65*(1), 346-369.

Cohen, M., & Nelson, C. (2011). Financial literacy: A step for clients towards financial inclusion. *Global Microcredit Summit*, 14-17.

Cole, S., Sampson, T., & Zia, B. (2011). Prices or knowledge? What drives demand for financial services in emerging markets? *The journal of finance*, *66*(6), 1933-1967.

Danziger, S., Van Der Gaag, J., Smolensky, E., & Taussig, M. K. (1982). The life-cycle hypothesis and the consumption behavior of the elderly. *Journal of Post Keynesian Economics*, *5*(2), 208-227.

Deaton, A. (1992). *Understanding consumption*. Oxford University Press.

Demir, A., Pesqué-Cela, V., Altunbas, Y., & Murinde, V. (2022). Fintech, financial inclusion and income inequality: a quantile regression approach. *The European Journal of Finance*, *28*(1), 86-107.

Demirguc-Kunt, A., Klapper, L., Singer, D., & Ansar, S. (2018). *The Global Findex Database 2017: Measuring financial inclusion and the fintech revolution*. World Bank Publications.

Demirguc-Kunt, A., Klapper, L., Singer, D., & Ansar, S. (2022). *The Global Findex Database 2021: Financial inclusion, Digital Payment, and Resilience in the Age of COVID-19*. The World Bank Publications.

Demirgüç-Kunt, A., & Klapper, L. F. (2012). Measuring financial inclusion: The global findex database. *World bank policy research working paper*(6025).

Dev, S. M. (2006). Financial inclusion: Issues and challenges. *Economic and political*

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

weekly, 4310-4313.

Dupas, P., & Robinson, J. (2013). Savings constraints and microenterprise development: Evidence from a field experiment in Kenya. *American Economic Journal: Applied Economics*, *5*(1), 163-192.

Fanta, A., & Mutsonziwa, K. (2021). Financial Literacy as a Driver of Financial Inclusion in Kenya and Tanzania. *Journal of Risk and Financial Management*, *14*(11), 561.

Fernandes, D., Lynch Jr, J. G., & Netemeyer, R. G. (2014). Financial literacy, financial education, and downstream financial behaviors. *Management Science*, *60*(8), 1861-1883.

Ferreira, M. P., Pinto, C. F., & Serra, F. R. (2014). The transaction costs theory in international business research: a bibliometric study over three decades. *Scientometrics*, *98*, 1899-1922.

Friedman, M. (1957). The permanent income hypothesis. In *A theory of the consumption function* (pp. 20-37). Princeton University Press.

Frisancho, V. (2020). Is school-based financial education effective? short and long-term impacts on students, parents, and teachers. In.

Fungáčová, Z., & Weill, L. (2015). Understanding financial inclusion in China. *China Economic Review*, *34*, 196-206.

Ghosh, S., & Vinod, D. (2017). What constrains financial inclusion for women? Evidence from Indian micro data. *World Development*, *92*, 60-81.

Grohmann, A., Klühs, T., & Menkhoff, L. (2018). Does financial literacy improve financial inclusion? Cross country evidence. *World Development*, *111*, 84-96.

Grohmann, A., & Menkhoff, L. (2020). The relationship between financial literacy and financial inclusion.

Hair, J. F., Anderson, R. E., Babin, B. J., & Black, W. C. (2010). Multivariate data analysis: A global perspective (Vol. 7). In. Upper Saddle River, NJ: Pearson.

Hilgert, M. A., Hogarth, J. M., & Beverly, S. G. (2003). Household financial management: The connection between knowledge and behavior. *Fed. Res. Bull.*, *89*, 309.

Hogarth, J. M., Anguelov, C. E., & Lee, J. (2004). Why don't households have a checking account? *Journal of Consumer Affairs*, *38*(1), 1-34.

Horn, S., Jamison, J., Karlan, D., & Zinman, J. (2020). Does lasting behavior change

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

require knowledge change? Evidence from savings interventions for young adults.

Huang, C., & Liu, Z. (2014). Analysis on financing difficulties for SMEs due to asymmetric information. *Global Disclosure of Economics and Business*, *3*(1), 77-80.

Huston, S. J. (2010). Measuring financial literacy. *Journal of Consumer Affairs*, *44*(2), 296-316.

Jamison, J. C., Karlan, D., & Zinman, J. (2014). *Financial education and access to savings accounts: Complements or substitutes? Evidence from Ugandan youth clubs*.

Jappelli, T., & Padula, M. (2013). Investment in financial literacy and saving decisions. *Journal of Banking & Finance*, *37*(8), 2779-2792.

Joo, S.-h., & Grable, J. E. (2004). An exploratory framework of the determinants of financial satisfaction. *Journal of family and economic Issues*, *25*(1), 25-50.

Kamanga, T. (2018). *The role of financial literacy in financial inclusion in emerging markets: evidence from South Africa* University of Cape Town].

Kasozi, J., & Makina, D. (2021). Analysis of financial literacy and its effects on financial inclusion in Uganda. *International Journal of Finance & Banking Studies (2147-4486)*, *10*(3), 67-83.

Kim, K. T., & Lee, J. (2018). Financial literacy and use of payday loans in the United States. *Applied Economics Letters*, *25*(11), 781-784.

Kirivan, V. (2015). Measuring financial literacy and capital markets participation. *Capital market research institute*.

Klapper, L., Lusardi, A., & Panos, G. A. (2013). Financial literacy and its consequences: Evidence from Russia during the financial crisis. *Journal of Banking & Finance*, *37*(10), 3904-3923.

Klapper, L. F., Lusardi, A., & Van Oudheusden, P. (2015). *Financial literacy around the world: insights from the Standard & Poor's ratings services global financial literacy survey*.

Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.

Kodongo, O. (2018). Financial regulations, financial literacy, and financial inclusion: Insights from Kenya. *Emerging Markets Finance and Trade*, *54*(12), 2851-2873.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

Kolenikov, S., & Angeles, G. (2009). Socioeconomic status measurement with discrete proxy variables: Is principal component analysis a reliable answer? *Review of Income and Wealth*, *55*(1), 128-165.

Landerretche, O. M., & Martínez, C. (2013). Voluntary savings, financial behavior, and pension finance literacy: Evidence from Chile. *Journal of Pension Economics & Finance*, *12*(3), 251-297.

Levine, R. (2005). Finance and growth: theory and evidence. *Handbook of economic growth*, *1*, 865-934.

Lusardi, A., Michaud, P.-C., & Mitchell, O. S. (2017). Optimal financial knowledge and wealth inequality. *Journal of Political Economy*, *125*(2), 431-477.

Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of economic literature*, *52*(1), 5-44.

Moenjak, T., Kongprajya, A., & Monchaitrakul, C. (2020). Fintech, financial literacy, and consumer saving and borrowing: The case of Thailand.

Morduch, J. (1995). Income smoothing and consumption smoothing. *Journal of economic perspectives*, *9*(3), 103-114.

Morgan, P. J., & Long, T. Q. (2020). Financial literacy, financial inclusion, and savings behavior in Laos. *Journal of Asian Economics*, *68*, 101197.

Morgan, P. J., & Trinh, L. Q. (2019). Determinants and impacts of financial literacy in Cambodia and Viet Nam. *Journal of Risk and Financial Management*, *12*(1), 19.

Murendo, C., & Mutsonziwa, K. (2017). Financial literacy and savings decisions by adult financial consumers in Zimbabwe. *International journal of consumer studies*, *41*(1), 95-103.

Ngerdee, C., & Intuwonges, S. (2018). Financial Inclusion of Thai Border Traders. *Academic Services Journal, Prince of Songkla University*, *29*(3), 90-101.

Ramji, M. (2009). Financial inclusion in Gulbarga: Finding usage in access. *Center for Micro Finance Working Paper*, *26*.

Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of Consumer Affairs*, *44*(2), 276-295.

Sarma, M., & Pais, J. (2011). Financial inclusion and development. *Journal of international development*, *23*(5), 613-628.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

Schmeiser, M. D., & Seligman, J. S. (2013). Using the right yardstick: Assessing financial literacy measures by way of financial well-being. *Journal of Consumer Affairs*, *47*(2), 243-262.

Sekita, S. (2013). Financial literacy and wealth accumulation: Evidence from Japan. *Kyoto Sangyo University Discussion Paper Series*(2013-1).

Sekita, S., Kakkar, V., & Ogaki, M. (2022). Wealth, Financial Literacy and Behavioral Biases in Japan: the Effects of Various Types of Financial Literacy. *Journal of the Japanese and International Economies*, *64*, 101190.

Stock, J. H., Wright, J. H., & Yogo, M. (2002). A survey of weak instruments and weak identification in generalized method of moments. *Journal of Business & Economic Statistics*, *20*(4), 518-529.

Stock, J. H., & Yogo, M. (2002). Testing for weak instruments in linear IV regression. In. National Bureau of Economic Research Cambridge, Mass., USA.

Taft, M. K., Hosein, Z. Z., Mehrizi, S. M. T., & Roshan, A. (2013). The relation between financial literacy, financial wellbeing and financial concerns. *International journal of business and management*, *8*(11), 63.

Tambunlertchai, K. (2015). Financial inclusion, financial regulation, and financial education in Thailand.

Tambunlertchai, K. (2018). Determinants and barriers to financial inclusion in Myanmar: what determines access to financial services and what hinders it? *The Singapore Economic Review*, *63*(01), 9-26.

Van Rooij, M., Lusardi, A., & Alessie, R. (2011). Financial literacy and stock market participation. *Journal of financial economics*, *101*(2), 449-472.

Van Rooij, M. C., Lusardi, A., & Alessie, R. J. (2012). Financial literacy, retirement planning and household wealth. *The Economic Journal*, *122*(560), 449-478.

Vitt, L. A. (2005). *Goodbye to complacency: Financial literacy education in the US 2000-2005*. AARP.

Wachira, I. M., & Kihiu, E. N. (2012). Impact of financial literacy on access to financial services in Kenya.

Williamson, O. E. (1981). The economics of organization: The transaction cost approach.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

American journal of sociology, *87*(3), 548-577.

Xu, L., & Zia, B. (2012). Financial literacy around the world: an overview of the evidence with practical suggestions for the way forward. *World bank policy research working paper*(6107).

Zahra, D. R., & Anoraga, P. (2021). The influence of lifestyle, financial literacy, and social demographics on consumptive behavior. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, *8*(2), 1033-1041.

อโนทัย ตรีวานิช. สถิติธุรกิจ. 4 ed: สำนักพิมพ์ขอนแก่นการพิมพ์; 2552.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน ปี 2563. 2563.

ลดาวัลย์ รามางกูร. สถิติหลักทางเศรษฐศาสตร์และธุรกิจ. 1 ed. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2552. 400 p.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ศักดิ์ศิริ เสาโกมุท
วัน เดือน ปี เกิด	15 สิงหาคม 2534
สถานที่เกิด	สมุทรปราการ
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2556 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เศรษฐศาสตรบัณฑิต (ศ.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2560 การศึกษาระดับปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเงิน คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปีการศึกษา 2562 เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	345/38 หมู่ 2 หมู่บ้านกิตตินคร - บางปู ถนนสุขุมวิท ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ รหัสไปรษณีย์ 10280
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University